

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra geografie

Bakalářská práce

Urbanistický vývoj města Třeboň: historickogeografická analýza

Vypracoval: Filip Nyiri
Vedoucí práce: PhDr. et PaedDr. Jiří Dvořák, Ph.D.

České Budějovice 2018

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne .....

.....
Filip Nyiri

Poděkování:

Rád bych poděkoval panu PhDr. et PaedDr. Jiřímu Dvořákovi, Ph.D. vedoucímu mé bakalářské práce za jeho odborné názory, cenné rady a čas, který věnoval mé bakalářské práci. Dále děkuji za pomoc a konzultace pracovníkům Katedry geografie PF JČU, pracovníkům Státního oblastního archivu Třeboň a Národního památkového ústavu České Budějovice, dále paní PhDr. Jiřině Psíkové za cenné informace z oboru historie a kultury města Třeboně. Chtěl bych také poděkovat mé rodině za morální podporu, kterou mi poskytovali během psaní bakalářské práce.

ANOTACE:

Nyiri, F. (2017): Urbanistický vývoj města Třeboň: historickogeografická analýza. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, s. 85

Nyiri F. (2017): Urbanistic development of the town of Třeboň: a historico-geographical analysis. Bachelor thesis. University of South Bohemia in České Budějovice, Faculty of education, department of geography, 85.

Bakalářská práce se věnuje urbanistickému, demografickému, ekonomickému a historickému zhodnocení města Třeboň. Hlavním cílem bakalářské práce je podat ucelenou představu o městě Třeboň od jeho počátku po současnost. Sledovat funkci jednotlivých částí města v daných časových obdobích. Zhodnotit a obecně komparovat jednotlivé ukazatele a vyvodit ze statistických dat důsledky, které přímo ovlivnily urbánní vývoj města. Mezi sledované ukazatele patří míra urbanizace, migrace, porodnost, věková struktura obyvatelstva, přirozený přírůstek obyvatelstva aj. Závěrečné výsledky jsou zaměřeny na určení podmiňujících determinantů ovlivňujících vývoj města Třeboň a také na zhodnocení předem stanovených hypotéz.

Klíčová slova: město Třeboň, etapizace urbanizace, urbánní land-use, průmyslová revoluce

The bachelor thesis deals with urbanistic, demographic, economic and historical evaluation of the town of Třeboň. The main goal of the thesis is to provide a comprehensive image of the town of Třeboň from its founding up to the present time; to monitor the function of individual parts of the town in the given time periods, to evaluate and generally compare individual indicators and to deduce from the statistical data the consequences that directly influenced the urbanistic development of the town. The rate of urbanization, migration, fertility, age structure of the population, population growth rate and others belong all among the relevant indicators. The results of the survey are focused on the establishment of conclusive determinants influencing the development of the town of Třeboň and they are also focused on the evaluation of the hypotheses stated in advance.

Key words: town Třeboň, staging urbanism, urban land-use, industrial revolution,

Obsah

1.	Úvod.....	7
2.	Teoretická východiska.....	10
2.1	Definice a vymezení města	10
2.2	Definice a vymezení středověkých měst.....	11
2.3	Město jako objekt výzkumu v sociální geografii	12
2.4	Geografie města	12
2.5	Teorie vzniku měst.....	13
2.6	Definice urbanizace.....	15
2.7	Etapizace vývoje města	16
3.	Metodika práce.....	18
4.	Historie města Třeboň	25
5.	Třeboňské lázně.....	29
6.	Hlavní průmyslové podniky ve městě.....	31
6.1	Přivodnictví	33
7.	Obyvatelstvo	35
8.	Etapy v urbanistickém vývoji města Třeboň.....	44
8.1	Preindustriální období	45
8.2	Industriální období	52
8.3	Postindustriální období.....	59
8.	Urbanistický vývoj historického jádra města Třeboň	68
9.	Plochy funkčního využití limitující urbanistický vývoj města.....	78
10.	Závěr	81
	Zdroje	84
	Knižní zdroje.....	84
	Prameny	86
	Internetové zdroje	87
	Seznam zkratk	90
	Seznam map.....	91
	Seznam tabulek.....	92

Seznam grafů.....	93
Seznam příloh.....	94
Přílohy	96

1. Úvod

Město Třeboň je překrásným historickým a ojedinělým městem. Urbanistická struktura historického jádra města láká mnoho turistů a rekreantů, kteří velmi často využívají lázeňských služeb. Tato specifická města je zajímavá v mnoha směrech. Z tohoto důvodu jsem si město oblíbil, a zároveň mě lákalo se dozvědět o městě více informací. Proto jsem se rozhodl, že má bakalářská práce bude zaměřena na urbanistický vývoj města Třeboň. Jedná se o historickogeografickou analýzu, a proto jsem pracoval zejména s historickými prameny a archiváliemi. Odborná práce je založená zejména na Kučovi (2008), který zkratkovitě a srozumitelně podává ucelenou představu o městě Třeboň. Další autorkou a zároveň bývalou ředitelkou archivu Jindřichův Hradec je paní PhDr. J. Psíková (2003, 2009), která zkoumá město Třeboň z dlouhodobého hlediska. Paní Psíková podává informace zejména o historickém, lázeňském a kulturním životě občanů Třeboně. Architekturu a urbanismem města se zabývají autoři: František Mareš, Jan Sedláček, Dobroslav Líbal, Pavel Korčák, Jiřina Lanyová, Jan Muk a jiní.

Třeboň byla po celá staletí omezována přírodními podmínkami a rybníkářstvím. Přírodní podmínky omezovaly urbanistickou rozpínavost města téměř ve všech směrech. Poloha Třeboně byla už od jejího založení strategická. Mokřady, rybník Svět a Zlatá stoka tvořily spolu s obranným valem nedobytnou pevnost.

Z geografického hlediska je město spíše omezené ve svém rozvoji. Je neustále ohrožováno povodněmi, kterých v průběhu existence města bylo nespočet. Na rybník Svět se nahlíží jako na vodní plochu, která poskytuje místním lidem obživu. Kvůli jeho stavbě bylo zbourané celé Svinecké předměstí, nacházející se jižně od dnešního historického jádra města. Rybářství a lesnictví se zachovalo dodnes a rybářství tvoří nedílnou součást potravinářského průmyslu ve městě. Nachází se zde největší producent sladkovodních ryb v Evropě. Urbanistická struktura města byla utvářena šlechtickými rody, které na zámku sídlily. Byli to zejména Vítkovci, Rožmberkové, Švamberkové a Schwarzenberkové. Po druhé světové válce byl zámek zestátněn.

Dalším faktorem ovlivňující urbánní vývoj města je lázeňství. Tento obor má v Třeboni dlouholetou tradici. Vyvrcholením bylo udělení lázeňského statusu městu v roce 1960. V roce 1986 byly postaveny lázně Aurora, které nabízely vysoký počet lůžek. Díky tomu, se začalo dařit v oboru pohostinství a ubytování. Terciární sektor je v současné době

silně zastoupený. S výstavbou lázní Aurora lze spojovat nezanedbatelnou proměnu krajiny v západní části města. Docházelo k mnoha změnám ve využitelnosti funkčních ploch.

Zajímavým průmyslovým podnikem v Třeboni je pivovar. Byl založený v roce 1376 a většina peněz z výnosů byla už ve středověku svými majiteli použita na výstavby a rekonstrukce budov na náměstí. Pivovar byl po staletí významným podnikem města. Mezi další významné finanční prostředky města patřily peníze utržené z prodeje ryb, zejména kaprů. Ale samozřejmě největším investorem města Třeboň byl rod Vítkovců, Rožmberků a Schwarzenberků.

Územní plánování města nebylo po dokončení rybníka Svět jednoduché. Přírodní podmínky neumožňovaly výstavbu domů jinde než na Budějovickém předměstí. V 16. století sem byli přestěhováni treboňští obyvatelé ze Svineckého předměstí, kteří museli opustit svá obydlí, poté co byla záměrně zatopena při budování rybníka Svět. Na základě historickogeografické analýzy se bude bakalářská práce zaměřovat na zvláštnosti a neobvyklé odchylky promítající se do urbanistického vývoje města Třeboň.

Tato bakalářská práce je založená zejména na kartografických výstupech. Vytvořené mapy funkčního využití ploch města (1827-2016) nám podají ucelenější představu o sledovaném území. Hlavním cílem práce je kvalitativní a kvantitativní vyhodnocení změny využití funkčních ploch na území města Třeboně od roku 1827 až do roku 2016. Město je složitý organismus, který se neustále vyvíjí a mění v čase. Neskládá se pouze z budov a z komunikací, ale také musíme vzít v potaz demografickou, ekonomickou, ekologickou, sociologickou, politickou a průmyslovou složku, která ovlivnila proměnu města v proudu času. Proto je důležité Třeboň porovnávat také i s jinými městy vymezenými na základě jednotlivých kritérií. Tato komparace nám pomůže pochopit a viditelně vymezit vývoj jednotlivých trendů města Třeboň a potvrdit či vyloučit jednotlivé hypotézy uvedené níže v textu.

Město Třeboň má v současné době status lázeňského města a to již od roku 1960. Leží na železnici a nachází se zde málo průmyslových podniků. Je důležité objasnit příčiny nerozvinutého průmyslu a to i přes skutečnost, že skrze město vede železnice. Podle Purše (1960) se jeví aspekt průmyslového rozvoje města ideálně. Proč tedy nedošlo k očekávanému průmyslovému rozmachu? Lze předpokládat na základě zdejšího nerozvinutého průmyslu, že během průmyslové revoluce nedocházelo k větším změnám ve využitelnosti průmyslových ploch a zároveň k markantnímu nárůstu počtu obyvatel. Je potřeba objasnit důvody nerozvinutého průmyslu a populačního vývoje města Třeboně od průmyslové revoluce až do současnosti.

Podle Purše (1960) a Musila (2001) se jeví aspekt vztahu propojenosti průmyslu a sídliště jako velice úzký. V 60. letech 20. století se ve většině střeoevropských socialistických zemí objevil nový významný faktor – výstavba velkých panelových sídlišť, která se stavěla na okrajích měst a tím značně pozměnila strukturu města. Dnes víme, že panelové sídliště bylo vystavěno v těsné blízkosti historického jádra. Do jaké míry se město vybavilo sídlišti i přes skutečnost, že Třeboň nedisponovala rozvinutým průmyslem? Lze očekávat neextrémní podíl obyvatel žijících na sídlišti oproti jiným průmyslovým městům.

Podle Hampla (1989) se jeví aspekt dynamiky populačního vývoje u měst s velikostí pod 10 000 obyvatel podstatně méně než u populačně větších měst. Zařadí se město Třeboň mezi tato města? Budou výsledky šetření vykazovat nízkou populační dynamiku ve vztahu s rozvojem železnice a následně k průmyslu? Lze očekávat na základě nerozvinutého těžkého průmyslu, včetně omezení přírodními podmínkami, a spíše zemědělským charakterem okolního území, že město Třeboň nebude výjimkou a nebude vykazovat vysokou populační dynamiku rozvoje města.

2. Teoretická východiska

V této kapitole se budu zabývat pojmy, které je nutno srozumitelně objasnit. Je nutné podat ucelenou představu o názorech na město z různých oborů. Město je velice složitý organismus a lze ho chápat jinak z pohledu geografického, historického, sociologického či psychologického. Na základě různorodé literatury jak české, tak zahraniční, je nutno podat ucelenou představu o městě jako takovém.

2.1 Definice a vymezení města

Obecnou definici města nelze jednoznačně určit. Město je velice složitý urbanistický organismus, který se vyvíjí jak prostorově, tak časově. Tato kontinuita mezi prostorem a časem je velice důležitá pro pochopení vyspělosti daného sídla v určitém časovém okamžiku. Podle Semotanové (1998) je město rozděleno časově (historicky), prostorově (geograficky). Jedná se o velice důležitý vztah mezi člověkem a přírodou. Cílem člověka je přetvářet přírodní krajinu podle svých představ. Člověk je zároveň limitován přírodními podmínkami, které ve výsledku může pokořit. Otázkou pak vždy je, zda je to pro člověka zisk či škoda. Existují rozličné definice měst. Ale je velice problematické všechny definice sjednotit.

Město je specifickým podtypem sídla. Odlišnost městského sídla od ostatních sídel je dána funkcemi, které město poskytuje (Šimon 2006). Ve své publikaci uvádí, podle Cartera (1995), že lze tyto funkce rozdělit do tří kategorií. Středisková funkce je vyjádřena službami, které město poskytuje svému zázemí. Za nejdůležitější funkce lze označit funkci obytnou, pracovní a obslužnou. Míra koncentrace těchto funkcí se ve vývoji města mění, progresivní funkce vytlačují méně progresivní nebo se prosazují stagnační aktivity. Středisková funkce je nepostradatelným znakem všech měst. Speciální a transportní funkce jsou nadstavbové. Speciální funkce neslouží přímo zázemí. Jejich působnost je širší anebo užší než zázemí města. Možným příkladem může být průmyslová výroba pro národní trh, kdy má speciální funkce rozsah širší, než je zázemí jednoho města. Transportní funkce je oddělena od střediskové funkce. Město je zde charakterizováno jako „prostředník“ v dopravě.

Město lze definovat z populačního hlediska. Toto hledisko se liší stát od státu. v České republice považujeme sídlo za město, pokud přesáhne počet obyvatel 3 000. Například v Řecku je považováno sídlo za město, pokud přesáhne počet obyvatel přes 10 000. Existují

další jiná kritéria, která nám ztěžují efektivněji definovat města. Jsou jimi kritéria typu hustota zalidnění, areály maximálního zalidnění, kompaktní zástavba, koncentrace více sídelních funkcí, služby apod.

Město lze definovat ze sociologického hlediska. Na základě úvah F. Tönniese můžeme předpokládat u venkovského obyvatelstva, že se vyznačuje svou vzájemnou pospolitostí. V městském prostředí většinou převažují neosobní a nestálé kontakty, což je typické zejména u větších měst, o velkoměstech nemluvě. Zároveň se městské obyvatelstvo většinou řídí zcela jinými hodnotami, než je tomu u venkovského obyvatelstva, a současně také dodržuje jiné zvyky a kulturu.

2.2 Definice a vymezení středověkých měst

Pro moji práci je také důležité určit definici středověkého města. Jelikož je město dynamicky se vyvíjejícím útvarem, je nutno ho vymežit prostorově a časově. Tím podáme ucelenější, univerzálnější a efektivnější definici středověkého města. Prostorově ho vymežíme na české země a časově ho zařadíme do vrcholného a pozdního středověku. Jedna z nejpřesněji vystihujících definic postihujících středověká česká města pochází od Václava Vojtíška (Hoffmann 1992): „Středověké město je samosprávné středisko, opevněné hradbami a nadaného výsadami.“ Středověké město lze dále dělit na základě jeho funkcí na města královská, poddanská a horní (Hoffmann 1992).

Tato města se vyznačovala specifickými funkcemi. Ekonomickými, sociálními, kulturními, vojenskými, právními a politickými funkcemi. Ekonomická funkce zahrnovala početná řemesla a obchodní živnosti. Na ekonomiku města měly zásadní vliv právní a politické výsady, které byly udělovány panovníkem, a hrály velice důležitou roli pro další rozvoj města. Nejvíce privilegií měla města královská. Města měla právo trhu, várečné, mílové, hradební, hrdelní, skladu a v neposlední řadě právo samosprávy aj. Kvůli nerovnoměrnému a rozdílnému udělování výsad panovníkem měla města rozdílný vývoj, který komplikuje další podrobnější definici středověkého města.

Podle Hoffmanna (1992) lze definovat město jako „vývojově vyšší druh lidského sídla, které mělo funkce ekonomickou, geografickou, stavební, vojenskou, sociální, politickou, právní a kulturní, jejichž souhrn vytvářel v každém městě specifickou strukturu a vyhraňoval skupiny měst k určitým typům.“ Města lze charakterizovat jako živoucí organismus, který je nestálý v čase, neustále se vyvíjející sídlo.

2.3 Město jako objekt výzkumu v sociální geografii

Město je pevně zakotveno v sociální geografii. Je nedílnou součástí mnoha vědních disciplín, v nichž se stává objektem studia. Samotným městem se zabývá geografie města. Dalšími vědními disciplínami týkajícími se měst jsou geografie dopravy, geografie služeb či geografie průmyslu aj.

Objektem sociální geografie je antroposféra. Je nutno zdůraznit rozdíl mezi geografii města a geografii sídel. Geografie města je vědní disciplína zabývající se vlastní či vnitřní strukturou města. Geografie sídel se zabývá rozmístěním a typologií sídel, popřípadě formováním a fungováním sídelního systému jako celku, dále se zabývá inter-urbánními aspekty, hierarchickým postavením jednotlivých sídel a jejich vzájemnými vztahy. V současnosti je výzkum sídelních struktur založen na tzv. teoretickém pluralismu. To znamená, že je umožněno poměrně volné využívání a kombinování současných a minulých konceptů a přístupů, často z jiných oborů (Toušek, Kunc, Vystoupil 2008). Lze ji označit za multi-paradigmatickou vědní disciplínu.

2.4 Geografie města

Geografie města se zabývá samostatným sídlem. Snaží se nám podat ucelenou podobu vnitřní struktury města (Toušek, Kunc, Vystoupil 2008).

Předmětem geografie města jsou městské struktury a procesy, které ovlivňují právě vývoj těchto struktur v čase (Sýkora 1993). Městské struktury lze diferenciovat do tří základních soustav. Jsou jimi především fyzická struktura, funkční prostorová struktura a sociální struktura města. Fyzická struktura města vypovídá o podobě a stavu budov, je přetvářena novou výstavbou, demolicemi anebo transformací budov a ploch. Dalším měřítkem pro pochopení vnitřní struktury měst je funkční prostorová struktura. Jinými slovy se jedná o organizaci města. Každá městská část disponuje jednotlivou funkcí, kdy v makroměřítku města tvoří ucelený efektivní celek. Mluvíme o funkci obytné, produkční, rekreační aj. V prostoru města jsou rozmístěny různé typy sociálních skupin obyvatel, a proto hovoříme o sociální struktuře města. V podstatě se jedná o výzkum rozložení obyvatelstva, o analýzu denního prostorového rytmu obyvatelstva, popřípadě analýzu různého využívání prostor města sociálními skupinami (Sýkora 1993).

Pro pochopení vnitřní struktury města je zapotřebí kombinace výzkumu všech tří uvedených typů struktur. Posléze je nutné tyto struktury zasadit do širšího kontextu, a to jak

společenských, tak ekonomických a také historických souvislostí. Na utváření městského prostoru se podílely tyto čtyři základní faktory (Weclawowicz 2003): omezení daná přírodním prostředím, dosažená technologická úroveň, podmínky rozložení moci, hodnoty a kultury vytvářející model světa daného společenství.

2.5 Teorie vzniku měst

Teorií o vzniku měst existuje celá řada. Vycházíme z literatury: Lamparda (1965), Webera (1966), Musila (1967), Cartera (1983), Hampla (1987 a 2005), Hoffmanna (1992).

Podle Cartera (1983) lze vznik měst rozdělit do čtyř základních skupin. Vznik ekologický, ekonomický, obranný a náboženský. Dle ekologické teorie vznikala první města na základě vhodných přírodních podmínek, kde důležitou roli hraje charakter klimatu a kvalita půdy. Ekonomická teorie vznikala na dopravních cestách, kde se utvářely první tržní osady. „Podmínkou vzniku měst je trh, který zajišťuje pravidelnou výměnu zboží a slouží především k uspokojování denních potřeb obyvatelstva dané lokality a blízkého zázemí.“ (Weber 1966). Obranná teorie se zabývá vznikem měst na základě ochrany obyvatel. Proto se začaly utvářet hradby či specifické konstrukce domů, které se snažily zabránit nájezdům nepřátel. Tuto obranou teorii nám vyvrací Hoffmann (1992), když ve své publikaci říká, že města vznikala na zeleném drnu, tudíž na zcela holé pláni, anebo vznikala přístavbou domů, tzv. apozicí, k již vzniklé osadě. Tím se rozlišovala v názvu na starou část a novou část města. Například Staré Brno, které se nacházelo v opevnění a Nové Brno, které bylo mimo hradby. Ale problém tkví v základě funkcí města. Hoffmann (1992) říká, že hradby byly dostavovány až po vzniku města. Tudíž obranná funkce vznikala na základě ochrany obyvatel. Tím splňovala jednu z mnoha funkcí města. Sama obranná funkce města nebyla tím determinujícím činitelem, který zapříčinil vznik města. Respektive obranná funkce se snažila zabránit vyplenění a zničení města. V náboženské teorii hraje důležitou roli náboženství, kultura a kněží. Víra obyvatelstva byla podmiňujícím činitelem k prostorové koncentraci. Města také vznikala okolo prvotní výstavby sakrálních staveb. Poté se obyvatelstvo na základě víry koncentrovalo do blízkosti těchto budov.

Proces podílející se na utváření města se nazývá urbanizace. Dochází ke koncentraci obyvatelstva na relativně malou plochu. Je hlavním hybatelem ve vzniku měst, a proto je nutné zdůraznit jednotlivé fáze urbanizace.

Primární urbanizace je dosažení městské organizace a na základě městského uspořádání docílit produktivního způsobu kolektivní adaptace vůči fyzickému a sociálnímu

prostředí (Lampard 1965). v období primární urbanizace nabývá sídlo určitých znaků městskosti, ale v pravém slova smyslu není stále městem.

Definitivní urbanizace je podle Lamparda (1965) „vyvrcholení prvotních tendencí v nové a alternativní formy sociální organizace. Výsledným produktem je tzv. definitivní město, které je výtvozem lidské činnosti. Díky své schopnosti vytvářet, shromažďovat a využívat společností vytvořené hodnoty se definitivní město odpoutalo od vlivu přírodního prostředí.“

Klasická urbanizace se datuje od období prvních definitivních měst až po průmyslovou revoluci. Tyto preindustriální města jsou závislé na lidské či zvířecí síle, nikoliv na energii z vodní páry ani elektřiny (Lampard 1965). v tomto období dochází k rozdílné koncentraci obyvatel podle bohatství, kterým disponují. Bohatší vrstva obyvatel se koncentruje blíže středu města a chudší obyvatelstvo se soustřeďuje do periferních oblastí (Musil 1967).

Industriální urbanizace je hlavním hybatelem ve vývoji měst a systému osídlení. Na základě rozvoje průmyslu dochází k migraci obyvatel z venkova do měst. S tím souvisí přebytek pracovních míst v zemědělském sektoru. v první fázi dochází k migraci na kratší vzdálenosti do menších měst. v druhé fázi dochází k velkému rozpínání měst všech kategorií a začíná se utvářet hierarchická síť osídlení. Dochází ke vzniku průmyslových čtvrtí, kam se obyvatelstvo soustřeďuje. Právě obytná zóna se nacházela v bezprostřední blízkosti průmyslových center města. S rozvojem městské dopravy docházelo k oddělení obytné od průmyslové zóny (Hampl 1987, 2005).

Postindustriální urbanizace se vyznačuje rostoucí mírou provázanosti celku a částí města. Dochází k většímu pohybu lidí, materiálů a informací v rámci sídla. Již nedochází k většímu růstu města. Formují se metropolitní areály a probíhá intenzivní dělba práce mezi jádrem a zázemím. Roste jeho funkční prostorová propojenost (Hampl 1987). v období socialismu docházelo k deformaci města, a zároveň ke zpomalení vývojových tendencí. Po pádu socialistického režimu se města vracela do „přirozené“ vývojové trajektorie. Pro postindustriální města je typický vznik tzv. „technopolis“. Ty jsou produktem technologického vývoje. Jsou spojovány s rozvojem informačních technologií, formováním ekonomické spolupráce na globální úrovni a vzniku nových a efektivnějších forem produkce a její organizace (Hampl 2005).

2.6 Definice urbanizace

Urbanizace je složitý proces, který lze vymezit do tří základních fází. Respektive se jedná o jednotlivé náhledy uvedené ve Slovníku sociální geografie (Johnson a kol. 2000). Urbanizační náhledy rozdělujeme na geograficko-demografický (sídelní), ekonomický a behaviorální náhled. Jedná se o konvenční rozdělení, tudíž tyto náhledy musíme chápat jako vzájemně provázané.

Zjednodušeně lze urbanizaci označit jako proces „poměšťování“. V angličtině je tento proces označován jako „becoming urban“, neboli stávání se městským. „Urbanizace představuje proces, kdy dochází k relativní koncentraci obyvatelstva (a tím i jeho aktivit) v území do měst“ (Johnson a kol. 2000). Ze sídelního pohledu se jedná o proces, kdy dochází k růstu koncentrace obyvatelstva do větších měst. Na základě podílu počtu obyvatel žijících ve městech a obyvatel žijících mimo města můžeme zjistit míru urbanizace.

Ekonomické pojetí urbanizace lze označit za proces spojený s průmyslovou revolucí. Tudíž mluvíme o industrializaci a o průmyslovém kapitalismu. Dochází ke koncentraci kapitálu a výrobních prostředků do měst. Za poskytnutými pracovními příležitostmi se stěhuje venkovské obyvatelstvo do průmyslových center, která jsou součástí města. Vysoké saldo migrace obyvatel spojené s industrializací mění strukturu všech měst. V behaviorálním pojetí urbanizace dochází ke změně sociální struktury města. S rozvojem sídla je spojeno přetváření zvyků, postojů a hodnot lidí. Posléze se tyto hodnoty šíří do okolí. (Johnson a kol. 2000)

Urbanizaci lze definovat i ze sociologického pohledu jako: „nejobecněji prostorovou koncentraci lidských činností i obyvatelstva projevující se změnami v chování lidí, v jejich motivacích, v kulturních vzorech i ve formách organizace společnosti. Změny jsou vyvolány životem v prostředí s velkým počtem, vysokou hustotou a značnou různorodostí obyvatel, aktivit i lidských výtvorů“ (Musil 1996).

Urbanizaci lze chápat jako kulturní a sociálně psychologický proces. Dochází k osvojení hmotných a nehmotných prvků městské kultury, vzorů chování, idejí a forem sociální organizace. Tyto přebrané prvky vznikají právě ve městech a zároveň tvoří to, co je pro města charakteristické. K šíření prvků typické pro město dochází pomocí dvou způsobů, a to difúzí a akulturací (Musil 1996). Z geografického a sociálního pohledu dochází k předávání kulturních prvků a způsobu života do neměstského prostředí a obráceně. Akulturace je proces, při kterém dochází k sociálním a kulturním změnám na základě styku různých kultur. Podobně jako u difúzního procesu se jedná o šíření městského způsobu života, ale jinými mechanismy. V podstatě lze chápat akulturaci jako přeměnu městské kultury,

kdy u jednotlivce mluvíme o procesu sociální učení a u skupin obyvatelstva mluvíme o akulturaci (Musil 1996).

K urbanizaci docházelo především v období industrializace, kdy zároveň docházelo ke zpochybnění přírodních podmínek jako faktoru osídlení. Ale za prvopočátek urbanizace označujeme období 13. století až do průmyslové revoluce, tudíž do konce 18. století. Rozdíl mezi preindustriálním obdobím a technologickým boomem je znatelný zejména v dynamice růstu měst. V preindustriálním období byl populační vývoj velmi pomalý nebo statický. V industriálním období dynamika růstu počtu obyvatel dosáhla svého vrcholu (Purš 1960).

Pro odbornou práci je také důležité rozdělit urbanizaci a urbanismus. Urbanismus je v České republice chápán jako obor, který se zabývá plánováním a výstavbou měst z hlediska technického a estetického (Musil 1996). Tento obor vznikl na základě neřízeného růstu měst, který probíhal v období průmyslové revoluce. V 19. století docházelo ke zhoršování životních podmínek, a to zejména hygienických. Za zakladatele urbanismu je označován P. Geddes. Právě on pohlížel na urbanismus a plánování ze širokého hlediska, když slučoval sociální, ekologické a ekonomické hlediska ve fyzickém prostoru (Maier 2004).

2.7 Etapizace vývoje města

Města procházejí v určitém období své existence různými složitými procesy, které na sebe navazují. Jsou jimi urbanizace, suburbanizace, deurbanizace a reurbanizace.

Urbanizace dosáhla největšího rozmachu v období průmyslové revoluce. Dochází k velké koncentraci obyvatel na relativně malou plochu. Způsobila to vysoká poptávka po pracovní síle. Lidé se začali stahovat z venkovských sídel do měst. Ve městech začala vznikat průmyslová centra, která zprvopočátku plnila i obytnou funkci. Až s rozvojem městské dopravy docházelo k oddělení průmyslového centra od obytných čtvrtí.

Suburbanizace je spojována zejména s rozvojem osobní dopravy. Dochází k oddělení bydliště a pracoviště. Lidé chtějí bydlet na klidnějším místě a také touží po kvalitních životních podmínkách, které jim suburbia zcela jistě nabízí. V této fázi dochází k růstu městského regionu (Šimon 2006).

Deurbanizaci neboli městskou decentralizaci můžeme zařadit do 50. a 80. let 20. století. v České republice započala deurbanizace až po roce 1989. V tomto období dochází k vytlačování obytné funkce města službami (Šimon 2006). Průmysl začíná upadat a to má vliv na migraci obyvatel zpět na venkov. Z demografického hlediska dochází k úbytku městského obyvatelstva z důvodu nižší porodnosti.

Reurbanizace je proces, při kterém dochází k „oživování“ města. Ve městech vznikají odpočinková místa, obnovují se obytné funkce v centru města a vznikají administrativně-obchodní centra. Reurbanizační procesy mají často negativní důsledky. Například konflikty mezi novými obyvateli a starousedlíky. Důležité je si také uvědomit, že proces urbanizace probíhá současně se suburbanizací a deurbanizací. Jedná se o cyklický vývoj městských struktur (Šimon 2006). Reurbanizace se v České republice ještě tak výrazně, na rozdíl od některých západních zemí, neprojevila.

3. Metodika práce

Důležitou složkou metodiky je seznámení s literaturou a prameny. Z Národního památkového ústavu (České Budějovice) byly poskytnuty podklady urbanistického a architektonického rázu. Jedná se totiž o přehlednější literaturu, než nabízejí archivy v Třeboni a Jindřichově Hradci. Respektive se jedná o literaturu, která se snáze přečte. Již jsem se pokoušel v jindřichohradeckém archivu přečíst staré spisy, ale bez výsledků. K překladu některých informací mi pomohla paní PhDr. Psíková. z tohoto důvodu jsem byl omezen starší literaturou, která se nachází v archivních zařízeních. I přesto byly informace z historického prostředí pro bakalářskou práci dostačující. Data a informace vážící se k historii a urbanistickému vývoji města byla čerpána ze sedmého dílu Kuči (2008). Ke statistickým účelům nám posloužily informace poskytnuté z Českého statistického úřadu. Pro lepší orientaci v problematice mi posloužily publikace: Historický atlas měst České republiky-Český Krumlov (2003), Urbanistické proměny města Sezimovo Ústí (2006), Historické krajiny Čech (2015), časopis Historická geografie (1968-2016) a internetový časopis Klaudyán. Tyto publikace, historického a kartografického rázu, posloužily jako zdroj pro vytvoření struktury bakalářské práce.

V archivech jsem se zaměřil na mapové podklady, které nejsou přístupné v digitální verzi. Jedná se o Sbírkou map a plánů z roku 1830 od Wenzla Leschtiny, Statistický přehled panství z roku 1840, Administrativní mapu z roku 1845 od Iohanna Stiftera, Cepský a zámecký revír z roku 1863, Mapu hejtmanství třeboňského z roku 1899, Generální mapu okresního hejtmanství třeboňského z roku 1915 a jiné. Na základě mapového podkladu došlo v GIS programu k rekonstrukci (digitalizaci) archivní mapy, která představuje funkční využití jednotlivých ploch. Pro mapy 20. století byly využity jiné zdroje. Byl jím především Ústřední archiv zeměměřičství a katastru, kde jsem používal podkladovou mapu z roku 1952 a posléze ortofotomapa z roku 1998. Dalším zdrojem pro současnou mapu byla Arc-Gis on-line ortofotomapa. I přesto, že mapám byly přidány souřadnice, docházelo k nepatrnému zkreslení.

Bakalářská práce se zabývá historickou geografii. Je nutné zdůraznit, že se jedná o poměrně mladý obor. Nelze přesně určit rámec ohraničení pozice mezi historiografií a geografii, respektive objekt a předmět výzkumu. Lze označit historickou geografii jako mezioborovou, která spojuje prostor s časem a společenské vědy s přírodními. Proto je nutné zachování charakteru bakalářské práce. Tato práce je spíše geografického charakteru, ale se

zachováním historických skutečností. Bylo velice obtížné najít rozhraní mezi geografickou a historickou částí práce, respektive rozhraní mezi analytickou a popisnou částí. Samozřejmě tyto dvě části na sebe navazují s tím, že geografická část bakalářské práce převažuje. Podle Kučery (2007) je dalším navazujícím problémem aplikovatelnost výsledků výzkumu. Z části s autorem studie Historické geografie souhlasím, ale při psaní této bakalářské práce byla věnována dostatečná pozornost geografické části. Kvantitativních výsledků jsme dosáhli, jinak by tato práce postrádala smysl. Jedná se o analýzu a je nutné si stanovit hypotézy a v závěru je vyhodnotit. Aby bylo docíleno kýžených výsledků, bylo zapotřebí najít pravidelnosti (zákonitosti), a nikoliv zachovat popisný charakter práce.

K historickogeografické analýze bylo zapotřebí několika dalších metod: GIS metody, metody pozorování, metody terénního výzkumu, zjišťovací metody, komparativní metody, popisné a statistické metody. Podle Chodějovské (2015) byla zkoumaná historická krajina rozdělena do základních vývojových etap. Tyto etapy jsou rozděleny na období předindustriální, trvající od počátku vzniku města do poloviny 19. století. U města Třeboň je toto období posunutě do 70. let 19. století. Další etapou je industriální období, které trvá do 30. let 20. století. Industriální období nebylo pro Třeboň zcela zásadním obdobím. Na to nám navazuje postindustriální období, které trvá dodnes. Podle těchto etap byly vytvořené mapové výstupy tak, aby interpretace historickogeografické analýzy byla co nejdůležitější. Samozřejmě odborná práce byla závislá na množství pramenů a literatury. A proto jsem byl svázán omezeným množstvím informací a dat vážících se k dané problematice funkčního využití ploch města Třeboň.

Podle Pecákové (1995) začíná výzkum shromážděním sekundárních dat. Jedná se o informace shromážděné někým jiným. Zdroje lze rozdělit na vnitřní zdroje (počet obyvatel, časové řady, apod.) a vnější zdroje, kdy máme na mysli nejrůznější publikace. „Sekundární informace jsou rychlé a poměrně levné. K jejich nevýhodám patří obvykle neaktuálnost, neúplnost a určitá nepřesnost plynoucí z jiného účelu, pro který byly pořizovány“ (Pecáková 1995). Důležité byly osobní rozhovory s rodáky města zajímavými se o město Třeboň. Rozhovor probíhal s autorkou několika publikací o městě Třeboň, a to s paní PhDr. Psíkovou.

Havránek (1963) tvrdí, že po vymezení zkoumaných cílů bylo nutné prostorově a časově vymezit rozsah souboru zkoumaného území. Pro zjištění dlouhodobě se projevujících trendů problematiky je zapotřebí vytvořit delší časovou řadu. Důležitou a základní metodou je prověření jednotlivých dat či informací, a posléze odstranění jak ojedinělé, náhodné chyby, tak i chyby soustavné. „Především je třeba prověřit úplnost

a věrohodnost statistických údajů. Omyly v součtech je třeba odstranit početní revizí“ (Havránek 1963). Při této metodě došlo k odstranění chyb nacházejících se v sedmém dílu Kuči (2008). Při ověřování dat z Historického lexikonu obcí ČR došlo k závažnému zjištění. V publikaci Kuča (2008) byl za některé roky uveden milný počet obyvatel. Data se lišila téměř o 2 000 obyvatel. Důležité je studium archivního materiálu. „Umožňuje při analytických postupech vytvoření reálnější představy o minulých stavech prostorových prvků a procesů“ (Šotkovský 1999). Pro důvěryhodnou historickogeografickou analýzu byla použita statistická data od roku 1869, kdy byl přijat zákon o sčítání lidu. Předchozí cenzy, probíhající před rokem 1869 za Rakouska, nejsou důvěryhodné. Zákon o novodobém a kompletním sčítání lidí vyšel v platnost k roku 1870 (ČSÚ 2015).

Komparace je hojně využívanou metodou. Při aplikování této metody je zapotřebí splnit několik podmínek: nejpřesněji definovat objekty komparace; určit, jaké cíle jsou uplatněním metody sledovány; stanovit kritéria, podle nichž bude možné objekty komparace analyzovat; vyjasnit vztah komparativního postupu ke chronologii (času). Pro mou bakalářskou práci je důležité vybrat město, které se nachází v blízkosti Třeboně. Jedná se o Veselí nad Lužnicí v okrese Tábor. Kritériem bylo najít město velikostně podobné městu Třeboň. Dále, aby se město nacházelo v jižních Čechách a aby město protínala železniční dráha. Veselí nad Lužnicí dokázalo využít průmyslovou revoluci a tím urychlit jeho dynamiku. Z tohoto důvodu lze vidět jasněji rozdíly mezi městy. Mohl jsem se rozhodnout pro jiná města, ale v okrese Třeboň žádné město nesplňovalo velikostní kritérium. Nadále v případě migrace, přirozeného přírůstku atd. komparuji město s ORP Třeboň.

Základní metodou je popis. Je důležitý pro kvalitativní zhodnocení práce. Je to velice jednoduchá a rychlá metoda. „Když k těmto vlastnostem přidáme vliv zkušeností a znalostí osoby jako subjektu, který prostorový jev popisuje, měli bychom při vyhodnocování (interpretaci) výsledků počítat s existencí vlivu zákona subjektivnosti na naše rozhodování“ (Šotkovský 1999). Je důležité, aby autor znal velice dobře problematiku dané lokality. Podle Hrocha (1985) jsou pro historiky důležité induktivní a deduktivní metody. Metodou induktivní se rozumí zobecňování jednotlivých faktů. „Indukce je metodou empirického studia jevů, která postupně přechází od jednotlivých faktů k obecnějším údajům o společenské skutečnosti“ (Hroch 1985). Indukci lze rozdělit na úplnou indukci, kdy se jedná o empiricky celistvý soubor faktů, a na neúplnou indukci, kdy mluvíme o souboru prvků, které mají podobný charakter. Nemůžeme zcela určit, že všechny sledované prvky jsou zcela podloženy prameny či literaturou, a proto nelze zobecňovat daná fakta s naprostou jistotou. Dochází k zobecňování na základě souvislostí a pravděpodobností. S indukci souvisí také dedukce.

Na základě zobecněného faktu lze odvodit jiná tvrzení a úsudky, které přímo souvisí se zobecněným faktem. Deduktivní metoda má tři fáze: „máme k dispozici soubor výchozích tvrzení (premis); seznámíme se s logickými prostředky usuzování a odvozování; formulujeme výsledný názor (důsledek) tím, že vhodným způsobem použijeme logické prostředky usuzování na výchozí poznatky (premisy)“ (Hroch 1985). V tomto případě můžeme dedukci označit jako spekulaci, která se ve výsledku stává „nevědeckou“ metodou.

Podle Šotkovského (1999) kvantitativní metody dopomáhají geografickým vědám vyhodnotit jednotlivé prostorové jevy a jejich charakteristické vlastnosti (počet, velikost aj.). Na základě indexu změny budu analyzovat dynamiku vývoje počtu obyvatel města Třeboň a Veselí nad Lužnicí. Hodnota 1 znamená, že populační vývoj se zcela nezměnil. Hodnota menší než 1 znamená, že ve městě došlo k úbytku obyvatel. Hodnota větší než 1 znamená, že počet obyvatel ve městě vzrostl. Jedná se o jednoduchou metodu. Vypočítá se počet obyvatel novějšího data ku počtu obyvatel data staršího. Jedná se tedy o podíl.

Nyní se dostáváme ke zjišťování dat, která jsem použil pro vytvoření jednotlivých mapových výstupů. Je důležité nejprve podrobně zmapovat aktuální stav funkčních ploch města, a to na základě vlastního pozorování a posléze zjištěné skutečnosti komparovat s dokumenty územního plánování, kde jsou tyto funkční plochy vyznačené. Vlastní pozorování probíhalo tak, že jsem si u každé budovy vyznačil poznámky ohledně funkčního využití. Tyto poznámky byly sumarizovány a posléze v GIS programech byly vytvořeny mapy znázorňující funkční využití ploch města Třeboň. Celkem jsem vytvořil 14 kategorií (polygonů), které se od sebe odlišují barevně. Původně jsem chtěl vytvořit více kategorií funkčního využití, ale pro přehlednost mapy by bylo zbytečné přidávat další kategorie. Pro analýzu funkčního využití ploch města Třeboň je množství kategorií dostačující. U map znázorňujících starší období (mapy 19. století) bylo těžké interpretovat příslušnost pozemků k zástavbě a druhu pozemku. Vycházíme z principu, že do plochy daného osídlení náleží kromě zástavby také příslušné zahrady, nádvoří, související přilehlé areály, související cesty a ulice. Je zřejmé, že je často obtížné z mapy vyčíst hranice areálů. Tento problém se např. vyskytuje u historických usedlostí, kde bývá obtížné stanovit hranici mezi areálem usedlosti a sousedícími zahradami. Další problémy u nejstarších období bývají se zařazením plochy do správného typu struktury. U vybraných sporných ploch je třeba hledat odpovědi v literatuře a dalších mapových, grafických, fotografických a ortofotografických podkladech. Většinu těchto nejistot řeší konfrontace v různých časových vrstvách. Způsob zpracování se proto nakonec ustálil na zpracování jednotlivých lokalit ve všech časových rovinách.

Vzhledem k rozsahu vytčeného cíle může pochopitelně docházet k nepřesnostem jak ve vymezení ploch, tak v jejich vyhodnocení.

Město Třeboň jsem rozdělil do dvou částí, které byly zvláště kvantitativně a kvalitativně vyhodnoceny. Třeboň byla rozdělena na vnitřní město (historické jádro města) a Třeboň bez historického jádra. Odpovídá to rozdělení na Třeboň I. a Třeboň II. (viz Mapa č. 1). Rozdělení města na dvě části nám pomůže docílit přesnějších výsledků při vyhodnocování změn funkčních ploch od roku 1827 až do roku 2016.

Mapy vytvořené pro oblast Třeboň II. jsou vytvořeny pro roky 1827, 1863, 1899, 1952, 1998 a 2016. Bylo velice obtížné přesně určit jednotlivé plochy a zařadit je do daných kategorií funkčního využití ploch. V této části práce byla důležitá komparace s prameny, literaturou a zejména různými kartografickými výstupy a vedutami. Jelikož sledované území analyzuji téměř za posledních 200 let, nelze obsáhnout všechny kategorie funkčního využití ploch do všech map. Například obchodní plochy města Třeboň byly v roce 1827 situovány do centra města (Třeboň I.) v podobě trhů. Samozřejmě ve městě existovaly malé obchůdky, které jsou v makroměřítku sledovaného území zanedbatelné. Přičemž dnes vznikají velká obchodní střediska situovaná mimo centrum města. U těchto map byly použity tyto kategorie: historické jádro města, rezidenční plochy, plochy smíšené obytné, plochy veřejného vybavení, plochy pro lázeňské účely, obchodní plochy, průmyslové plochy, hřbitovy a hrobky, vodní plochy, plochy rekreace a sportu, zahrádkářské plochy, plochy veřejné zeleně a mokřady. Zvláštní kategorií, kterou jsem vytvořil u map z roku 1998 a z roku 2016, jsou plochy určené pro zástavbu. Na základě této kategorie můžeme pozorovat potenciál města. Po vytvoření map v GIS programu bylo nutné vytvořit tabulku znázorňující plochu (v metrech čtverečních) u jednotlivých kategorií. Tato absolutní čísla nám pomohou porovnávat vývoj funkčních ploch mezi jednotlivými roky. Pro analýzu města ke konkrétnímu roku nám dostatečně poslouží relativní čísla čili procentuální zastoupení jednotlivých ploch.

Určení funkčních ploch pro historické jádro města bylo velice obtížné. Pro věrohodnou analýzu jsem zvolil pouze rok 1991 a 2016. Obecně můžeme říci, že dříve sloužilo z větší části vnitřní jádro města pro rezidenční účely, většina budov, ale také samotný zámek. Pro nedostačující prameny a literaturu by docházelo ke zkreslení a k nedůvěryhodnosti dat, a tím pádem i samotné analýzy. Pro získání informací ohledně funkčních ploch historického jádra města jsem použil metodu pozorování. Opět jsem obešel každý dům a zapsal si funkci. Pro mapu z roku 1991 jsem použil data uvedené v diplomové práci na téma Vliv turistifikace a decentralizace funkcí na využití centra města Třeboně napsané Evou Hosnedlovou. Jelikož se jedná o zcela odlišnou strukturu funkčních ploch,

nebylo možné zachovat stávající kategorie, které byly použity u map pro Třeboň II. Byly vytvořeny tyto kategorie: zámek, Státní oblastní archiv, kostel, rezidenční plochy, obchodní plochy, smíšené obchodní a rezidenční plochy, smíšené obchodní a kulturní plochy, služby, smíšené plochy služeb s rezidenčními, plochy správy a administrativy, smíšené plochy administrativy s rezidenčními, ubytovací a stravovací plochy, zdravotnické plochy a plochy školství.

Důležitou mapou se v tuto chvíli stává mapa č. 11 s názvem Funkční plochy limitující urbanistický vývoj Třeboně k roku 2016. Tato mapa byla georeferencována na základě ortofoto mapy, vlastního průzkumu a znalostí o problémovém území. Na základě získaných dat můžeme předpovídat urbanistický vývoj samotného města Třeboň. Tato mapa nám poukazuje na přírodní podmínky, které jsou od roku 1827 téměř neměnné. Sledované území se nachází do 6 kilometrů od historického jádra města. Byly použity následující kategorie funkčních ploch: lesy, pole a louky, mokřady a bažiny, letiště, vodní plochy a jednotlivé obce nacházející se ve sledovaném území.

Historického jádro města má svébytný architektonický ráz. Na mapě č. 8 jsou zachycené architektonické slohy budov. Informace jsem čerpal z Líbala (1959). Kategoriemi jsou v podstatě jednotlivé architektonické slohy: gotický, barokní, renesanční, bez slohu, goticko-barokní, renesančně-barokní, goticko-renesančně-barokní, zčásti barokní a poslední kategorií je zčásti renesanční.

V obecné rovině můžeme metodiku v GIS programech vyjádřit jako metodu ohraničených areálů vymezujících na mapě plochy, „ve kterých se vyskytuje hledaný prostorový prvek (jev), popř. konkrétní kvalitativní hodnota tohoto prvku nebo několika vybraných prvků“ (Šotkovský 1999). Nejprve bylo nutné převést archivní mapy do rastrového zobrazení. „Rastrová data mohou pocházet z fotografií, dat z DPZ, scanovaných dat, družicových dat a grafiky. Všechny snímky jsou data v rastrovém formátu, uložené v podobě matice. Základní jednotkou této matice je tzv. pixel.“ (Klufová 2000). Ke každému pixelu je přiřazená daná hodnota. K daným snímkům není přiřazená žádná atributová tabulka. Tyto fotografie byly ukládány v podporovaném rastrovém formátu JPEG. Když byla fotografie ve správném rastrovém tvaru, musel jsem jí přiřadit souřadnice. Tyto souřadnice byly v SJTSK-East Nord Křovák. Tento proces se nazývá georeferencování. Pomocí vlíčovacích bodů dostala rastrová fotografie souřadnice. Nyní bylo nutné vytvořit soubor tvarů (shapefile). Podle Klufové (2000) se jedná se o interní datový formát ArcView, který slouží k ukládání informací o geometrii. Soubor tvaru může mít podobu polygonu, linií a bodů. Na základě zobrazovaného tématu lze vybrat z těchto tří možností. Polygonem jsou v mé práci označeny

rezidenční plochy, linií řeky a bodem náměstí TGM. Nyní můžeme přejít k editaci prvků. „Téma učiníte editovatelným příkazem Start Editing (začít editaci) z menu Theme (téma). Jakmile lze téma editovat, v tabulce obsahu zobrazení se zvýrazní zaškrťovací okénko u tématu čárkovanou čarou obrysu. Po skončení editovaného tématu použijte příkaz Stop Editing (ukončit editování) ve stejném menu.“ (Klufová 2000). Při úpravách lze dělat mnoho operací, které rozdělují či spojují prvky. Pokud je ukončená celková editace, lze vygenerovat legendu, měřítko (číselné a grafické), severku a jiné náležitosti.

4. Historie města Třeboň

Třeboň vznikla ve 13. století jako většina měst v Čechách. Příčiny vzniku města můžeme najít v období, kdy docházelo k tzv. klimatickému optimu. Dříve se na území dnešní Třeboně rozprostíraly řídké lesy bříz, jalovců a borovic. Po klimatických změnách se zvýšila průměrná roční teplota o dva až tři stupně celsia. Díky klimatickému optimu docházelo k roztávání promrzlé půdy a vzniku četných jezer a močálů. Borovicové lesy se začínaly rozšiřovat a působením vytrvalých dešťů se začínala zvedat hladina podzemních vod. To umožnilo rozšíření lužních lesů. Samotná Třeboň a její okolí disponuje specifickým podnebím. Průměrná roční teplota je zde vyšší, než by odpovídala nadmořské výšce. To je spojené s tím, že Třeboň se nachází v zákrytu Alp a Šumavy. Tento zákryt způsobuje také častou stagnaci vzdušných mas. Spolu s bezvětřím a vysokou výparností z promáčené země dochází k časté inverzi a vzniku mlhy. V letním období se Třeboň potýká s vydatnými srážkami (Psíková 2009, s. 5).

Vznik Třeboně nebyl ovlivněn pouze přírodními podmínkami. Důležitou roli hrála dobrá obchodní poloha. Třeboň se nacházela podél Vitorazské stezky. Podél této stezky vznikaly hrady postavené Vítkovci. Byly jimi Třeboň, Jindřichův Hradec anebo Landštejn. Vitorazská stezka směřující přes Třeboň získala své jméno podle starého hradu a města Vitoraze (Weitra). Směr stezky byl z Prahy až ke Strkovské tvrzi stejný se stezkou Gmündskou, posléze vedla Vitorazská stezka podél pravého břehu Lužnice k Soběslavi. Směřovala do Veselí nad Lužnicí a potom probíhala po západní straně Horusického rybníka. Z Horusice směřovala stezka po západním břehu Bošileckého rybníka a potom přes Ševětín a Chotýčany do Českých Budějovic. Odtud stezka vedla až do Rakous. Ze Soběslavi do Třeboně mířila důležitá poboční stezka Vitorazské stezky, která „vedla po mostě Kleteckém a dále pak brodem, v řece Lužnici od starodávna se nalézajícím, k Valům blíže řeky Nežárky a odtud zase k Mezimostí, kde se ku předešlé stezce připojovala.“ (Hraše 1885, s. 45).

Podle Kuči (2008) pocházejí první zmínky o Třeboni z poloviny 13. století. Prvním majitelem Třeboně byl Vítek z Klokot z rodu Vítkovců. Odtud pochází název Witigau. První označení města s názvem Třeboň pochází z roku 1359. Název města Witigau znamenal „Vítkův luh“ odvozené od jména Vítka z Klokot.

Jihovýchodní část jižních Čech ovládali Vítkovci. Právě Třeboň tvořila západní cíp tohoto panství. Přemyslovci chtěli omezit moc Vítkovců, a proto došlo k založení Českých Budějovic. Na základě vzniku Českých Budějovic v roce 1265 bylo nutné vytvořit hradby i v Třeboni. Třeboňskou hradbu zastupoval val, který vznikl ke konci 13. století. Díky pracovitosti místních řemeslníků, zemědělců a rybářů se Třeboň velice rychle rozvíjela a prosperovala. Z ekonomicky dobré situace třeboňských chtěli také těžit Rožmberkové. Právě oni usilovali roku 1366 o získání panství od Jana a Litolda z Landštejna (Psíková 2009, s. 6-7).

Podle Psíkové (2009) rok po získání Třeboně Rožmberky se začalo s výstavbou Augustiniánského kláštera. Vznikl gotický ambit a dvojloďný chrám sv. Jiljí. Díky duchovním vzrostla vzdělanost. Město těžilo ze vzniku významného skriptoria. Duchovní se starali o vzdělání místních obyvatel, ale také o nemocné lidi. Postavili zde špitál, který ležel v oblasti dnešního rybníka Svět před Svinenskou bránou. V roce 1479 souhlasili Petr a Vok z Rožmberka s odkazem Anežky z Rožmberka, která darovala špitálu dům, nacházející se u kláštera. Řád Augustiniánů přispěl k urbanistickému vývoji v polovině 14. století.

Rod Rožmberků měl velice silné postavení vůči panovníkovi. Z tohoto důvodu získala Třeboň mnoho privilegií. Tato privilegia měla vliv na úspěšně se vyvíjející hospodářství Třeboně. V roce 1376 za 30 kop grošů bylo město osvobozené od odúmrti. Ve stejném roce koupili Jan a Petr z Rožmberka za 30 kop pražských grošů právo měst královských. To znamená, že třeboňští se mohou od městského soudu odvolat do Českých Budějovic. Měšťané jsou povinni vrchnosti poskytnout vojenskou pomoc, a to i za hranice země. Pokud někdo zemře bez poslední vůle a bezdětný, dědí jeho příbuzní (Kuča 2008).

V roce 1378 vymohli Rožmberkové na císaři Karlu IV. právo dovážet sůl z Rakouska. Na jeden týden připadaly dva vozy soli. Tato výsada byla velice důležitá, protože sůl byla velmi cenná (Psíková 2009, s. 8). Sůl se do Třeboně vozila po silnici vedoucí z Cáhlova (Freistadtu), tzv. Lineckou cestou. „Rychtář a konšelé města Budějovic mají právo zastavovat vozy, které by tento počet překročily nebo vezly něco jiného než sůl.“ (Kuča 2008).

Podle Kuči (2008) se v polovině 15. století obnovil spor mezi městem Třeboní a královskými Českými Budějovicemi o mýto, cesty a dopravu soli. Dne 23. června 1463 byly spory urovnány vydáním privilegií Jiřím z Poděbrad. Král opět povolil dovážet sůl do Třeboně z Freistadtu a zvýšil množství soli na tři vozy týdně. Třeboň tentokrát nemusela sůl provážet přes České Budějovice.

Dne 22. srpna 1480 požádal Rožmberk krále Vladislava II. o pořádání výročních trhů na sv. Filipa a Jakuba (Kuča 2008). Trhy byly dalším ekonomickým přínosem do městské

pokladny. Dne 4. října 1480 museli obchodníci jezdit přes Třeboň. Jednalo se o obchodníky jezdící z Českých Budějovic a Českého Krumlova do Jindřichova Hradce. Pokud formani zvolili jinou cestu, byli potrestáni (Psíková 2009, s. 9).

Dne 4. března 1505 Vok II. umožnil třeboňským měšťanům svým privilegiem vařit kromě tmavého piva i světlé (Kuča 2008). Vyvrcholení ekonomického rozkvětu města probíhalo na počátku 17. století. V této době přesídlil na třeboňský zámek z Českého Krumlova Petr Vok z Rožmberka (Psíková 2009, s. 10-11).

Třeboň se stávala v průběhu 16. století oblíbeným sídlem Rožmberků. Právě tento rod se zasloužil o rozvoj Třeboně. Rožmberkové postupně přestavovali hrad na zámek, který odpovídal novějšímu životnímu standartu. Přeměna třeboňského hradu se promítla i do centra města. Bohatá měšťanská vrstva se chtěla přizpůsobit vrchnosti, a proto se započalo v první polovině 16. století s přestavbou gotických domů, lemujících náměstí, na renesanční budovy. Docházelo také k opravám bran a stavbě nových hradebních zdí. Nejdůležitějším urbanistickým mezníkem byl požár, který vypukl v roce 1562, zničil 48 domů a zámek. Ale právě díky požáru se v Třeboni sjednotil renesanční styl staveb. Renesanční ráz vzhledu budov se v Třeboni zachoval až dodnes (Psíková 2009, s. 10).

Požárů a katastrof měla Třeboň několik. V roce 1620 bylo vypáleno Budějovické předměstí císařským vojskem. Roku 1723 shořelo 52 domů, radnice, masné krámy a Hradecká brána se školou. V roce 1781 požár zničil 68 domů, radnici s pivovarem, kostel sv. Jiljí s klášterem a masné krámy. Roku 1844 shořelo celé Budějovické předměstí (Kuča 2008). Ničivé požáry byly prokládány morovými epidemiemi a povodněmi. V roce 1640 vypukla v Třeboni asi nejhorší morová epidemie. Zemřela většina obyvatel města. V Třeboni bylo více než 20 povodní. Jednou z nejničivějších v historii byla povodeň z roku 1890 a 2002 (Hule 2003; Kuča 2008).

V roce 1611 vymřeli Rožmberkové po meči a Třeboň se dostala pod vládu pánů z rodu Švamberků. Díky tomu se za stavovského povstání město Třeboň stalo jedním z mnoha opěrných bodů pro česká stavovská vojska. Ovšem 13. dubna roku 1618 vypukl v Třeboni obrovský požár. O dva roky později se Třeboň musela připravovat na vpád císařských vojsk. Započalo nové zesilování hradeb. Pro obranu města byla důležitá stavovská posádka a její bojeschopnost. Tito žoldnéři pod velením anglického důstojníka Johna Setona se snažili odrazet útoky habsburských vojáků pod velením generála Balthasara Marradase. První útok třeboňští odrazili, i přesto, že došlo k vyplenění Břilického předměstí. Bylo zabito na tři stovky mužů. v zimě roku 1621 došlo k obléhání Třeboně. Třeboň se vzdala až v únoru roku 1622 jako jedno z posledních stavovských měst. Stavovskou armádu vystřídala císařská.

Docházelo k drancování města. Ze zámku se začaly odvážet umělecké předměty na nedaleký zámek Hluboká.

Období násilné rekatolizace snášeli obyvatelé Třeboně velice špatně. Převážná část obyvatelstva byli nekatolíci. Došlo ke znovuoobnovení Augustiniánského řádu, který byl zrušen v roce 1566. V roce 1660 získal Jan Adolf ze Schwarzenberka dědičně Třeboň od pasovského biskupa Viléma, bratra panovníka Leopolda I. Docházelo k přílivu úředníků německé národnosti. I přesto, že většina obyvatel mluvila česky, stala se němčina úředním jazykem. V roce 1780 byl umístěn uprostřed treboňského náměstí mariánský sloup. Ten se stal hlavní dominantou Třeboně.

Třeboň lze v 19. století označit za velice vyspělé kulturní město. Vznikly zde ochotnické spolky, které zprvu hrály divadlo na zámku. Až v roce 1833 vzniklo divadlo, které dnes nese název po Josefu Kajetánu Tylovi. Ale až v 50. letech 19. století se prosadilo české divadelnictví. V Třeboňském divadle hráli velice slavní herci. Byl jím právě zmiňovaný Josef Kajetán Tyl, Václav Svoboda, Jindřich Mošna a Otýlie Sklenářová-Malá.

Třeboň se stala v roce 1855 okresním městem, kde byl zároveň zřízen okresní soud. I když by se mohlo zdát, že Třeboň kulturně a politicky rozkvétala, opak je pravdou. Podle kronikáře Václava Hucka se město nerozvíjelo, ale spíše upadalo. V roce 1854 odešlo z Třeboně za lepším živobytí na pět rodin do USA. Největším mezníkem v ekonomickém rozvoji bylo vybudování železnice v roce 1871. Trať vedla z Gmündu přes Třeboň do Veselí nad Lužnicí (Psíková 2009, s. 19). Zajímavá byla úvaha o vytvoření železnice mezi Třeboní a Českými Budějovicemi. Její trasa měla vést přes Lišovský práh. Kvůli nedostatku peněz nebyl tento plán zrealizován (Psíková 2009, s. 27).

Podle Psíkové 2009 nebyla Třeboň nikterak významným ekonomickým centrem. Až Václav Hucek (1820-1912) přišel s myšlenkou využití bohatých zdrojů rašeliny k léčebným účelům. Jeho dcera Berta vytvořila plánek budovy, kde docházelo k uzdravovacím procesům. Po jejím předčasném úmrtí byly lázně na její počest pojmenovány lázně Berta. Ty byly otevřené roku 1883. V roce 1975 vznikl Ústav léčby hybných procesů, který byl posléze přejmenován na lázně Aurora.

Roku 1949 došlo ke vzniku Budějovického kraje, jehož součástí byl i okres Třeboň, a město Třeboň se stalo sídlem okresu. Roku 1960 došlo k nové reorganizaci státní správy, byl zrušen status Třeboně jako okresního města a stal se jím v rámci tehdejšího Jihočeského kraje Jindřichův Hradec (1960-1990). Třeboní byl v roce 1960 udělen lázeňský status.

5. Třeboňské lázně

V dnešní době je nedílnou součástí Třeboně lázeňství, které přivádí do města mnoho hostů, investorů a zároveň poskytuje místním obyvatelům pracovní příležitosti. V Třeboni za socialistického režimu nebyl rozvinut průmysl. Oproti většině českých měst byl primární a sekundární sektor spíše podprůměrný. Je to také dáno postavením železničního koridoru, který nevedl přes Třeboň. Nacházel se zde pouze textilní a potravinářský průmysl. Město těží spíše z turistického ruchu, a to zejména díky svému historickému jádru a lázeňské tradici. Nacházejí se zde Bertiny lázně a lázně Aurora.

Již ve středověku vznikly očištné lázně. Ty se postupem času stávaly společenským střediskem. V těchto veřejných lázních docházelo k očištění těla, ale také se zde prováděly některé chirurgické úkony. Tyto praktiky prováděl lazebník. Lazebny byly označeny štítkem, na kterém byl vyobrazen ledňáček ověšený svinutým ručníkem. Budovy, ve kterých docházelo k očištění, se většinou nacházely kolem vodních říček či ploch a byly v majetku města a lazebníkům pronajímány. Středověké lázně měly „pověst místa neřesti a hříchu.“

Jedna z prvních lazeben se nacházela poblíž Jindřichohradecké brány v Rožmberské ulici v domě s čp. 30. Voda na provoz lazebny se odebírala ze Zlaté stoky, která se nacházela ihned za domem. Od roku 1784 převzal lazebnu Josef Fragner, který zde prováděl pouze chirurgické úkony. Počátkem 19. století byla v domě zřízena kloboučnická dílna a město Třeboň ztratilo místo očištny na delší dobu (Psíková 2003, s. 31-33).

V polovině 18. století docházelo ve velkém množství k zániku lazeben. Bylo to způsobené aktivitou Marie Terezie a Josefa II., kteří se snažili zkvalitnit zdravotní péči a určité chirurgické úkony nesměli už lazebníci provádět. Po uzavření očištných středisek se hygiena v Třeboni mnohonásobně zhoršila.

V roce 1861 Václav Hucek získal povolení od knížete Jana Adolfa II. (1799-1888) Schwarzenberga zřídit lázně s tekoucí vodou. Vytvořeny byly na Zlaté stoce u Kollerovského domu mezi roky 1881 až 1883. v Huckově lázních se poprvé začalo s používáním rašeliny (Psíková 2003, s. 35).

Václav Hucek si jako první uvědomil, že okolí Třeboně disponuje nevyčerpatelným množstvím rašeliny, která má léčebné účinky. A proto V. Hucek spolu se svou dcerou Bertou vytvořili v Třeboni lázně.

V roce 1867 se V. Hucek plně začlenil mezi měšťany. Koupil si dům na náměstí čp. 85. Bydleli v patře a v přízemí byla hospoda společně s pekárnou. Obchody byly

v pronájmu. V roce 1869 koupil Václav Hucek v dnešní Tylově ulici u Zlaté stoky zahradu, na které chtěl postavit nové lázně. Dne 4. října 1881 byl položen základní kámen. Jelikož zde nebyl vhodný terén, muselo dojít k prohloubení a zpevnění základů. Stavba se obešla bez větších problémů a 27. října 1882 došlo ke zkolaudování lázní. Budova byla postavena v novorenesančním stylu.

Postupem času si Třeboňské lázně získávaly klientelu jak z Čech, tak i ze zahraničí. Například z Pasova, Mnichova, Londýna, ze srbského Nového Sadu i vzdáleného Chicaga a Filadelfie. Lázním se dařilo a počet návštěvníků rostl.

Václav Hucek provozoval lázně až do roku 1909. Byl už starý a nemohl se zcela postarat o jejich chod, a proto je odkázal své neteři Rozálii Vlčkové. V budově chyběla městská voda a nespĺňovala i mnoho dalších kritérií. Proto město Třeboň usilovalo o odkoupení lázní. Podařilo se mu to těsně před druhou světovou válkou, a to 3. března roku 1939 (Psíková 2003).

Město Třeboň se pustilo v roce 1939 do nákladné přestavby lázeňského domu. Bylo přistavěné patro, staré křídlo nahrazené novým o délce 24 metrů a o šířce 8 metrů. Novorenesanční balkóny byly nahrazené moderními (Psíková 2003, s. 65- 66).

Lázně byly modernizovány, což se projevilo i v počtu ošetřovacích dnů. V roce 1959 bylo 17 610 ošetřovacích dnů a v roce 1965 se uskutečnilo 43 680 dnů. Důležitou událostí bylo udělení lázeňského statusu městu Třeboň 1. března 1960. Díky velkým zásobám sirnoželezité rašeliny v okolí Třeboně a udělení lázeňského statusu se začalo uvažovat o výstavbě nových lázní s názvem Aurora. Rašelina se těží v okolí rybníka Svět a denně se vytěžilo na 45 m³ (Děták 1976, s. 27-28).

Stavba nových lázní měla vyrůst v prostoru Na kopečku. Od tohoto plánu se opustilo a výstavba nového lázeňského komplexu proběhla na severním břehu rybníka Svět. Stavba byla zahájena 22. května 1967 a byla plně dotována ze státních peněz. V listopadu 1975 byl provoz v lázních Aurora zahájen a lidé s revmatickými potížemi mohli využívat lázeňské služby. K dispozici bylo na 350 lůžek.

6. Hlavní průmyslové podniky ve městě

Ačkoliv Třeboň protíná železnice, nerozvinul se ve městě nikdy těžký průmysl. Třeboňsko mělo a má spíše zemědělský charakter. Nacházejí se zde firmy, které se zabývají pěstováním zemědělských plodin, výrobou a servisem zemědělských strojů a výrobou strojů pro těžbu dřeva. Z živočišné výroby se zde chovají kachny, prasata, kuřata a ryby. Na to navazuje zpracovatelský průmysl.

Mezi důležité podniky v Třeboni patřila firma Otavan, a.s. Třeboň. Ta zde působila od roku 1951 do počátku 21. století. Původně firma vznikla v roce 1949 jako kloboučnický národní podnik z podniku Tonak v Novém Jičíně. Sídlo firmy bylo v roce 1951 přesunuto z Katovic do Třeboně. Třeboň se v témže roce stala základním závodem. Další závody byly v Táboře, Soběslavi, Jindřichově Hradci a Husinci. Od roku 1974 byla výroba stabilizována a firma nabízela pracovní příležitosti i v dalších městech jako v Českých Velenicích, Českých Budějovicích, Českém Krumlově, Kaplici, Nové Bystřici, Dačicích, Jemnici a ve Slavonicích. Ředitelství se nacházelo v Třeboni a v roce 1994 měla firma celkem 2 350 zaměstnanců. V témže roce přesahovaly roční tržby 800 milionů korun. Jako akciová společnost vznikla v roce 1991. V roce 1994 byla firma převedena na Fond národního majetku České republiky. Ve druhé vlně kuponové privatizace v roce 1997 byla firma zprivatizována a podíl akcií Fondu národního majetku České republiky klesl na 1,8% akcií. Ale začátkem 21. století nastaly s příchodem východoasijské konkurence problémy. Docházelo k omezení výroby a k uzavírání jednotlivých závodů firmy. V současné době disponuje firma Otavan, a.s. dvěma výrobními závody, a to ve Slavonicích a v Bulharsku (Petrásek 2013).

Město Třeboň těží spíše z terciárního sektoru. Jedná se především o lázeňství, ubytování a pohostinství. V potravinářském průmyslu dominuje zejména pivovarnictví (pivo Regent), které má dlouholetou tradici, již od roku 1379. Dalším odvětvím v Třeboni, které má také dlouholetou tradici, je rybářství a lesnictví. Ve městě se nacházejí také firmy, které se zabývají strojírenstvím. Data k jednotlivým firmám jsou získána z internetového zdroje www.kompass.cz.

Největším podnikem zaměstnávajícím více než 250 zaměstnanců jsou Lázně Aurora s.r.o., které byly otevřeny v roce 1975. Lázně Aurora mají celkem 325 zaměstnanců. A společně s Bertinými lázněmi jsou největšími zaměstnavateli ve městě. Bertiny lázně mají 182 zaměstnanců. Tuto dominanci v lázeňství lze prokázat statisticky. Lidí podílově

zaměstnaných ve zdravotní a sociální péči je 10,9%, přičemž krajské procentuální zastoupení v tomto oboru činí 6,1%.

Společnost Rybářství Třeboň, a.s., byla založena v roce 1992. Každoročně vyprodukuje na 3 200 t ryb. Působí na rybnících o celkové rozloze 8 086 ha. Celkem to činí 488 rybníků. Provozují rybí líhně a sádky. Dále provozují hony divokých kachen a také sportovní rybolov. Společnost patří mezi střední podniky. Zaměstnávají 100-249 zaměstnanců. Roční obrat společnosti se pohybuje mezi 125-250 miliony korun.

Společnost U+M servis s.r.o. byla založena v roce 1997 a zabývá se dovozem a následným prodejem zemědělské techniky značky Claas, Väderstad a Lemken. Dále je importérem strojů značek GRIMME, KIVI PEKKA, STOLL, BvL a HAWE do České republiky. Provozuje také servis a prodává náhradní díly. Patří mezi malé podniky zaměstnávající 20-49 zaměstnanců. Roční obrat činí 250-625 milionů korun.

Společnost Mega Třeboň byla založena v roce 1992. Zabývá se, podobně jako společnost U+M servis s.r.o., prodejem a servisem zemědělských strojů. Zaměstnává až 9 zaměstnanců a její roční obrat činí 12,5-25 milionů korun.

Společnost Agrico s.r.o. byla založena v roce 1922. Specializuje se na technologická zařízení pro chov skotu, ryb a drůbeže. Vyrábí obilná sila a montuje ventilační zařízení pro zemědělství. Společnost zaměstnává 50-99 zaměstnanců. Roční obrat činí 250-625 milionů korun.

Akciová společnost Bohemia Regent, a.s. byla založena v roce 1379. Má dlouholetou tradici a vaří velmi kvalitní piva. Vyrábí světlá a polotmavá piva a nealkoholický nápoj Regent Cola. Zaměstnává 20-49 zaměstnanců a roční obrat pivovaru je 50-125 milionů korun.

Akciová společnost Fish Market byla založena v roce 1993. Společnost zpracovává a prodává ryby. Zaměstnává 10-19 zaměstnanců a roční obrat činí 250-625 milionů korun.

Společnost PTR strojní závod Třeboň byla založena v roce 1950. Soustředí se pouze na tuzemský a Slovenský trh. Vyrábí stroje pro těžbu dřeva, díly na zemědělské stroje a jiné. Ve společnosti je zaměstnáno 50-99 zaměstnanců. Roční obrat činí 50-125 milionů korun.

Společnost Třeboň lesy a rybníky s.r.o. byla založena v roce 1994. Společnost se zabývá obchodem se dřevem a nabízí zpoplatněné lovy a služby v myslivosti. Ve společnosti pracuje až 9 zaměstnanců a roční obrat činí 12,5-25 milionů korun. Společnost Agraservis s.r.o. byla založena v roce 1991. Zabývá se opravou zemědělských strojů a nabízí zemědělské služby a nákladní dopravu. Společnost zaměstnává 10-19 zaměstnanců a roční obrat firmy je 12,5-25 milionů korun.

6.1 Pivovarnictví

První písemná zmínka o vaření piva v Třeboni pochází z roku 1379. Ve městě se nacházejí 4 sladovny (Truhlář 1880, s. 54-55). V období 1479-1481 docházelo k přestavbě zámku a zároveň dnešního pivovaru Bohemia Regent. Téhož roku potvrzuje Vok II. z Rožmberka právo vařit pivo za účelem jeho prodeje předměstským obyvatelům pouze pro jejich potřebu. Koncem 15. století se v Třeboni nacházejí 3 pivovary. Jsou jimi pivovar hradní, klášterní a měšťanský. Roku 1505 Vok II. povolil prodej bílého (pšeničného) piva a z výnosu se opravovaly městské hradby.

Roku 1522 dochází k rozšíření hradního pivovaru. V roce 1560 byl Vilémem z Rožmberka za pomoci italského stavitele Ondřeje Vlacha vystavěn nový pivovar v jihozápadní části zámku. V roce 1566 si měšťané postavili nový pivovar, který byl vybudován za radnicí na náměstí. V druhé polovině 16. století si silně konkurují měšťanský pivovar se zámeckým. Proto Rožmberkové omezují měšťanský pivovar. V letech 1584-1592 byl měšťanský pivovar vyvlastněn Vilémem z Rožmberka. Důvodem byla stavba rybníka Rožmberk, kdy se pivo vyrábělo pro dělníky. V roce 1592 povoluje Petr Vok vařit měšťanům opět pivo (Komlosy 1995).

Po třicetileté válce, která probíhala v letech 1618-1648, bylo převzaté treboňské panství Janem Adolfem Schwarzenberkem. Došlo k částečné opravě pivovaru. V roce 1698 začala stavba knížecího pivovaru mezi Svineckou a Novohradskou bránou. Staviteli byli Jakub de Maggi a Martinelli. V roce 1712 byla stavba dokončena v barokním stylu.

Budova měla čtyři křídla (severní a jižní 104,3 m, západní a východní 58,7 m), uprostřed byla kašna. Pivovar měl vlastní sladovnu s máčírnou, humny, hvozdem, sýpkami a půdami, varnu, spilku, sklepy, lednici, bednářnu, různá skladiště, šalandu, záchody, byty pro technický personál a místnost na výrobu kořalky.

V první polovině 18. století existovaly v Třeboni 3 pivovary. Pivovar klášterní, který vařil ročně 2 000 hl piva, pivovar měšťanský, který vařil ročně také 2 000 hl. piva, a posléze knížecí, který vařil 4 000 hl. piva (Komlosy 1995).

Klášterní pivovar byl obnoven v roce 1631. V roce 1723 postihnul pivovar požár a musel být znovu postaven. Byl otevřen v roce 1730.

V letech 1861-1864 došlo k rozsáhlé přestavbě knížecího pivovaru. Zároveň byl obohacen o moderní strojové zařízení včetně parního pohonu. v roce 1866 měl pivovar na 81 zaměstnanců. V roce 1871 byla do Třeboně přivedena železnice. Uvažovalo se o výstavbě nového pivovaru, který měl být přímo u železniční tratě. Stavba se

ale neuskutečnila. V letech 1875-1910 došlo opět k rekonstrukci a zároveň k rozšíření pivovaru. V roce 1914 měl pivovar 136 zaměstnanců. Ale po první světové válce došlo k úbytku zaměstnanců na 67. Počet zaměstnanců klesal kvůli nevýhodnému clu, které bylo zavedeno po první světové válce, a také postupnou modernizací výroby piva. V roce 1940 pokračoval pokles zaměstnanců, bylo jich celkem 40. V roce 1945 byl zaveden dekret prezidenta republiky. Veškerý schwarzenberský majetek primogenitury (Hluboká nad Vltavou) byl znárodněn roku 1947 formou Lex Schwarzenberk. V roce 1950 se pivovar začlenil do sítě Jihočeských pivovarů. Docházelo k postupné modernizaci a pivo se začalo vyvážet do Sovětského svazu, Rumunska a Maďarska (Komlosy 1995). Od roku 2000 se pivovar stal akciovou společností.

7. Obyvatelstvo

V úvodu této kapitoly se budu věnovat zdrojům dat, ze kterých jsem vycházel. Bohužel jsem narazil na nesrovnalosti v důvěryhodnosti dat. Jelikož jsem vycházel zejména z dat poskytnutými Českým statistickým úřadem (ČSÚ), měla by data být velice přesná. Původně jsem chtěl čerpat některé kvantitativní informace ze sedmého dílu Kuči (2008). Zde jsem narazil na odlišující se data vážící se k vývoji počtu obyvatel a k počtu domů ve městě Třeboň. Například podle Kuči (2008) v roce 1991 disponovalo město se 7 339 obyvateli. Ale podle ČSÚ ve městě žilo 9 052 lidí k témuž roku. To je téměř rozdíl o 2 000 obyvatel, a proto data vážící se k obyvatelstvu v publikaci od Kuči (2008) jsou zcela nepoužitelná. Na druhou stranu informace o vývoji počtu domů ve městě Třeboň jsou v Historickém lexikonu měst ČR nekompletní. A proto docházelo k prolínání kvantitativních informací z Historického lexikonu ČR a z publikace Kuči (2008). Jelikož se jedná o data od roku 1869, může docházet k nepatrným nesrovnalostem. Pro naše účely jsou tyto informace, a to i s mírným zkreslením, zcela postačující.

Podle Českého statistického úřadu má k 1. 1. 2015 město Třeboň 8 391 obyvatel, což představuje zhruba 10% z celkového počtu obyvatel okresu Jindřichův Hradec. V ORP Třeboň je míra urbanizace na 69% a je mírně pod průměrem České republiky, která má míru urbanizace na hodnotě 73%. Jedna třetina obyvatel ORP Třeboň žije přímo v Třeboni. Druhá třetina bydlí v Suchdolu nad Lužnicí, Českých Velenicích a v Chlumu u Třeboně. Poslední třetina obyvatel ORP Třeboň žije na venkově.

Důležitým aspektem pro populační vývoj Třeboně jsou fyzicko-geografické podmínky. Třeboň je velice omezena přírodními podmínkami v rozšiřování sídel. Zejména rybníční soustavou a mokřady. Ty jsou chráněny Ramsarskou úmluvou, která vešla v platnost v roce 1975. Tvoří I. zónu CHKO Třeboňsko, která je dostatečně chráněná (CHKO Třeboň). Z rybníční soustavy, která omezuje urbanistický rozvoj bezprostředně, lze označit rybník Svět a Zlatou stoku. Toto území, které se nachází na jihu a jihovýchodě od Třeboně, nelze považovat za zastavitelné v územním plánu obce Třeboň. Územní rozvoj se soustředí spíše na severozápad. Dochází k postupnému propojení s městskou částí Břilice. Stavební úřad Třeboně se soustředí na propojení samostatné zástavby tak, aby Třeboň působila celistvě.

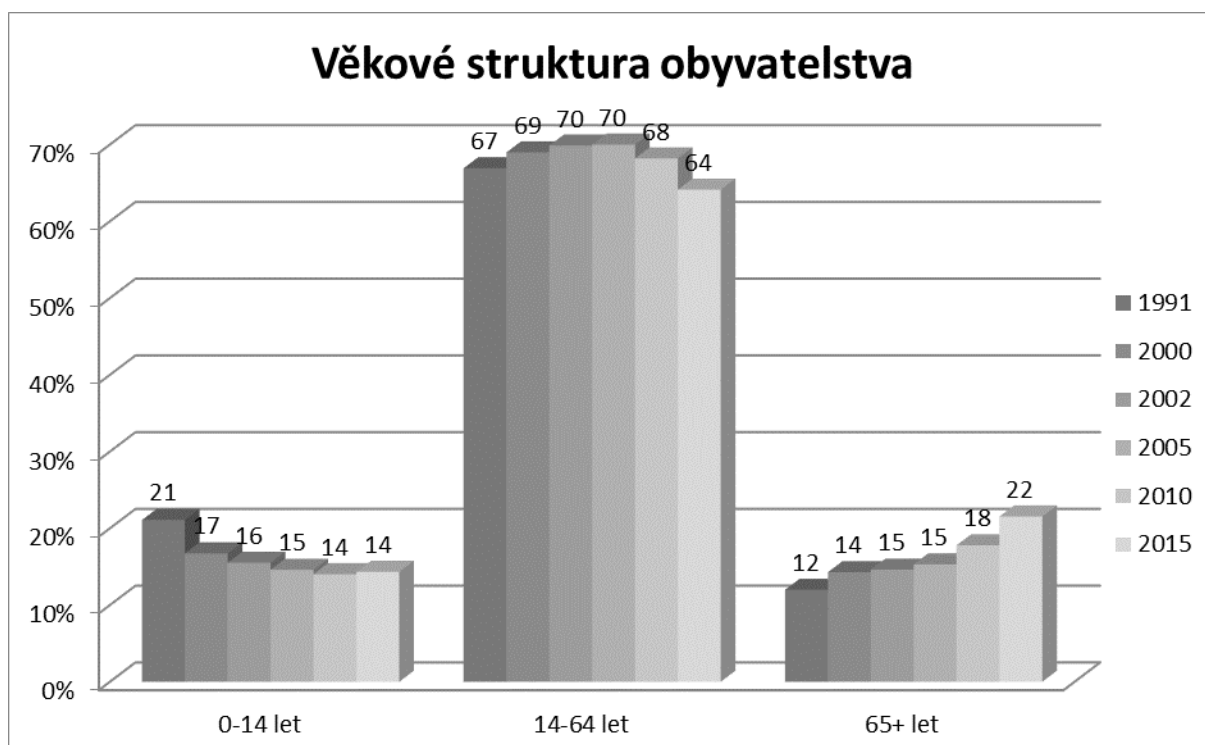
Druhým činitelem jsou sociálně-geografické aspekty ovlivňující populační rozvoj. Třeboň se nachází mezi Českými Budějovicemi (krajským městem) a Jindřichovým Hradcem (okresním městem). Občané Třeboně byli zaměstnáváni zejména v textilním průmyslu. V roce

1949 vznikla firma Otavan. Nabízela mnoho pracovních pozic. Nedaleko Třeboně docházelo k těžbě písku. Ale ta byla pozastavena z důvodu narušení ekologické rovnováhy. Dalším odvětvím byl sklářský průmysl v Chlumu u Třeboně. Ale jako ve zbytku republiky docházelo i zde ke krachu firem vyrábějících sklo. Až dodnes jediným tradičním odvětvím na Třeboňsku zůstalo rybářství a lesnictví. Ale nyní Třeboň vydělává nejvíce peněz v terciárním sektoru. Je to dáno lázeňstvím a na to navazujícím pohostinstvím a ubytováním. Spolu s ojedinělou zachovalou přírodou a historickým městským jádrem se Třeboň stává velice výjimečným a lákavým místem pro turisty a rekreanty včetně cyklistů.

V Třeboni můžeme nalézt několik středních škol. Jsou jimi: gymnázium Třeboň, obchodní akademie, Střední škola rybářská a vodohospodářská Jakuba Krčína a střední škola a učiliště s deseti odbornými a ekonomickými obory. Ve městě se nenacházejí žádné vysoké školy. Město je zároveň zřizovatelem dvou základních škol (Třeboň, lokalita vhodná pro život 2013). Vedle Bertiných lázní se nalézá třeboňské pracoviště Botanického ústavu Akademie věd České republiky, v.v.i., které se zabývá zejména základním výzkumem v oblasti ekologie rostlin a taxonomie, ekologie a fyziologie sinic a řas, a podílí se na projektech aplikovaného výzkumu.

Trend vývoje věkové struktury obyvatel Třeboně se nikterak výrazně neodlišuje od celorepublikového demografického vývoje obyvatel. Dochází k regresi čili ke stárnutí obyvatelstva obecně. Status lázeňského města by mohl přispět k ještě větší koncentraci staršího obyvatelstva vůči mladší složce, dětí do 14 let, a to díky Bertiným lázním a Auroře. Z grafu č. 1 lze vyčíst, že v roce 1991 procentuální složení dětí do 14 let činí 21% a lidí nad 65 let dosahují pouze 12%. O 14 let později je to zcela naopak. v roce 2015 je 22% lidí nad 65 let a 14% dětí do 14 let. Tato regrese je způsobena zejména obecnými faktory. Těmito faktory jsou prodlužování střední délky života (viz graf č. 6), malá porodnost (viz graf č. 5), a stěhováním lidí mimo město do suburbíí anebo za prací. Demografické prognózy nejsou pozitivní. Lze očekávat útlum či stagnaci v porodnosti, tudíž dětí do 14 let bude ubývat či jejich počet bude stagnovat a naopak lidí nad 65 let bude přibývat.

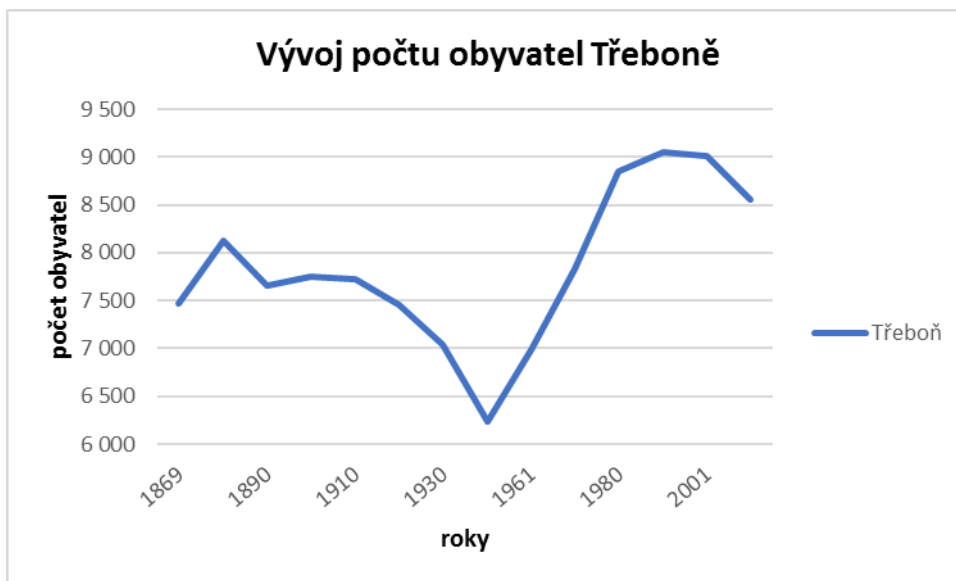
Graf 1 - Vývoj věkové struktury obyvatel města Třeboň v letech 1991-2015

Zdroj: ČSÚ - statistické ročenky; demografická ročenka měst; archiv- města v ČR písm. Š-U; Třeboň

V roce 1950 měla Třeboň 6 235 obyvatel (viz graf č. 2). Počet obyvatel Třeboně narůstal až do roku 1990. v tomto roce žilo v Třeboni 9 676 obyvatel. Na rozdíl od jiných měst v České republice započal úbytek obyvatel Třeboně později. V historickém jádru města, tedy v oblasti Třeboň I, je od roku 1980 úbytek markantnější. Je to zapříčiněno postupným odsouváním rezidenčních ploch na úkor ploch obchodních. V oblasti Třeboň II. nastává stagnace a posléze snížení stavu obyvatel až od roku 2001. Příčinou je suburbanizace a stěhování se obyvatel do měst, která nabízejí lepší pracovní příležitosti. V tomto případě lze označit za suburbia městské části Třeboně. V Třeboni se nachází 8 částí. Úbytek obyvatel je také zapříčiněn omezením a posléze zrušením firmy Otavan a.s., která vyrábí pracovní oděvy pouze ve Slavonicích.

Graf 2 - Vývoj počtu obyvatel Třeboně od roku 1970-2015

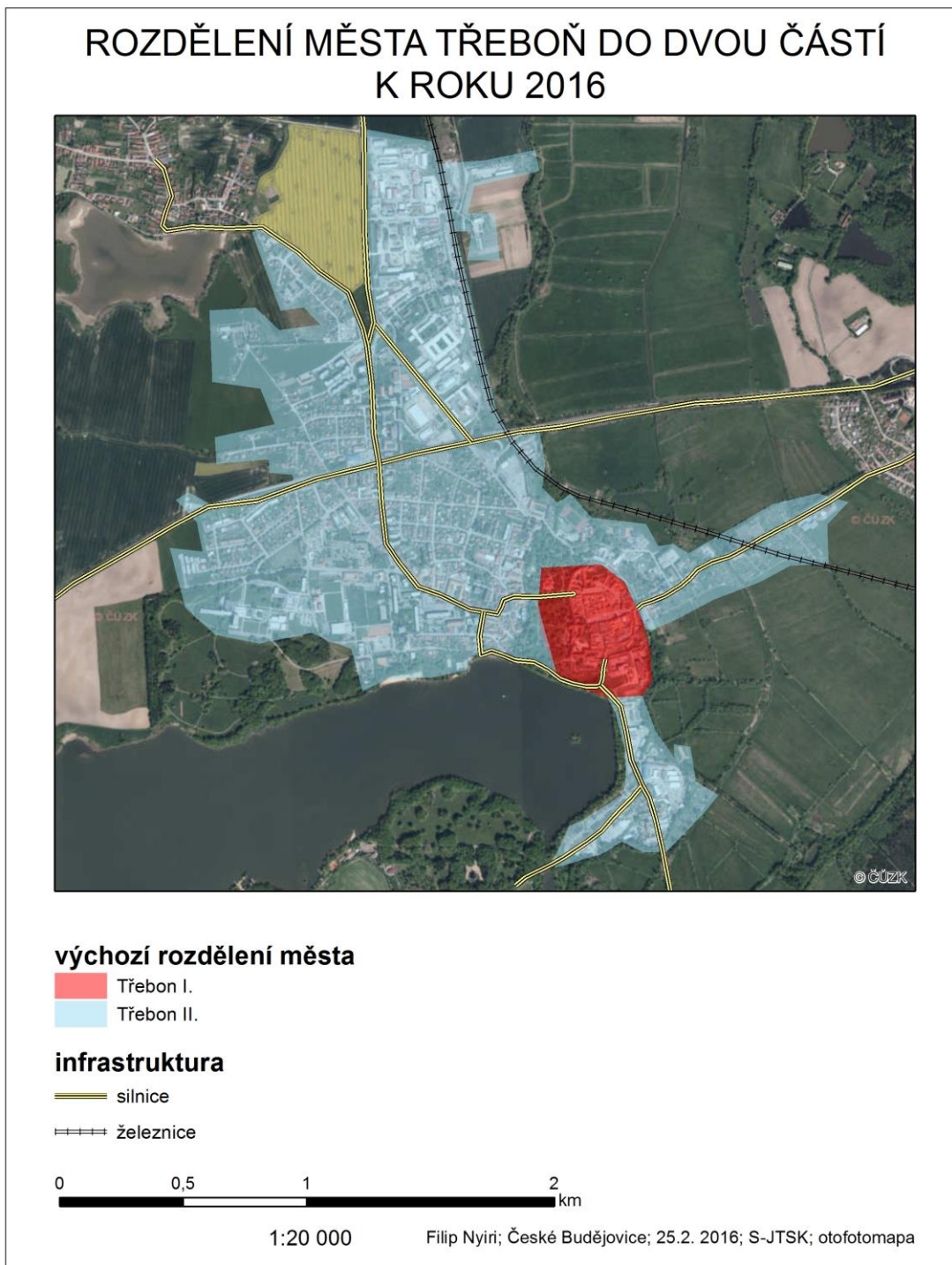
Zdroj: ČSÚ- Historický lexikon obcí ČR

Tabulka 1- Vývoj počtu obyvatel v oblasti Třeboň I. a Třeboň II. v letech 1980-2011

Část obce	1980	1991	2001	2011
<i>Třeboň I</i>	784	701	627	467
<i>Třeboň II</i>	6350	6638	6690	6273

Zdroj: ČSÚ a Kuča (2008)

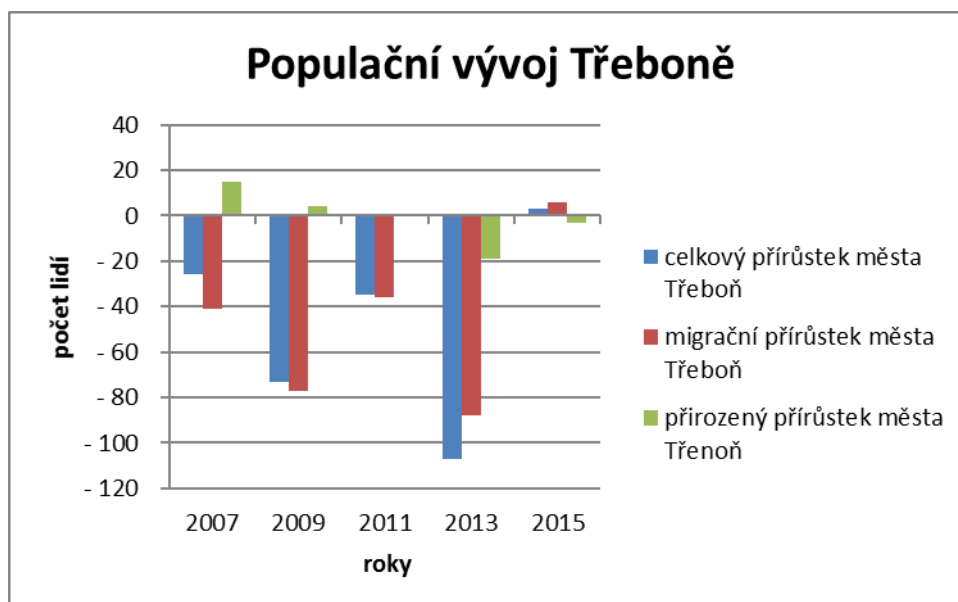
Mapa 1 - Rozdělení města Třeboň na městské části Třeboň I. a Třeboň II. v roce 2016

Zdroj: google maps, ortofotomapa; vlastní úpravy v GIS programu

Graf č. 3 znázorňuje populační přírůstky či úbytky obyvatelstva v obci Třeboň. Pro komparaci dat je v grafu č. 4 zahrnuto také celé ORP Třeboň. Celkový přírůstek obce se nachází dlouhodobě v záporných hodnotách. Až v roce 2015 stagnuje. Celkový záporný přírůstek je dán záporným migračním přírůstkem, který je způsoben odchodem obyvatel obce mimo město. V roce 2007-2009 odcházeli občané Třeboně do ORP Třeboň, do suburbii. Lze dokumentovat na migračním přírůstku ORP Třeboň. Poklesy celkového přírůstku města Třeboň od roku 2009-2015 lze vysvětlit celkovým negativním migračním saldem, který je způsoben světovou ekonomickou krizí od roku 2009 a následným stěhováním se za prací do lukrativnějších sídel mimo ORP Třeboň, která se nachází také v záporných hodnotách.

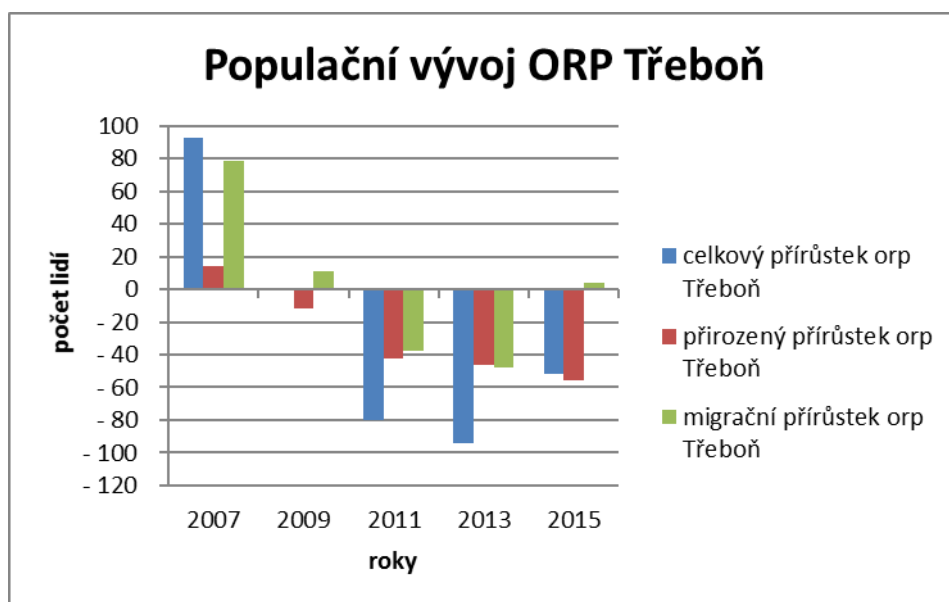
Graf 3 - Populační vývoj města Třeboně od roku 2007-2015

Zdroj: MAS Třeboň

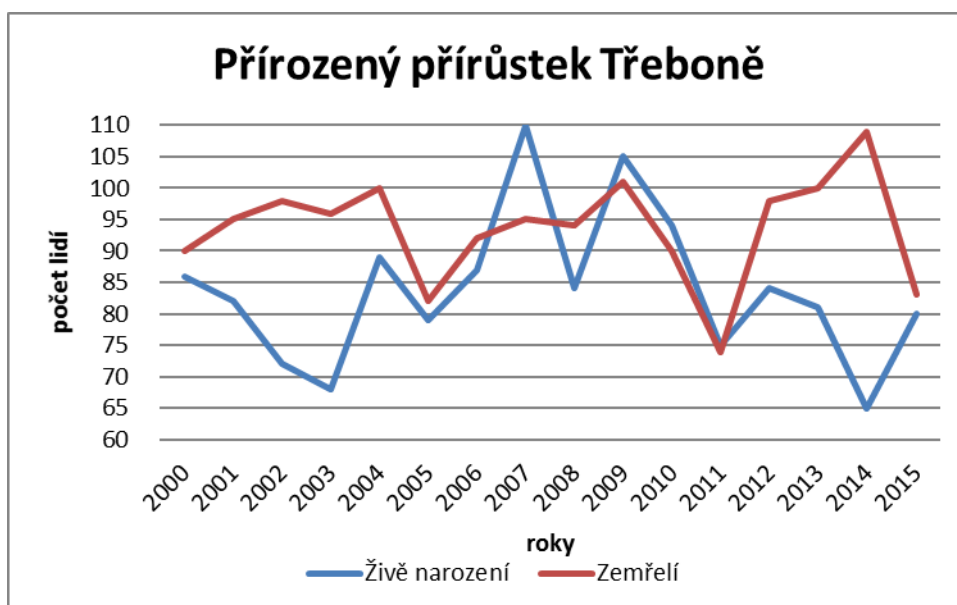
Graf 4 - Populační vývoj ORP Třeboň od roku 2007-2015

Zdroj: MAS Třeboň

Přirozený přírůstek Třeboně je ovlivňován několika faktory. Jsou jimi porodnost a prodlužování střední délky života. V roce 2007 a 2009 se porodnost pohybovala kolem 100 živě narozených dětí a přirozený přírůstek dosahoval kladných hodnot. Na základě dat z grafu č. 2 a č. 3 dochází z dlouhodobého hlediska k úbytku obyvatel. Migrační saldo se nachází v záporných hodnotách a přirozený přírůstek taktéž. Od roku 2000 do roku 2015 se průměrně na jeden rok narodí 84 dětí a zemře 94 lidí.

Graf 5 - Přirozený přírůstek Třeboně v letech 2000-2015

Zdroj: ČSÚ - statistické ročenky; demografická ročenka měst; archiv- města v ČR písm. Š-U; Třeboň

Prodlužování střední délky života způsobuje regresi obyvatel. Dochází k většímu procentuálnímu zastoupení staršího obyvatelstva, viz graf č. 1. Prodlužování střední délky života je způsobené vývojem poznatků a nových technologií v lékařství.

Graf 6 - Vývoj střední délky života obyvatele Třeboně v letech 2000-2015

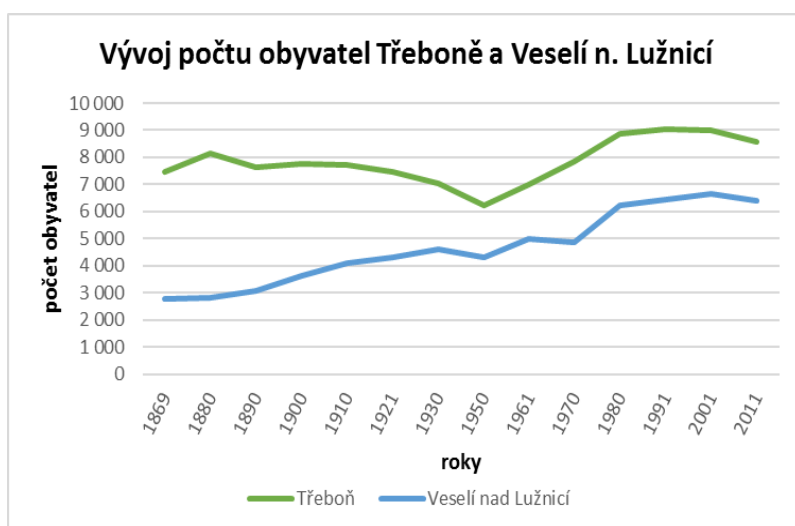
Zdroj: ČSÚ - statistické ročenky; demografická ročenka měst; archiv- města v ČR písm. Š-U; Třeboň

Na grafu č. 7 můžeme pozorovat vývoj počtu obyvatel od roku 1869. Pro lepší představu porovnáme data s městem Veselí nad Lužnicí. V roce 1871 byla do Třeboně přivedena železnice. V grafu můžeme vyčíst menší nárůst počtu obyvatel Třeboně. Tento nárůst ustal v roce 1880 a nadále až do roku 1950 počet obyvatel klesal. Pokud porovnáme data s městem Veselí nad Lužnicí, tak zjistíme, že město má vzrůstající tendenci až do roku 2010. Důvodem klesajícího počtu obyvatel v Třeboni v letech 1880-1950 je nerozvinutý průmysl. Místní obyvatelé pracovali do roku 1950 zejména v zemědělství. Druhým důvodem je vlastnictví pozemků v okolí železniční tratě. Tu vlastnila vrchnost a odmítala výstavbu průmyslových budov. Pro lepší představu jsem použil index změny, viz tabulka č. 2.

Na základě indexu změny můžeme lépe komparovat vývoj počtu obyvatel v obou městech. Třeboň s rozvojem železnice v roce 1871 zaznamenala větší nárůst obyvatel než Veselí nad Lužnicí. Bylo to také jediné období, kdy se Třeboň populačně vyvíjela dynamičtěji než Veselí n. Lužnicí. Index změny Třeboně v letech 1869-1880 činil 1,09. Veselí nad Lužnicí zaznamenávalo také s indexem 1,02 příliv obyvatel, ale jen mírně. V dalších následujících obdobích mělo vyšší index Veselí nad Lužnicí. Třeboň se nevyvíjela vůbec dynamicky a spíše strádalo. V letech 1950-2001 byla obě města v největším populačním vývoji. Od roku 2001 do roku 2011, ale také do současné doby dochází u obou měst ke snižování počtu obyvatel.

Stoupající počet obyvatel v letech 1951-2010 je zapříčiněn textilním průmyslem. Ten ale na začátku 20. století upadá, protože se otevírá nový trh z Číny. Místní obyvatelé postupně začali pracovat v terciárním sektoru a ve zdravotnictví. Díky lázním Aurora a Berta je v Třeboni vysoká koncentrace ubytovacích a hostinských zařízení.

Graf 7 - Vývoj počtu obyvatel Třeboně a Veselí nad Lužnicí v letech 1869-2015

Zdroj: ČSÚ- Historický lexikon obcí ČR

Tabulka 2 - Index změny ve vývoji počtu obyvatel města Třeboně a Veselí nad Lužnicí za vybraná období

index změny	1869-1880	1880-1900	1900-1950	1950-2001	2001-2011
Třeboň	1,09	0,95	0,80	1,45	0,95
Veselí nad Lužnicí	1,02	1,28	1,19	1,54	0,96

Zdroj: Historický lexikon obcí ČR

V budoucnosti bude přibývat starších osob ve věku nad 65 let, což je způsobeno nízkou porodností. Dále bude docházet ke stagnaci či mírnému úbytku dětí do 14 let. Lze předpokládat, že do roku 2050 bude věková skupina 65 let a více zastupovat až 25% z celkového počtu obyvatel města Třeboň. To bude znamenat pro město velkou ekonomickou zátěž a rostoucí tlak na zdravotní péči.

Lze očekávat odliv lidí ve věkové kategorii 14-64 let. Na základě grafu č. 1 docházelo do roku 2002 v této věkové kategorii ke zvyšování počtu obyvatel. Od roku 2002 má klesající tendenci. Předpokládám, že na základě lepších pracovních příležitostí v okolních městech, bude tento klesající trend zachován.

8. Etapy v urbanistickém vývoji města Třeboň

„Identifikace jednotlivých etap je ovšem v řadě ohledů sporná. Je pravdou, že zásadní změny v produkci a ekonomických vztazích často přinesly velice rychlé a dramatické dopady do utváření městské struktury. Na druhou stranu je nutné vnímat vývoj města jako kontinuální proces, navíc značně různorodý a modifikovaný celou řadou faktorů.“ (Toušek, Kunc, Vystoupil 2008, s. 118)

V této kapitole se budu zabývat jednotlivými faktory, které ovlivnily město v preindustriálním, industriálním a postindustriálním období. K lepší a ucelenější představě o změnách funkčních ploch v zázemí města nám poslouží mapy vytvořené v programu GIS. Jedná se o digitalizaci archivních map, které znázorňují využití jednotlivých ploch ve městě. Těchto map je celkem 6 a znázorňují stav k rokům 1827, 1863, 1899, 1952, 1998 a 2016.

Na základě důležitých historických momentů, které se v proudu času udály, můžeme analyzovat změny ve struktuře města Třeboň. Mezi nejdůležitější etapu patří průmyslová revoluce. Ta je spojená s výstavbou železnice, která byla v Třeboni dokončena poměrně pozdě. Až v roce 1871. Na počátku 20. století se uvažovalo o spojení Třeboně s Českými Budějovicemi přes Lišovský práh. Ale tento záměr nebyl nikdy zrealizovaný (Železniční trať Třeboň-České Budějovice).

Faktorů ovlivňujících vzhled města je mnoho. Mezi největší činitele patří bezpochyby požáry a povodně. Požárů bylo ve městě nespočet. Mezi významné požáry patří požár z roku 1781. Bylo zničeno 68 domů, radnice s pivovarem, kostel Sv. Jiljí s klášteřem a masné krámy. Další katastrofa se stala v roce 1640. Ve městě vypukl mor a zemřela více než polovina obyvatel města. Město zasáhly také povodně. Asi největší povodeň byla v roce 1890, kdy došlo k protržení hráze rybníka Svět. Ale největší povodeň byla v roce 2002. Město Třeboň z leteckých snímků připomínalo spíše ostrov. Celé území mokřin, nalézajících se jihovýchodním, východním a severním směrem, bylo zatopené (Hule 2000). Dnes tuto oblast hustě protkávají říčky a potůčky.

8.1 Preindustriální období

Preindustriální město se vyznačuje určitou multifunkčností. To znamená, že se nepreferovala ekonomická aktivita města, ale jeho politické, náboženské, administrativní a kulturní funkce, které ovlivňovaly společenskou strukturu preindustriálního města (Toušek, Kunc, Vystoupil 2008, s. 119).

Toto období probíhalo od založení města až do roku 1871, kdy byla do města přivedena železnice. Původně byla Třeboň trhovou vsí. Kuča (2008) se domnívá, že Svinecké předměstí bylo původním centrem a posléze vzniklo náměstí s čočkovitým tvarem a městskými hradbami. Svinecké předměstí se nacházelo směrem na jih od náměstí a dnes už neexistuje. Třeboňsko je úzce spjato s rybníkářstvím, konkrétně se stavbou rybníka Svět.

Stavitelem Světa byl Jakub Krčín z Jelčan. Původně se rybník jmenoval Nevděk a v roce 1611 byl přejmenován na Svět. Kvůli stavbě nynějšího Světa bylo zbouráno Svinecké předměstí, kde se nacházel také špitál a kostel Sv. Alžběty. Lidé ze Svineckého předměstí byli přestěhováni na Budějovické předměstí a také pod hráz v oblasti nynějšího sídliště Hliník (Děták 1976, s. 25-26).

V roce 1611 se přehnala přes Třeboň velká povodeň. Do této doby se nacházel mezi Opatovickým rybníkem a Světem most. Po povodni v roce 1611 byla zvýšena hráz Opatovického rybníka a úžina mezi oběma rybníky byla zasypána kameny a hlínou (Hule 2000, s. 52-53).

Další povodeň, která postihla Třeboň, byla v roce 1890. Tato povodeň byla způsobena prokopáním hráze rybníka Výskok. Došlo ke vzednutí Spolského potoka a voda v rybníku Svět se zvýšila o 2 metry. Hráz to nevydržela a prorhla se. O této povodni byla napsána i píseň.

Dalším důležitým aspektem, který ovlivňuje přímo urbanistický vývoj města, je Zlatá stoka, dříve nazývaná Nová. Stoka směřuje od Opatovického rybníka směrem k východní části pivovaru, kde se nacházel mlýn. Stáčela se podél hradeb až ke klášteru, odkud mířila až ke Smitce a posléze do řeky Lužnice (Hule 2000, s. 36-38).

Přírodní faktory nemalým způsobem ovlivňují rozšiřování zástavby města. Ihned po založení města směřovala zástavba k Břilicům na severozápad. Na jihu stál rybník Svět a pod ním se nacházel Opatovický rybník, kde se dříve nacházela vesnice Opatovice. Na východě se nalézají rozsáhlé mokřady, lesy a zmiňovaná Zlatá stoka. Tyto přírodní překážky nebyly překonány dodnes. Díky těmto překážkám se Třeboň dokázala na dlouhou dobu izolovat za hradbami, a tak vzniklo typické feudální sídlo. Třeboň dokázala také

odolávat v roce 1620 císařskému vojsku. Nakonec se v roce 1622 musela sama vzdát jako jedno z posledních měst v Čechách. Do poloviny 16. století byla většina budov postavena ze dřeva. Ale po přestavbách a požárech je většina budov zrekonstruována v barokním stylu.

V severozápadní části se nachází komplex kláštera. Ten byl postaven diskutabilně na úkor rezidenčních ploch měšťanů. Husova ulice se vymyká svým rozložením staveb od zbytku ulic města. Netvoří pravidelný běh hradeb a lze se jen domnívat, co se zde nacházelo. Východně od kláštera se mohl vyskytovat hřbitov anebo vstup do kláštera. Klášter byl postaven za Karla IV. v roce 1367 (Kuča 2008).

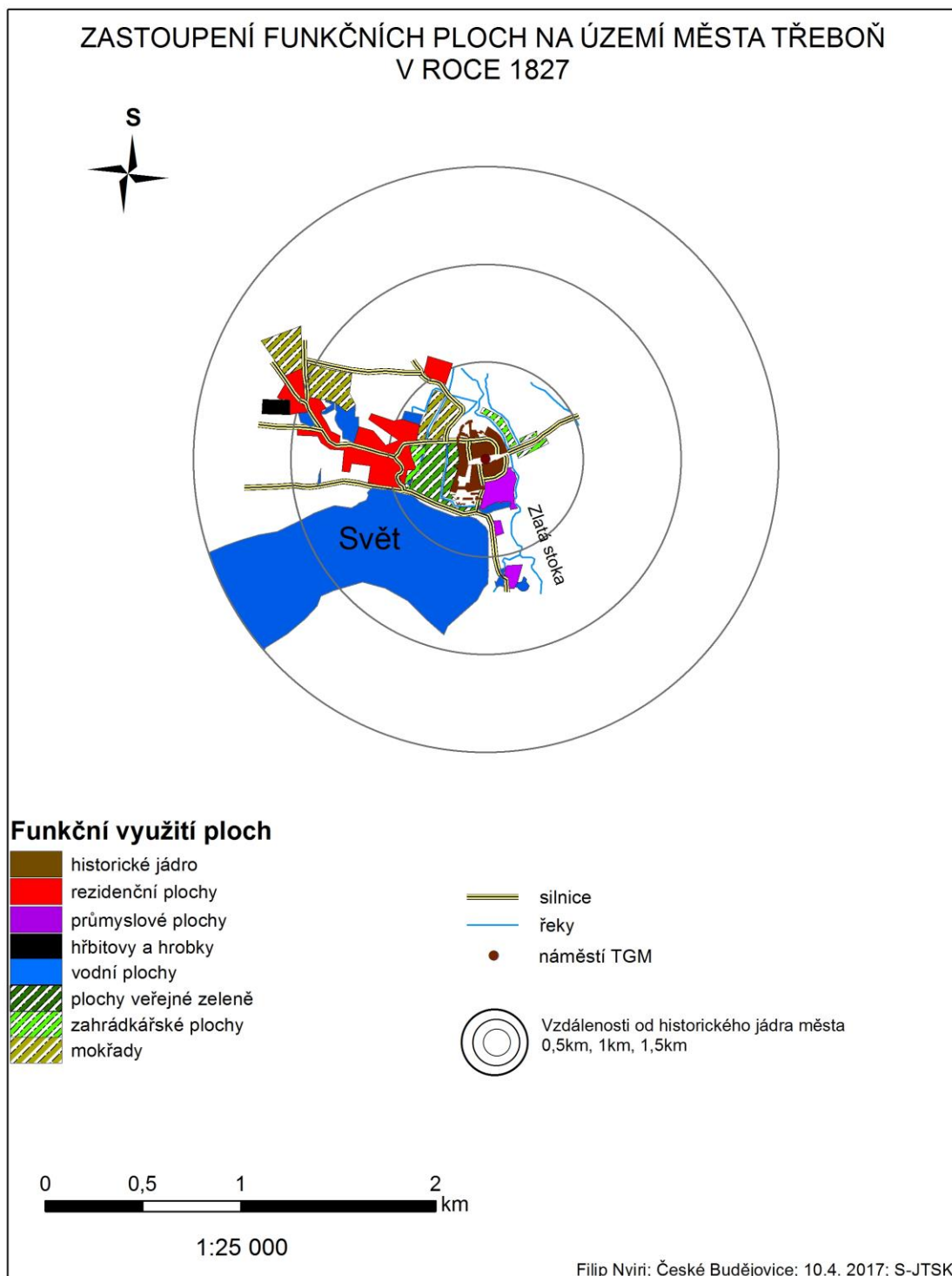
Druhý architektonický rozmach probíhal od poloviny 15. století až do roku 1620. Docházelo k zesilování městských hradeb na jižní straně, k rozšiřování zámku a začaly stavby domů z kamene a cihel. V roce 1546 požár zničil 48 domů (Kuča 2008), a tudíž začala intenzivnější výstavba domů. V této době probíhaly výstavby rybníků, měšťanských domů, pivovaru, zámku a také západního předměstí.

Dalším významným architektonickým zásahem do vnitřního města bylo zrušení Břilické brány, která se nalézala naproti Svinecké bráně v čele náměstí. Břilická brána byla nahrazena bránou Budějovickou, která se nacházela a dodnes nachází u kláštera (Líbal a kol. 1959).

Třeboň se vzpamatovává z třicetileté války až v polovině 18. století. Dochází k opravě zámku a kláštera po požáru. V roce 1780 byl na náměstí postavený Mariánský sloup. Od této doby Třeboň architektonicky strádá. V druhé polovině 19. století docházelo ke zrušení podloubí a k ničení historické hodnoty města.

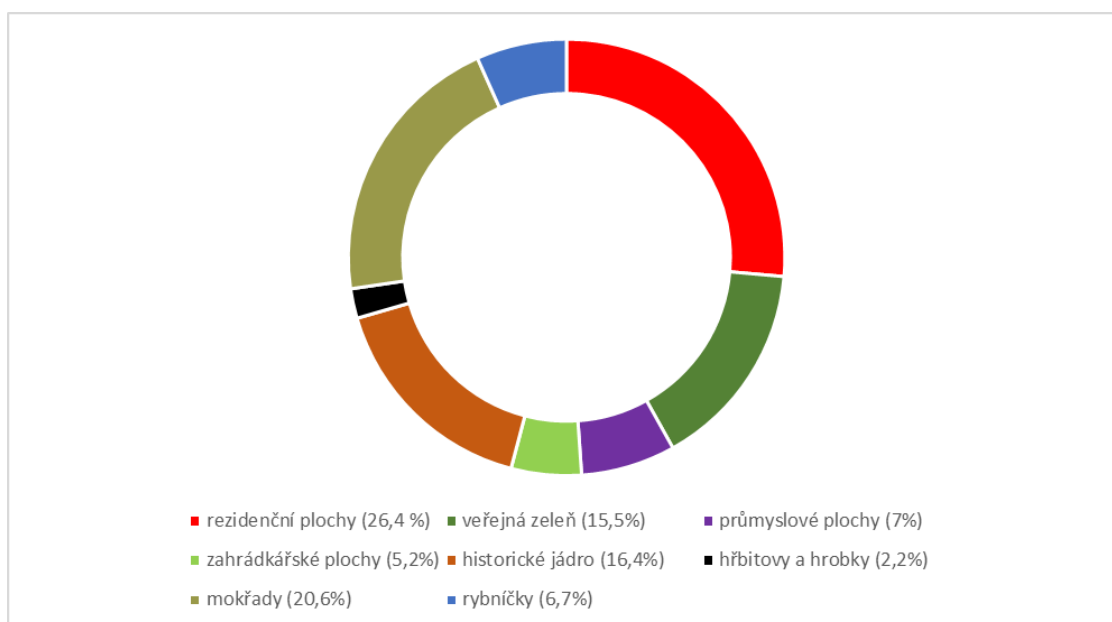
Změny mezi roky 1827 a 1863 jsou nepatrné. Můžeme si všimnout, že dochází k vysoušení bažin severozápadním směrem. Tímto směrem se upírá územní rozvoj města. Kousek od Svinecké brány směrem na Trhové Sviny došlo k menší výstavbě. Třeboň ekonomicky vzkvétala a dařilo se jí zejména v pivovarnictví. V roce 1866 zaměstnával pivovar 81 osob.

Mapa 2 - Zastoupení funkčních ploch města Třeboň k roku 1827

Zdroj: Kuča (2008)

Graf 8 - Procentuální vyjádření funkčních ploch města Třeboň k roku 1827

Zdroj: vlastní zpracování

Prstencový graf č. 8 nám znázorňuje procentuální rozložení funkčních ploch města Třeboň v roce 1827. Nejvíce zastoupenou kategorií jsou rezidenční plochy a posléze mokřady, které již po staletí a také v současnosti ovlivňují urbanistický vývoj města. Můžeme si všimnout, že v kategorii rybníčky je zastoupeno 6,7 % ploch. Do této kategorie nebyl započítán rybník Svět, který by značně ovlivnil a zkreslil kvantitativní vyhodnocení práce. Postupem času byly rybníčky z území města Třeboň odstraněny spolu s mokřady na úkor rezidenčních ploch. Jelikož se jedná o osadu zemědělského charakteru, nebude průmyslových ploch ve městě mnoho. Vypočítaných 7 % průmyslových ploch znázorňuje zejména pivovar, dílny a také sádky. Pokud bych vytvořil kategorii zemědělské plochy, docházelo by k dalšímu zkreslení a značnému ovlivnění výsledku analýzy, protože každé druhé stavení je zemědělského charakteru. Je to trochu sporné, ale pro naše šetření prospěšné. Poměrně vysoké zastoupení funkčních ploch města má kategorie veřejná zeleň (15,5%). Je to dáno zejména říčkami a malými rybníčky vyskytujícími se na dnešním území zámeckého parku, obranného valu. Zahrádkářské plochy se nacházejí na místě dnešního domova důchodců a na celém území východně od města. Dnes se nachází ve východní části města areál Bertiných lázní. V roce 1827 se lazebná nacházela v historickém jádru města.

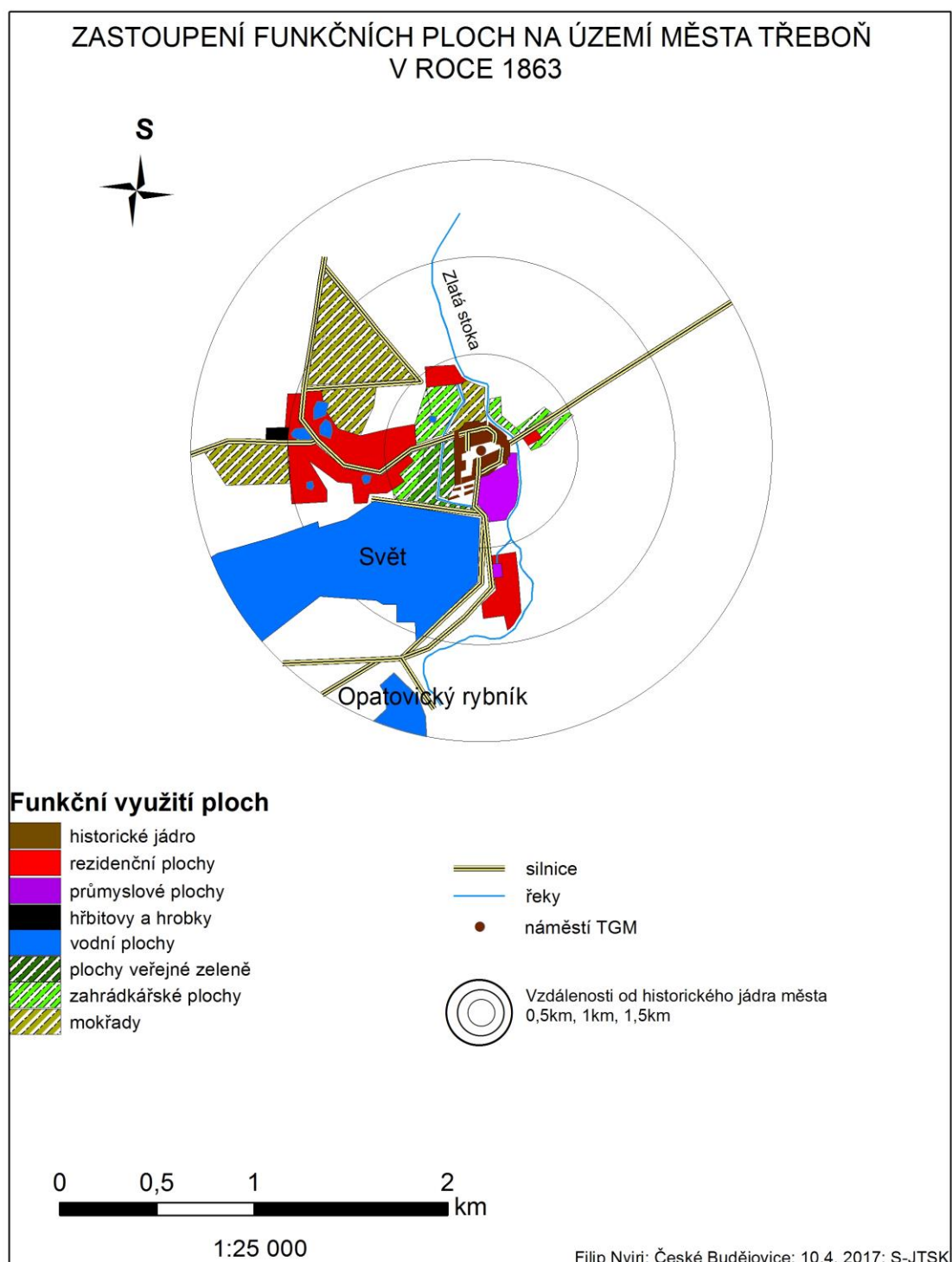

Tabulka 3 - Funkční využití ploch města Třeboň k roku 1827

Funkční využití	1827	
	rozloha (absolutní číslo)	rozloha (relativní číslo)
	m ²	%
historické jádro	78 250	16,4
rezidenční plochy	125 500	26,4
smíšené obytné plochy	–	–
plochy veřejného vybavení	–	–
průmyslové plochy	33 200	7,0
obchodní plochy	–	–
zahradkářské plochy	25 000	5,2
plochy rekreace a sportu	–	–
veřejná zeleň	73 730	15,5
lázeňské plochy	–	–
rezidenční územní plánování	–	–
hřbitov a hrobka	10 251	2,2
mokřady	98 300	20,6
rybníčky	32 000	6,7
celkem	476 231	100

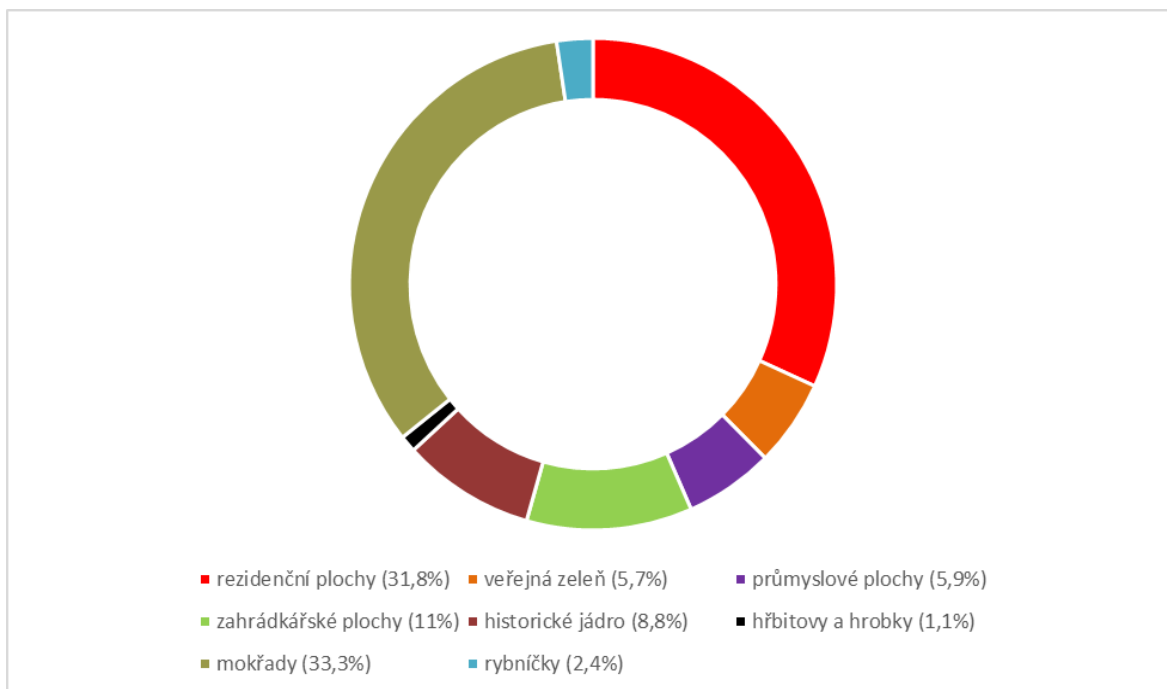
Zdroj: Vlastní výpočty

Mapa 3 - Zastoupení funkčních ploch města Třeboň k roku 1863

Zdroj: Cepský a zámecký revír z roku 1863, Virtuální mapová sbírka

Graf 9 - Procentuální vyjádření funkčních ploch města Třeboň k roku 1863

Zdroj: vlastní zpracování

Procentuální vyjádření rezidenčních ploch vzrostlo. Nová obydlí vznikala na západním předměstí, kolem rybníčků, ale také v jižní části města. Již v této době docházelo, jižně od města, k prolínání průmyslových ploch s rezidenčními. Dodnes má toto území zachovaný stejný charakter. Dnes zde dochází k prolínání rezidenční, obchodní a průmyslové složky, a proto vystavěné rodinné domy v kontrastu se starými továrními budovami působí značně rozpačitě.

Oproti roku 1827 došlo ke značnému navýšení zahrádkářských ploch. Vesměs se jedná spíše o sady, které byly později nahrazeny veřejnou zelení a rezidenčními plochami. Na úkor rezidenčních ploch došlo k zasypání některých rybníčků. Poněkud spornou kategorií se stávají mokřady. Jelikož jsem neměl podložená data k okolní krajině města, byl jsem nucen kategorii mokřady poněkud omezit. i přes metodu dedukce je zařazení všech mokřadů nepraktické. Mokřady by v tuto chvíli byly zastoupeny více než padesáti procenty. I přes procentuální vyjádření průmyslových ploch (5,9%) se průmyslové plochy zvětšily z 33 200 m² na 52 633 m².

Tabulka 4 - Funkční využití ploch města Třeboň k roku 1863

Funkční využití	1863	
	rozloha (absolutní číslo)	rozloha (relativní číslo)
	m ²	%
historické jádro	78 250	8,8
rezidenční plochy	283 830	31,8
smíšené obytné plochy	–	–
plochy veřejného vybavení	–	–
průmyslové plochy	52 633	5,9
obchodní plochy	–	–
zahradkářské plochy	98 360	11,0
plochy rekreace a sportu	–	–
veřejná zeleň	50 760	5,7
lázeňské plochy	–	–
rezidenční územní plánování	–	–
hřbitov a hrobka	10 251	1,1
mokřady	298 000	33,3
rybníčky	21 500	2,4
celkem	893 584	100

Zdroj: vlastní výpočty

8.2 Industriální období

V roce 1871 byla postavena železnice, která vedla z Prahy do Vídně. Nachází se severovýchodně od města Třeboň. Železnice v té době představovala jediný rychlý a levný převoz zboží či surovin. Třeboň byla plně se rozvíjejícím městem a také politickým a administrativním centrem okresu.

V době průmyslové revoluce uvažovalo vedení pivovaru o postavení nového, který by měl stát u železnice. Stará budova stála daleko od důležitého železničního uzlu a bylo nutné pivo k železnici dovážet. Z tohoto plánu ale sešlo. Bylo to způsobené vrchností, která vlastnila pozemky v okolí železnice. Z tohoto důvodu se soustředila průmyslová výroba částečně i do jižní části města. Zde vznikla například pila.

V roce 1877 byla v Třeboni postavená Schwarzenberská hrobka. Architektem byl Friedrich Schmidt. Jedná se o stavbu v novogotickém stylu. Václav Hucek v roce 1883 postavil novorenesanční budovu u Zlaté stoky (dnes Bertiny lázně). Tato budova byla postavená za účelem poskytnout lázeňským hostům ubytování (Psíková 2003).

V Třeboni vznikly dvě drážní budovy. První se nacházela východně od náměstí a dnes v této drážní budově vystupují lázeňští hosté. V blízkosti se totiž nacházejí Bertiny lázně. Tato lokalita východně od centra města je velice nevhodná pro jakoukoliv výstavbu. Nacházejí se zde mokřady a zahrádky, které s určitou nadsázkou tvoří záplavovou zónu města. Z tohoto důvodu se zde nestavěly ani průmyslové budovy. V roce 1906 byla v blízkosti Budějovické brány vystavěna budova gymnázia v novorenesančním stylu. Třeboňští začali zvelebovat své město. V roce 1909 postavili vodárnu, začali dláždit chodníky, postavili kanalizaci a přidělali elektrické venkovní osvětlení (Kuča 2008). Třeboň se začala stávat i díky krásné přírodě lázeňským městem. Nerozvinutý průmysl a velikost malého městečka nalákaly mnoho lázeňských hostů.

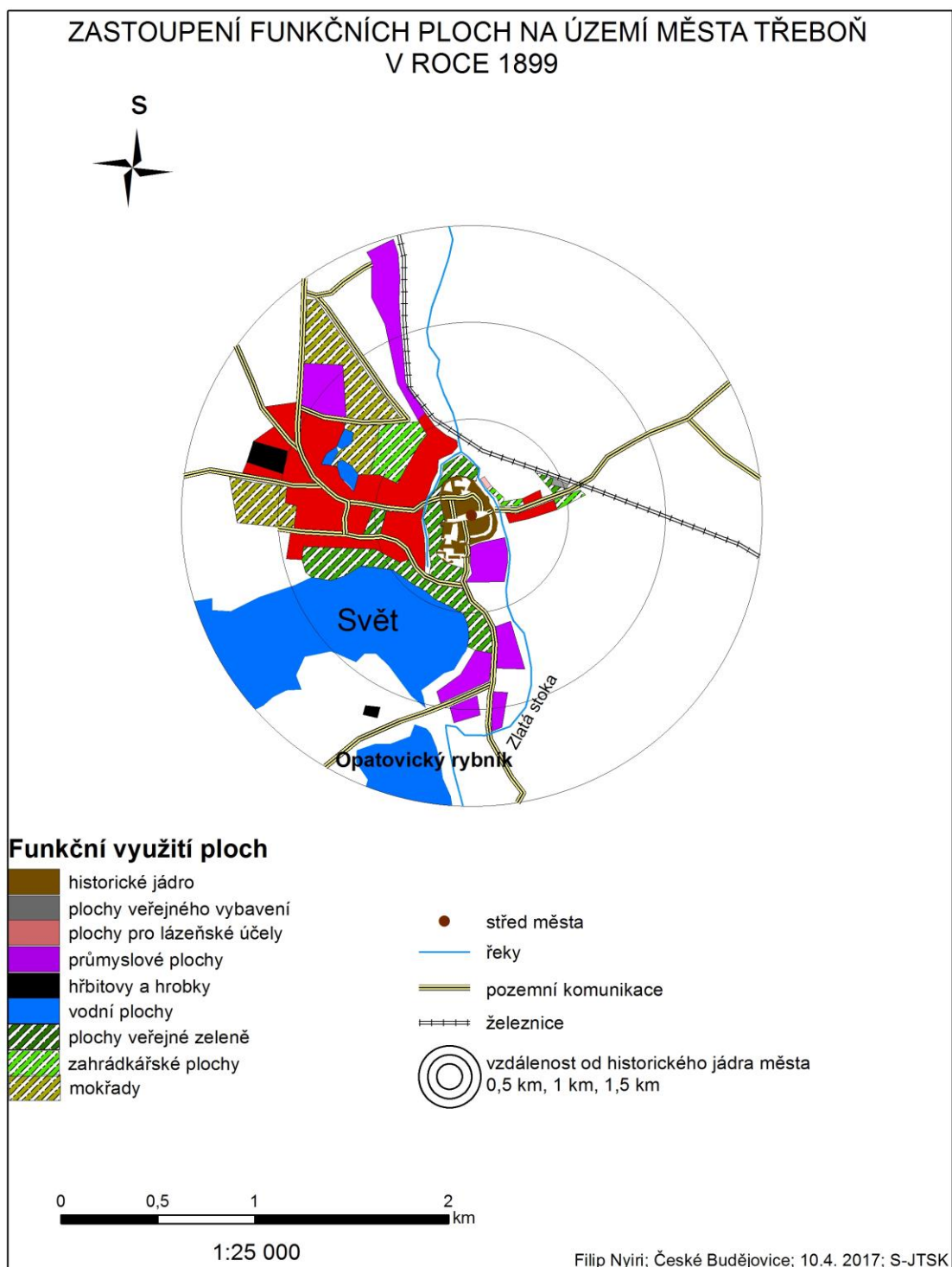
Lehký průmysl v Třeboni se rozvinul v severní části města. Zde se nachází druhá drážní budova. Tím dochází k dalšímu omezení rozvoje města Třeboň. Na jihu a jihozápadě se nachází rybník Svět, na jihovýchodě a východě se nalézají bažinatý terén a na severu průmyslové plochy. V západní části města jsou mokřady a dochází zde také k těžbě rašeliny pro lázeňské centrum. Jediný směr, kterým se může Třeboň rozvíjet, je severozápad.

Třeboňsko je velice složitá lokalita. Její rozvoj je směřován směrem k Břilicům na severozápad. Dnes je Třeboň s Břilicemi téměř spojena. Novou překážkou bránící v rozpínání města je v současnosti Břilický rybník. Na mapě z roku 1952 můžeme vidět vznik nových ploch. Jsou to plochy rekreace a sportu, kdy v třicátých letech 20. století vznikala sportoviště. Sportoviště blíže k rybníku Svět se nachází na samotném okraji dnešního sídliště Hliník. Druhé sportoviště bylo ihned u centra vedle Bertiných lázní. Dalšími plochami jsou plochy veřejného vybavení. Lze do nich zahrnout úřady, zdravotnická zařízení, školy aj. Blízko Budějovické brány můžeme vidět gymnázium Třeboň dokončené v roce 1906.

Rezidenční zástavba už není tak rozdrobená a dochází postupnému rozšiřování zástavby na severozápad. Důležitá pro období 1900-1950 je nová výstavba domů. Počet domů v Třeboni se zdvojnásobil. Stavělo se zejména na Budějovickém předměstí. Vznikla zde nová čtvrť vil (Kuča 2008).

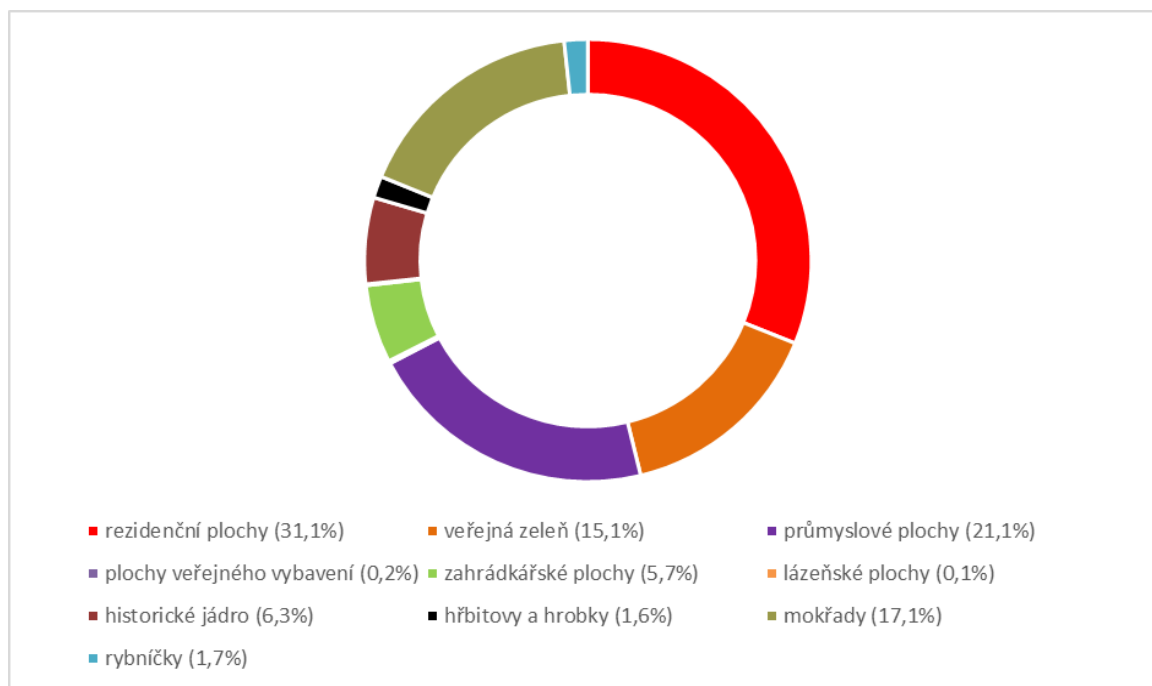
Oproti roku 1899 došlo ke značnému vývoji v průmyslu. V roce 1951 byla otevřena textilní firma Otavan. To přineslo do města značné pracovní příležitosti. Ze statistických dat lze poznamenat, že od roku 1950 začal stoupat počet obyvatel města. Od roku 1890 město o obyvatele přicházelo (graf č. 2). Tato firma do města přinesla ekonomické oživení. Otavan se nachází u železniční tratě na severu města.

Mapa 4 - Zastoupení funkčních ploch města Třeboň k roku 1899

Zdroj: Mapa hejtmanství Třeboňského 1899

Graf 10 - Procentuální vyjádření funkčních ploch města Třeboň k roku 1899

Zdroj: vlastní zpracování

Průmyslové plochy města Třeboň vzrostly z 52 633 m² na 262 000 m². Představuje to 21,1% z celkového využití ploch. Na severozápadě města se nacházela cihelna. Kolem železnice se průmysl prakticky ještě nerozvinul. V jižní části se nacházela již zmíněná pila a několik dalších budov využívaných zejména pro skladování. S rozvojem průmyslu docházelo ke zvětšení rezidenčních ploch a to pouze o 100 000 m², což je na industriální období velice málo. Rezidenční plochy se oproti roku 1863 zvětšily pouze o 25%. Počet obyvatel se zvýšil ze 7 463 (1869) na 7 755 (1899). V roce 1880 bylo v Třeboni 8 132 obyvatel. K této odchylce krátkodobého nárůstu počtu obyvatel přispěla výstavba nových budov. Zejména výstavba Schwarzenberské hrobky (1877), Bertiných lázní (1883) a jiných méně významných budov. Pokud porovnáme vývoj počtu domů a obyvatel, je velice zřejmé, že v této době nevznikalo mnoho budov pro rezidenční účely. Počet domů vzrostl z 637 (1869) na 728 (1899). Na úkor průmyslových a rezidenčních ploch došlo k vysoušení území, tedy úbytku mokřadů (17,1%) a rybníčků (1,7%). Zastoupení lázeňských ploch je prozatím nepatrné (0,1%). Z mapy č. 10 si můžeme všimnout změny vytvořené na hrázi rybníka Svět. Došlo k přesunutí silnice z hráze rybníka pod hráz a k vytvoření veřejné zeleně a cesty sloužící zejména pro procházky rekreatů lázní a místních obyvatel. Plochy veřejné zeleně

oproti roku 1863 vzrostly z 51 000 m² na 188 000 m² a vznikly zejména v těsné blízkosti rybníka Svět. Těsně pod hrází vznikly také velké sádky, sloužící pro chov ryb. Dříve byly sádky umístěné více na východ.

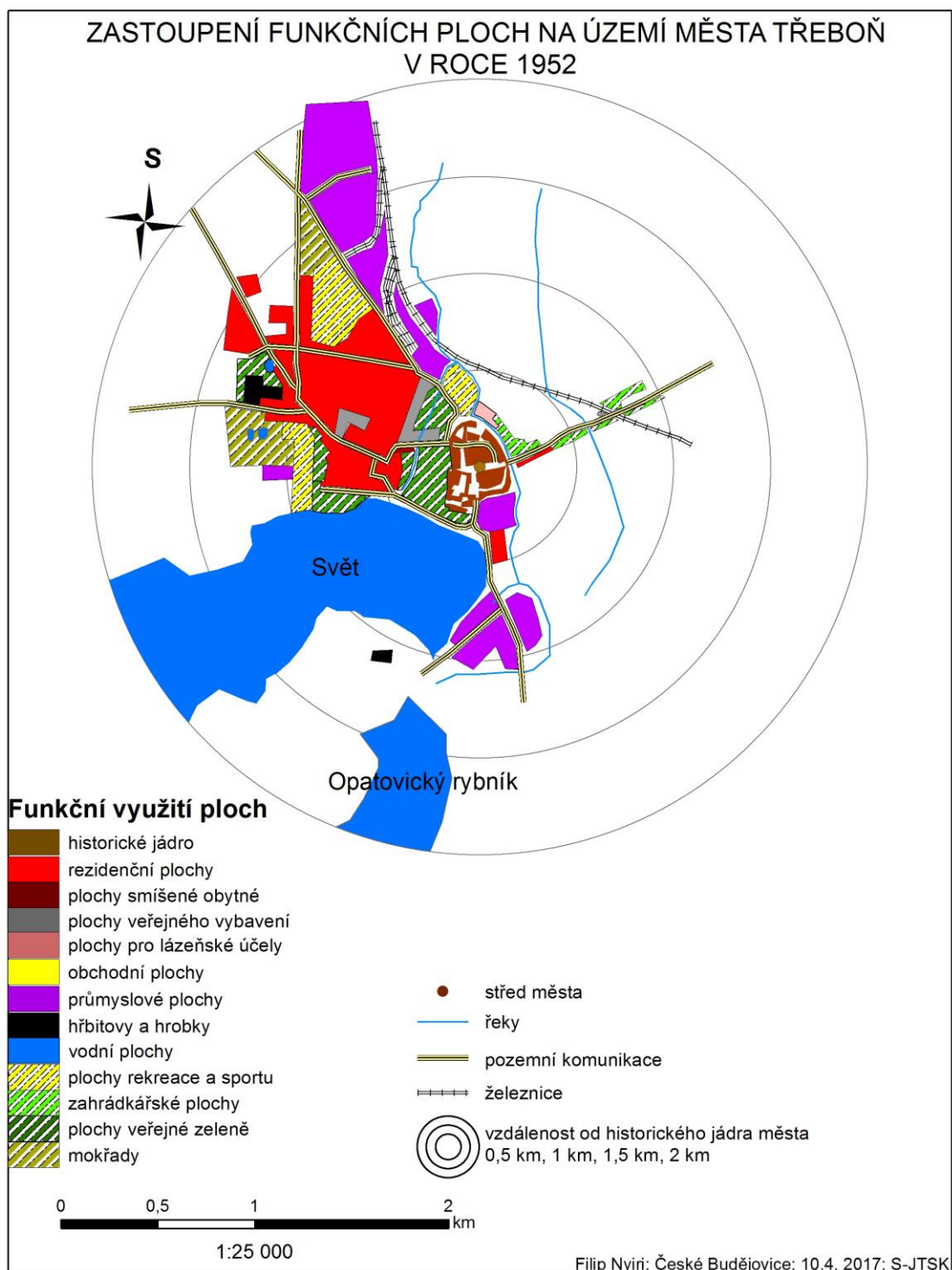
Tabulka 5 - Funkční využití ploch města Třeboň k roku 1899

Funkční využití	1899	
	rozloha (absolutní číslo)	rozloha (relativní číslo)
	m ²	%
historické jádro	78 250	6,3
rezidenční plochy	387 000	31,1
smíšené obytné plochy	—	—
plochy veřejného vybavení	2 520	0,2
průmyslové plochy	262 000	21,1
obchodní plochy	—	—
zahradkářské plochy	70 500	5,7
plochy rekreace a sportu	—	—
veřejná zeleň	188 000	15,1
lázeňské plochy	1 520	0,1
rezidenční územní plánování	—	—
hřbitov a hrobka	19 286	1,6
mokřady	213 000	17,1
rybníčky	20 600	1,7
celkem	1 242 676	100

Zdroj: vlastní výpočty

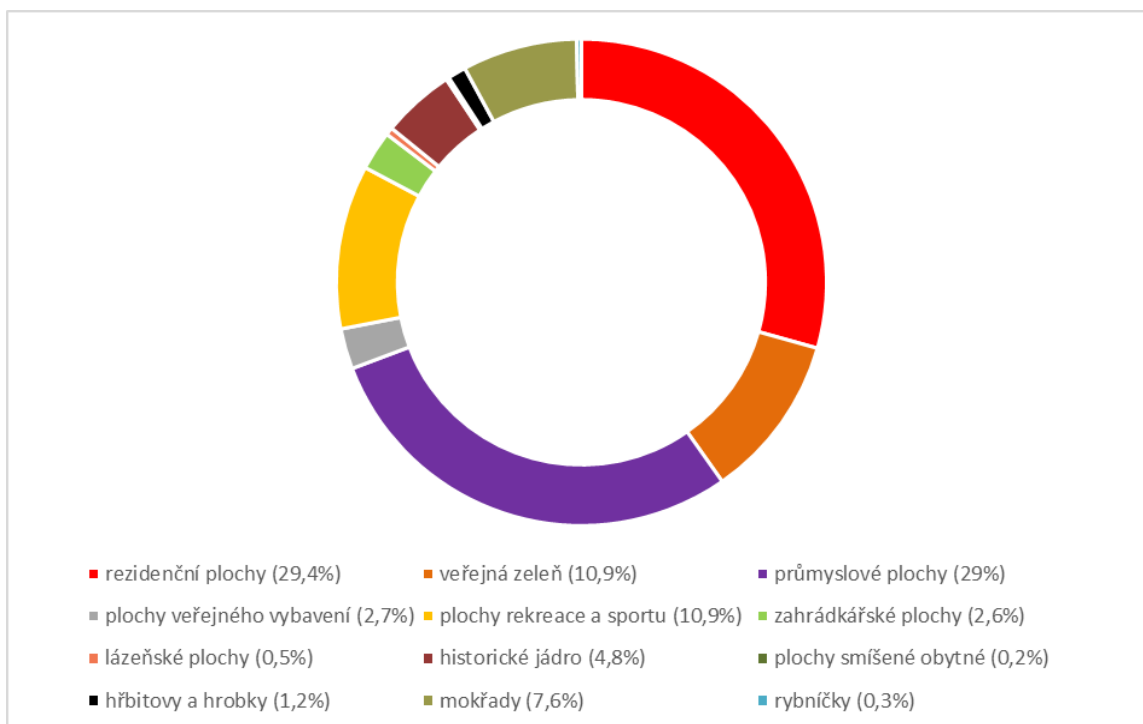

Mapa 5 - Zastoupení funkčních ploch města Třeboň k roku 1952

Zdroj: Ústřední archiv zeměměřičství a katastru

Graf 11 - Procentuální vyjádření funkčních ploch města Třeboň k roku 1952

Zdroj: vlastní zpracování

Jelikož Pro Třeboň nebyla zásadním mezníkem industrializace v 80. letech 19. století, tak teprve nyní do města přichází velký investor. Je jím Otavan Třeboň zabývající se textilním průmyslem. V roce 1950 došlo k výstavbě průmyslového areálu v severní části města u železniční tratě. Zde Otavan, a.s disponoval svým závodem. Průmyslové plochy města Třeboň vzrostly z 262 000 m² na 469 000 m². V roce 1952 zaujímaly průmyslové plochy 29% z celkového územního funkčního využití města. To bylo srovnatelné s rezidenčními plochami (29,4%). Vznikala také zdravotnické zařízení, gymnázia a školy, které jsou obsaženy v plochách veřejného vybavení (44 000 m²). Objevují se zde nově využívané plochy města. Plochy rekreace a sportu vznikaly ve 20. a 30. letech 20. století. Zaujímají plochu o rozloze 175 804 m² a nacházejí se zejména v západní části města a severozápadně od Bertiných lázní. V západní části města se nachází také cihelna. Nyní Třeboň dosáhla svého průmyslového rozkvětu, který byl obohacen o rozkvět lázeňský, kdy v roce 1960 byl Třeboni udělen status lázeňského města. Do počátku nového tisíciletí město vzkvétalo.

Tabulka 6 - Funkční využití ploch města Třeboň k roku 1952

1952		
Funkční využití	rozloha (absolutní číslo)	rozloha (relativní číslo)
	m ²	%
historické jádro	78 250	4,8
rezidenční plochy	475 000	29,4
smíšené obytné plochy	2 500	0,2
plochy veřejného vybavení	44 000	2,7
průmyslové plochy	469 000	29,0
obchodní plochy	–	–
zahrádkářské plochy	41 441	2,6
plochy rekreace a sportu	175 804	10,9
veřejná zeleň	175 600	10,9
lázeňské plochy	7 705	0,5
rezidenční územní plánování	–	–
hřbitov a hrobka	19 286	1,2
mokřady	122 208	7,6
rybníčky	4 205	0,3
celkem	1 614 999	100

Zdroj: vlastní výpočty

8.3 Postindustriální období

„Postindustriální město je dalším z konceptů použitých pro shrnující vyjádření zásadních změn vývoje měst ve druhé polovině 20. století.“ (Toušek, Kunc, Vystoupil 2008, s. 126). Tyto změny vývoje post průmyslového města můžeme identifikovat jako změny ekonomické, které zdůrazňují role služeb, dále společensko-strukturální změny, které zvyšují především role profesionální a technologické třídy, a změny ve zvýšení důrazu na význam informací a technologie ve společenském životě. Významným procesem této fáze je jak prostorový, tak hodnotový rozptyl města. Znakem fáze je nepravidelné seskupování funkcí. Významným se stává i vliv dopravy rozvinuté z předešlé fáze, která tak umožňuje velmi dobré spojení mezi oblastmi bydlení, produkce a spotřeby. Dochází také k prudkému rozvoji telekomunikací a důsledkem tohoto dochází ke zvýšení vzdálenosti lokalizace různých aktivit. Dochází k tzv. smrti vzdálenosti (Toušek, Kunc, Vystoupil 2008, s. 127).

Industriální období z ekonomického hlediska nebylo pro Třeboň významné. K rozvoji průmyslu zde došlo jen zřídka. V přednádražním prostoru vzniklo několik podniků

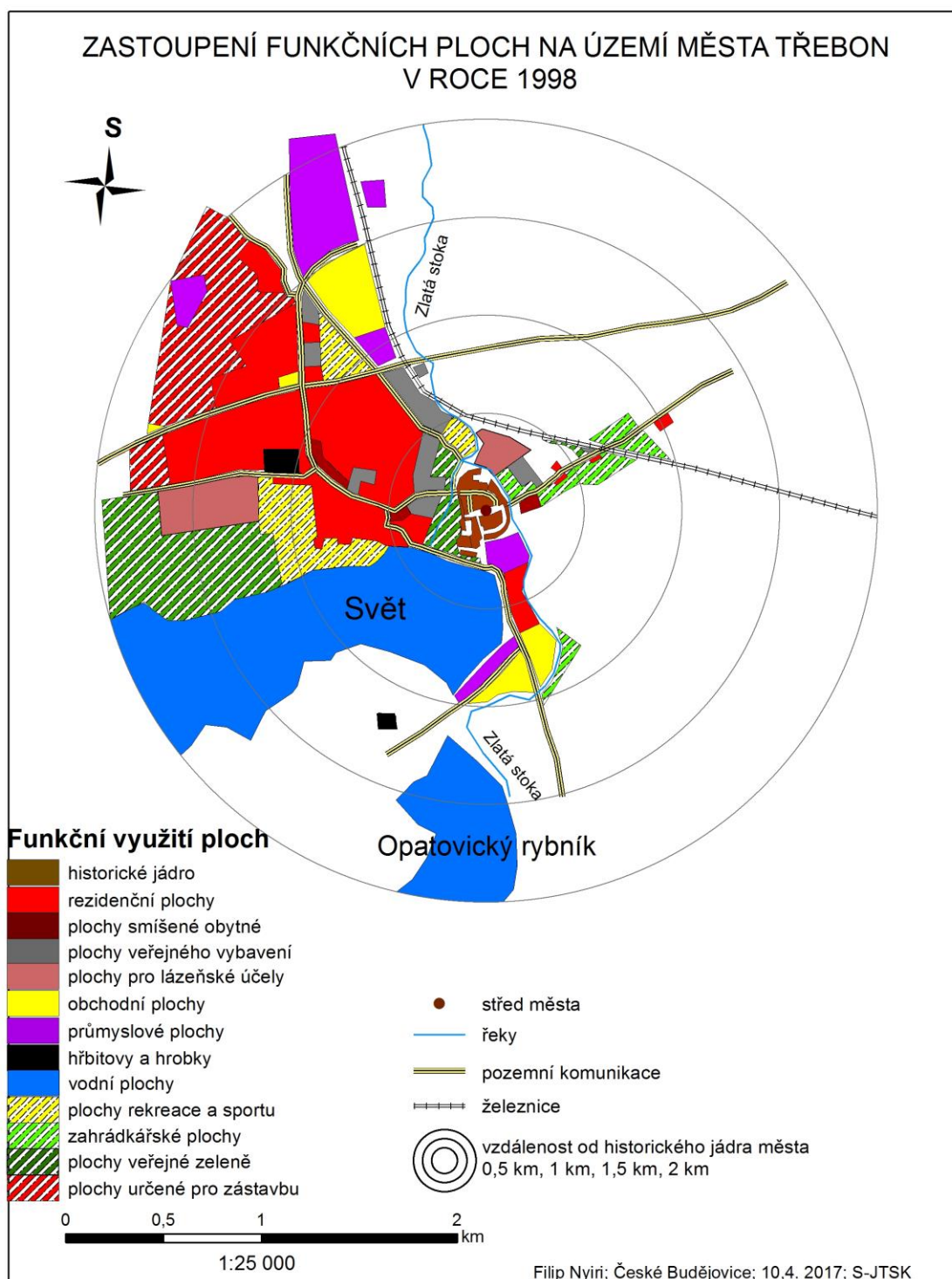
v 50. letech 20. století. Byla to firma Otavan, stavební podnik, strojírenský závod a později také státní rybářství. Na severu města se nacházel vepřín Gigant.

V roce 1960 se stal okresním městem Jindřichův Hradec. Téhož roku byl Třeboni udělen lázeňský statut. Pro toto období je typická architektura komunismu označována jako „betonová“. Nešťastným rozhodnutím byla výstavba sídliště Hliník. Sídliště bylo vybudováno nedaleko od historického centra na Budějovickém předměstí. Architektonicky sídliště narušuje ráz původní zástavby. Dále na západ od sídliště Hliník byly vybudovány lázně Aurora. Stavba byla dokončena v roce 1983. Lázeňský park postupně navazuje na nedaleké sportoviště a koupaliště. Menší panelové sídliště vzniklo také naproti areálu učňovských škol, mezi dnešními obchodními řetězci Penny.

Historické jádro města se v roce 1950 stalo městskou památkovou rezervací. Docházelo k opravám budov do původního stavu a k obnovení podloubí. Jediným hrubým zásahem do historického jádra města byla stavba domu Bílý beránek. Stavba komerčních objektů je dnes soustředěna do přednádražní oblasti.

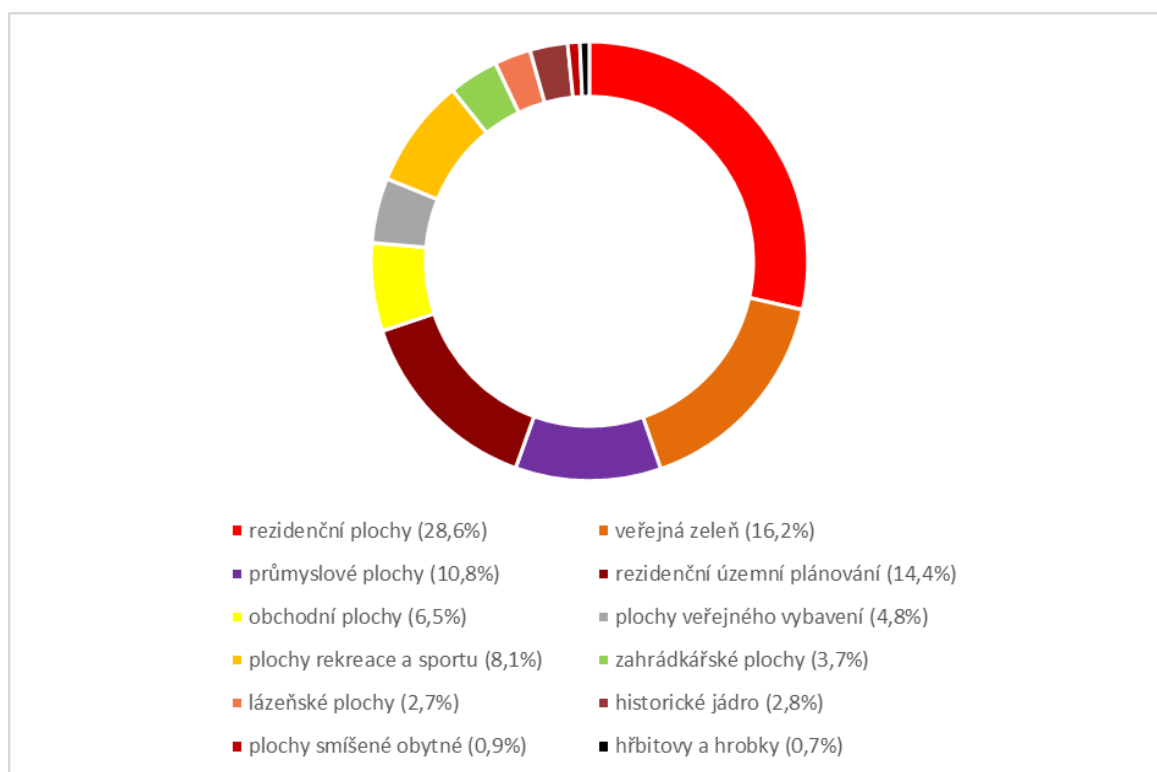
V postindustriálním období docházelo k rozvoji v terciárním sektoru. V oblasti služeb začalo pracovat více lidí. Průmysl zde nebyl rozvinut. Nachází se zde pouze zpracovatelský a potravinářský průmysl. Dodnes si Třeboň zachovala dlouholetou tradici rybářství a lesnictví.

Mapa 6 - Zastoupení funkčních ploch města Třeboň k roku 1998

Zdroj: geoportál ČÚZK- ortofotomapa z roku 1998

Graf 12 - Procentuální vyjádření funkčních ploch města Třeboň k roku 1998

Zdroj: vlastní zpracování

Výstavba nových domů pokračovala severozápadním směrem. Potenciál další bytové výstavby představují plochy rezidenčního územního plánování. Jedná se o oblast s rozlohou 408 000 m², což představuje téměř 15% z plochy funkčního využití města. Jelikož je urbanistický vývoj Třeboně velice omezený přírodními plochami, můžeme mluvit o tom, že město disponuje maximálním potenciálem bytové výstavby, který činí právě 408 000 m². S pádem komunismu a s výstavbou lázní Aurora docházelo k většímu přílivu turistů a rekreatantů. S tím lze spojovat změnu ve využívání funkčních ploch města. Zejména vzrostl počet budov smíšených (25 820 m²). Přízemí domů se začalo využívat pro obchodní účely a pro služby. S výstavbou lázní v 80. letech 20. století docházelo ke změně funkčních ploch v západní části města. Sportovní areál byl zachován a kolem lázní vznikly plochy veřejné zeleně, lázeňský park. Lázeňské plochy nyní činí 78 000 m². V roce 1952 zaujímaly lázeňské plochy téměř 8 000 m². Dále na západ od města se nachází mokřady a zásoby rašeliny. Tato lokalita je nevhodná pro další výstavbu domů. S rozvojem dopravy vznikla na okraji města směrem na západ benzínová pumpa. Blíže k centru od této pumpy se nachází obchodní středisko Penny market. Obchodní plocha v blízkosti železniční tratě znázorňuje areál bývalé firmy Otavan, a.s. Závod byl zrušen a areál byl pronajímán pro obchodní účely, skladování

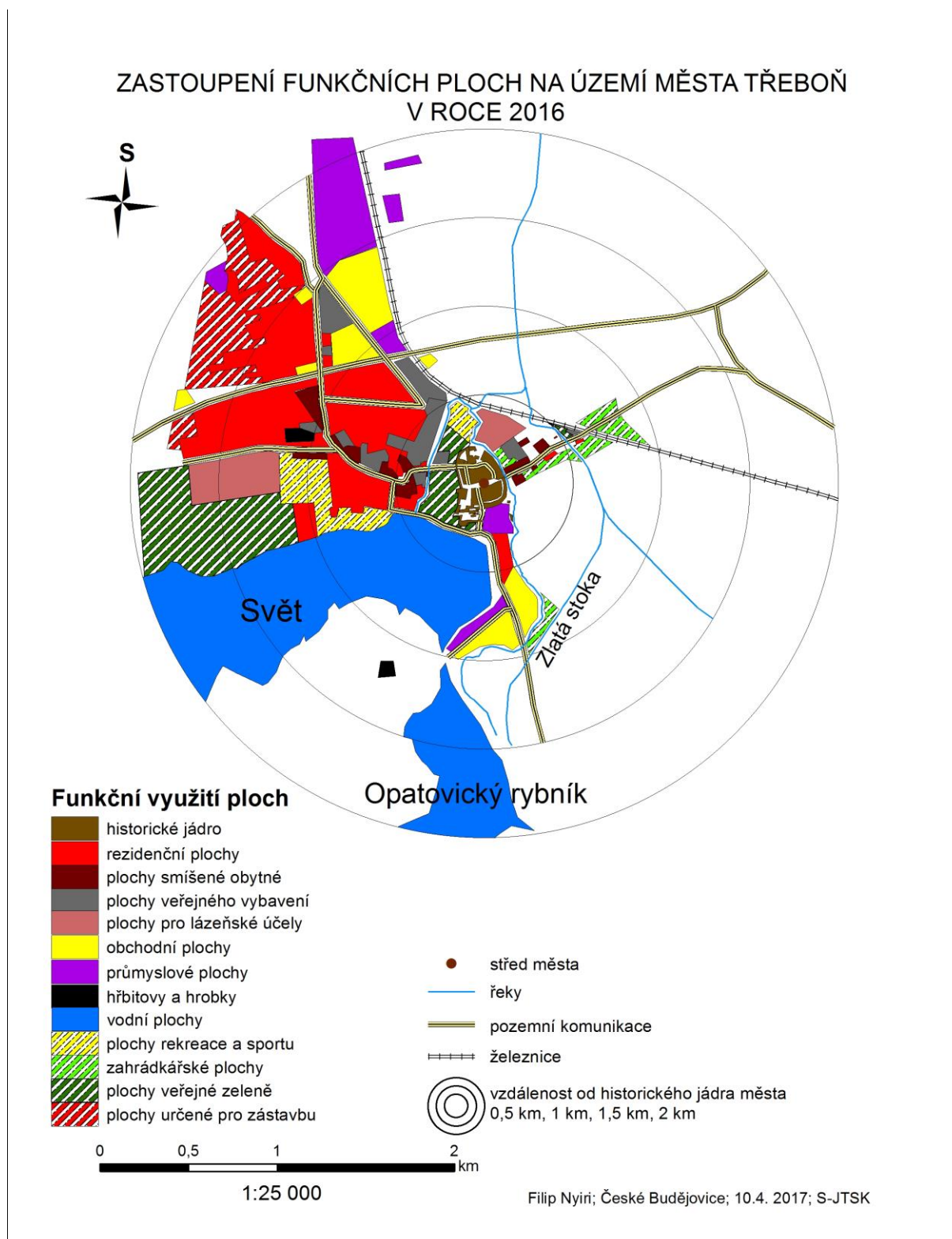
a prodej. Plochy veřejného vybavení mají rozlohu 135 330 m² a je v nich zahrnuté autobusové nádraží, v 50. letech 20. století vybudovaná rybářská škola, gymnázium, zdravotnická zařízení, domov důchodců aj. Zahrádkářské plochy (104 538 m²) jsou situovány na východ města a nově také do jižní části Třeboně.

Tabulka 7 - Funkční využití ploch města Třeboň k roku 1998

Funkční využití	1998	
	rozloha (absolutní číslo)	rozloha (relativní číslo)
	m ²	%
historické jádro	78 250	2,8
rezidenční plochy	810 780	28,6
smíšené obytné plochy	25 820	0,9
plochy veřejného vybavení	135 330	4,8
průmyslové plochy	306 000	10,8
obchodní plochy	184 000	6,5
zahrádkářské plochy	104 538	3,7
plochy rekreace a sportu	230 000	8,1
veřejná zeleň	458 725	16,2
lázeňské plochy	78 000	2,7
rezidenční územní plánování	407 861	14,4
hřbitov a hrobka	19 286	0,7
mokřady	–	–
rybníčky	–	–
celkem	2 838 590	100

Zdroj: vlastní výpočty

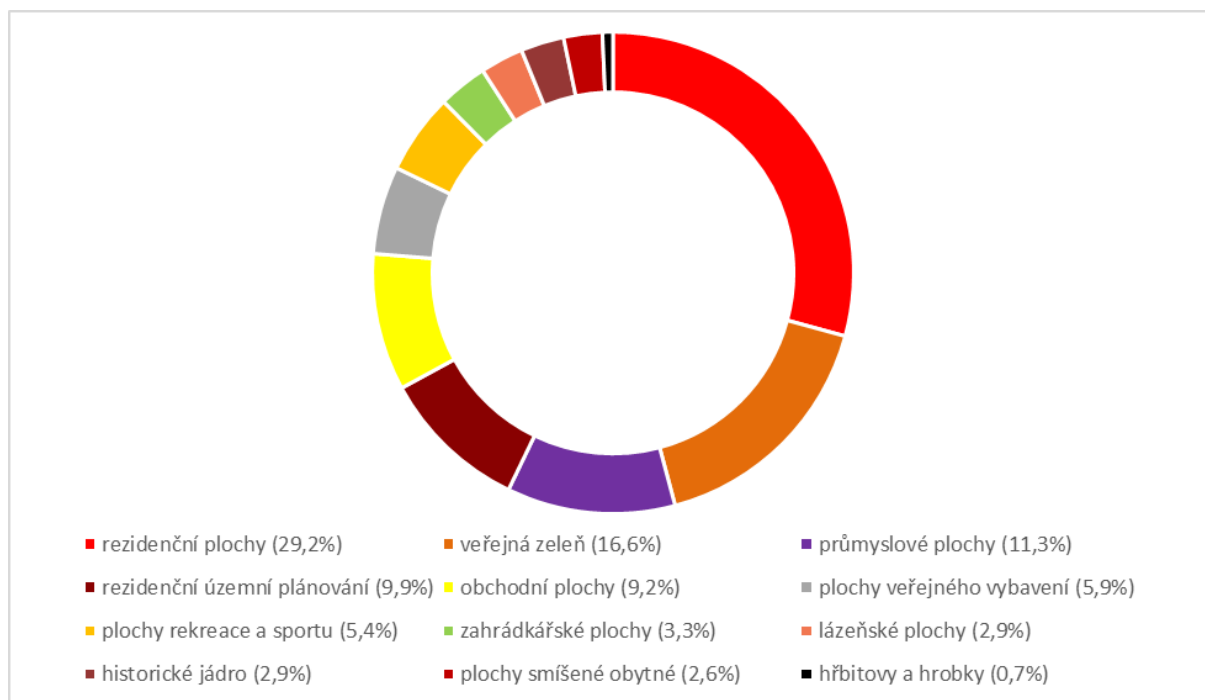
Mapa 7 - Zastoupení funkčních ploch města Třeboň k roku 2016

Zdroj: google maps- aktuální ortofotomapa k roku 2016, územní plánování města Třeboň

Graf 13 - Procentuální vyjádření funkčních ploch města Třeboň k roku 2016

Zdroj: vlastní zpracování

Oproti roku 1998 došlo ke zmenšení rezidenčních ploch. A to z důvodu změny rezidenční funkce ploch na smíšenou, zejména v oblasti přilehlé silnice mířící k historickému jádru města. Docházelo k výstavbě domů v severozápadní části města, ale také v jižní části Třeboně. Zde byly postaveny rodinné domy, které jsou zcela nesmyslně umístěny mezi bývalými průmyslovými a dnes obchodními budovami. Potenciál územního rozvoje rezidenčních ploch se snížil na 9,9%, což představuje oblast o rozloze 262 117 m². Tudíž došlo od roku 1998 k zástavbě území o rozloze 145 774 m². Od téhož roku dochází k prudkému snížení rozlohy průmyslových ploch. Obchodní plochy se zvětšily z 184 000 m² na 244 103 m². Docházelo k výstavbě druhého Penny marketu a Kauflandu, který se vyskytuje v oblasti bývalého sportovního areálu. Největšími průmyslovými podniky je pivovar a rybářství Třeboň (viz kapitola hlavní průmyslové podniky ve městě).

Tabulka 8 - Funkční využití ploch města Třeboň k roku 2016

2016		
Funkční využití	rozloha (absolutní číslo)	rozloha (relativní číslo)
	m ²	%
historické jádro	78 250	2,9
rezidenční plochy	773 720	29,2
smíšené obytné plochy	68 710	2,6
plochy veřejného vybavení	156 563	5,9
průmyslové plochy	300 750	11,3
obchodní plochy	244 103	9,2
zahrádkářské plochy	86 345	3,3
plochy rekreace a sportu	144 405	5,4
veřejná zeleň	441 606	16,6
lázeňské plochy	78 000	2,9
rezidenční územní plánování	262 117	9,9
hřbitov a hrobka	19 286	0,7
mokřady	–	–
rybníčky	–	–
celkem	2 653 855	100

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 9 - Funkční využití ploch města Třeboň od roku 1827-2016

funkční využití	roky					
	1827	1863	1899	1952	1998	2016
	rozloha (m ²)	rozloha (m ²)	rozloha (m ²)	rozloha (m ²)	rozloha (m ²)	rozloha (m ²)
historické jádro	78 250	78 250	78 250	78 250	78 250	78 250
rezidenční plochy	125 500	283 830	387 000	475 000	810 780	773 720
smíšené obytné plochy	–	–	–	2 500	25 820	68 710
plochy veřejného vybavení	–	–	2 520	44 000	135 330	156 563
průmyslové plochy	33 200	52 633	262 000	469 000	306 000	300 750
obchodní plochy	–	–	–	–	184 000	244 103
zahrádkářské osady	25 000	98 360	70 500	41 441	104 538	86 345
plochy rekreace a sportu	–	–	–	175 804	230 000	144 405
veřejná zeleň	73 730	50 760	188 000	175 600	458 725	441 606
lázeňské plochy	–	–	1 520	7 705	78 000	78 000
rezidenční územní plánování	–	–	–	–	407 861	262 117
hřbitov a hrobka	10 251	10 251	19 286	19 286	19 286	19 286
mokřady	98 300	298 000	213 000	122 208	–	–
rybníčky	32 000	21 500	20 600	4 205	–	–
celkem	476 231	893 584	1 242 676	1 614 999	2 838 590	2 653 855

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka č. 8 znázorňuje rozlohu funkčních ploch města. Zelenou barvou jsou označeny plochy, které oproti roku 1991 zaznamenávají nárůst. Naopak červenou barvou jsou označeny plochy, které vyjadřují zmenšení plochy oproti roku 1991. V roce 1998 zcela vymizely z městské zástavby mokřady a rybníčky. Na úkor rybníčku a částečně mokřadů došlo k vytvoření hustější zástavby. Rozloha průmyslových ploch se zvětšovala do roku 1951. Až do roku 1998 byl vývoj ustálen a s příchodem kapitalismu a nových trhů byl zrušen závod Otavan, a.s. Plochy závodu Otavanu se transformovaly na plochy obchodní. Dá se očekávat, že rozloha průmyslových ploch bude nadále klesat. Plochy parků a veřejné zeleně neustále rostou. Tyto plochy slouží pro rekreaci zejména lázeňských hostů. V severní části města Třeboň se plánuje další výsadba veřejné zeleně. V roce 1998 byly plochy rekreace a sportu nejvíce zastoupeny. Rozloha sportovišť se snížila na úkor obchodních ploch. Plochy veřejného vybavení mají vzrůstající tendenci. Je to dané postupným odsunem administrativy z centra města do jeho zázemí. Dochází k rozšiřování budov škol, zdravotnických zařízení aj. Rozloha rezidenčních ploch se zmenšila mezi roky 1998-2016. Je to způsobené multifunkčností bývalých rezidenčních ploch (domů). Ty jsou v tabulkách označeny jako smíšené plochy. Za 18 let, od roku 1998-2016, bylo zastavěno 146 000 m². Možný potenciál další výstavby města má rozlohu 262 117 m². Pokud by byl zachovaný stejný trend urbanistického vývoje, který nastal mezi roky 1998-2016, byla by Třeboň zcela zastavěná do roku 2050.

8. Urbanistický vývoj historického jádra města Třeboň

Pro přehlednost v dané problematice bylo nutné rozdělení historického jádra města Třeboň od zbylého území města. Tato kapitola se věnuje funkčnímu využití ploch (budov) centra města a urbanistickému rázu budov. Pro nedostatek informací bylo nutné historické jádro sledovat až od roku 1991. Byly vytvořeny dvě mapy, a to k roku 1991 a k roku 2016.

Do poloviny 18. století sloužilo historické jádro města zejména pro rezidenční účely (viz vývoj počtu domů). Podle Kuči (2008) bylo centrum města také využíváno pro duchovní účely. Nacházela se zde fara, kostel, ale s největší pravděpodobností také hřbitov, který byl umístěn vedle kostela. Několik budov lemujících náměstí mělo obchodní funkci. Ale většina obchodu se uskutečňovala v podobě trhů, které se pořádaly přímo na náměstí. Nejprve bude zhodnocen urbanistický ráz budov historického jádra města (viz mapa č. 8). Informace jsem přebral od Líbala 1959. Architektonické slohy jednotlivých budov jsou od roku 1959 téměř nezměněny, a proto nebylo nutné data aktualizovat.

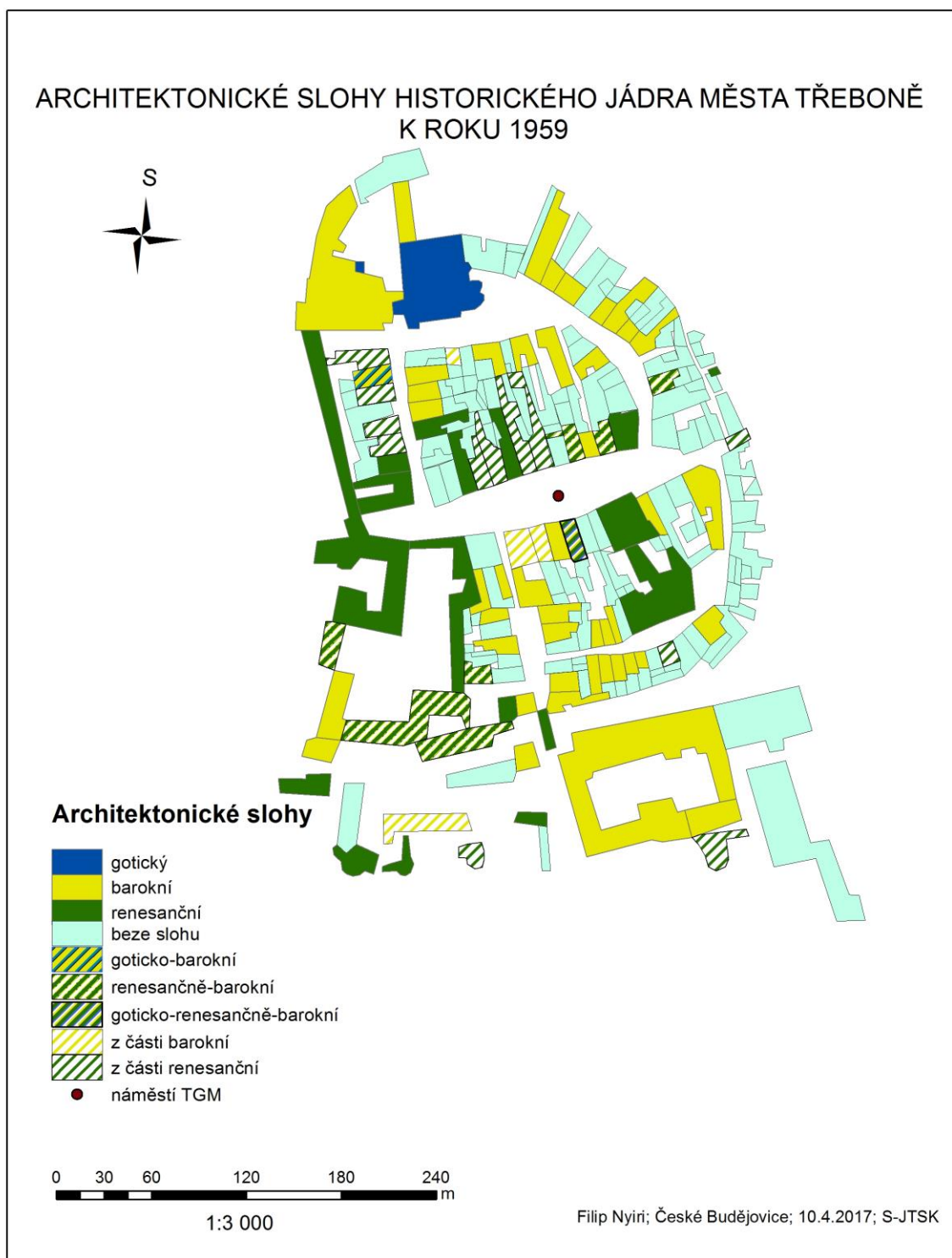
V gotickém stylu se dnes dochoval pouze klášter Sv. Jiljí Panny Marie Královny. Samostatný klášter sv. Jiljí a Panny Marie Královny byl v Třeboni vystavěn roku 1367 v raně feudálním období. Klášter se nachází severozápadně od náměstí a stavbu financoval rod Rožmberků. Na náměstí se mohlo vstoupit pouze bránou Břilickou na západě a Hradeckou na východě. Augustiniánský klášter byl dokončen v roce 1380. Byl vystavěn vedle kostelíka sv. Jiljí, který byl postavený roku 1280. Klášter je vystavěn v gotickém stylu. V roce 1781 byla zničena klenba presbytáře požárem. Na klenbu se zřítily střecha a klenba se propadla. Klenba presbytáře byla vystavěna znovu, ale v raně klasicistním stylu, jak uvádí Dr. Dobroslav Líbal (1959). Podle Mareše a Sedláčka byla klenba znovu postavena ve stylu barokním. Vystavěl ji Ondřej Novotný z Jindřichova Hradce. Klášter je dvojloďný a jednotlivé lodě jsou rozděleny čtyřmi úzkými válcovitými sloupy. Třeboňský augustiniánský klášter byl prvním dvojloďným klášterem na našem území. „V západním průčelí stojí hranolová věž. Po jižní straně přiléhá k lodi gotická kaple sv. Barbory z roku 1491. Na severní straně přiléhají ke kostelu vlastní budovy kláštera.“ (Líbal a kol., 1959, s. 11). V raně barokním období se postupně vystavělo křídlo před Budějovickou bránou spolu s kratším severním křídlem. Kolem roku 1750 byla vystavěna dvoukřídlá budova mezi hradbou a konventem. Mezi budovami byly vytvořené dva dvory. Jižní dvůr, který je menší a obdélníkového tvaru, a severní dvůr, který je větší a trojúhelníkového tvaru. Budovy

přiléhající ke klášteru lze rozdělit na několik částí. Skládají se z jižního křídla podél Husovy ulice, středního křídla (původního opatství) a západního křídla (5 budov). V současné době zde sídlí Státní oblastní archiv Třeboň (SOA Třeboň). "

Zámek byl vystavěn ve 13. století. Tvoří jej složitě uspořádané budovy. Severní křídlo zámku je nejstarší částí. V roce 1522 byl zámek ve východním křídle významně rozšířený. Po požáru v roce 1562 bylo vytvořené vstupní jižní křídlo již v renesančním slohu. Petr Vok z Rožmberka v roce 1599 zahájil rozsáhlou přestavbu zámku, kdy nechal vystavět jihovýchodní nárožní část. Celé severní a východní křídlo pak bylo upraveno architektem Dominikem Cometou. Mezi roky 1605-1607 vznikla severní zámecká vstupní brána, a tudíž došlo k přeložení Břilické brány. Ta se nacházela na západní straně náměstí. Byla vystavěna nová vstupní brána (Budějovická) nacházející se severozápadně od historického jádra města. Mezi těmito branami bylo postaveno dlouhé úzké severojižní zámecké křídlo. Dnes zde sídlí Státní oblastní archiv Třeboň. Třeboňský zámek se řadí, díky svému unikátnímu vzhledu, mezi důležité architektonické komplexy budov nacházejících se v České republice.

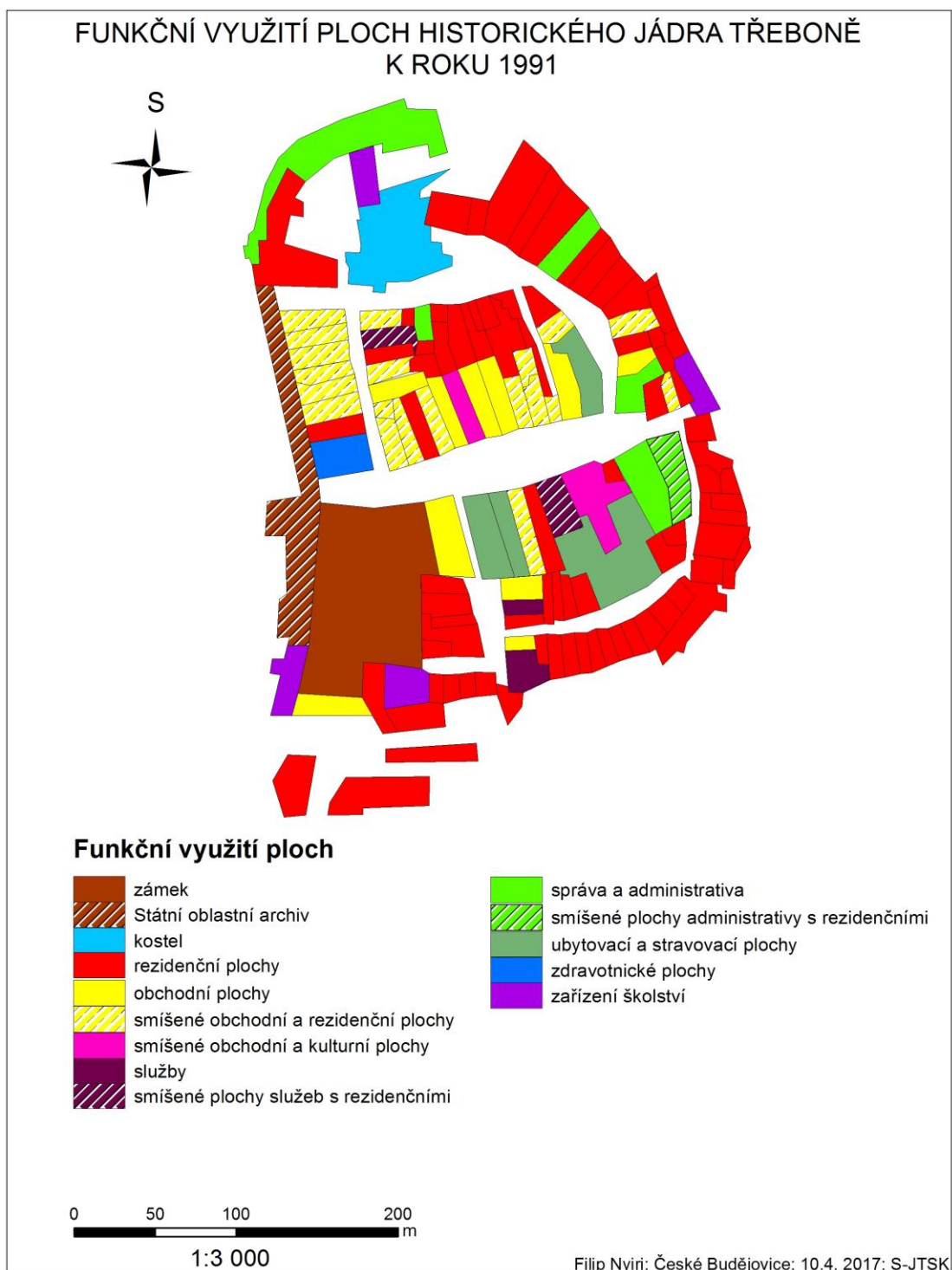
Náměstí má čokovitý tvar a je orientováno východozápadním směrem. Roku 1569 byla na náměstí Tomáše Garique Mararyka (dříve Fučíkovo náměstí) vystavěna kašna a v roce 1780 zde Leopold Hubert vytesal Mariánský sloup. V roce 1566 byla místo dvou vyhořelých budov postavena radnice jako jednoposchoďová budova. V roce 1820 bylo k radnici přistavěno druhé poschodí a v roce 1868 bylo zrušeno podloubí (Líbal 1959). Pokud se podíváme blíže na mapu č. 8, zjistíme, že nejvíce budov se zachovalo ve stylu barokním. Je to dáno mnohými přestavbami budov, které byly většinou vyhořelé. Do počátku 20. století byly požáry velice časté.

Mapa 8 - Architektonické slohy centra města Třeboně v roce 1959

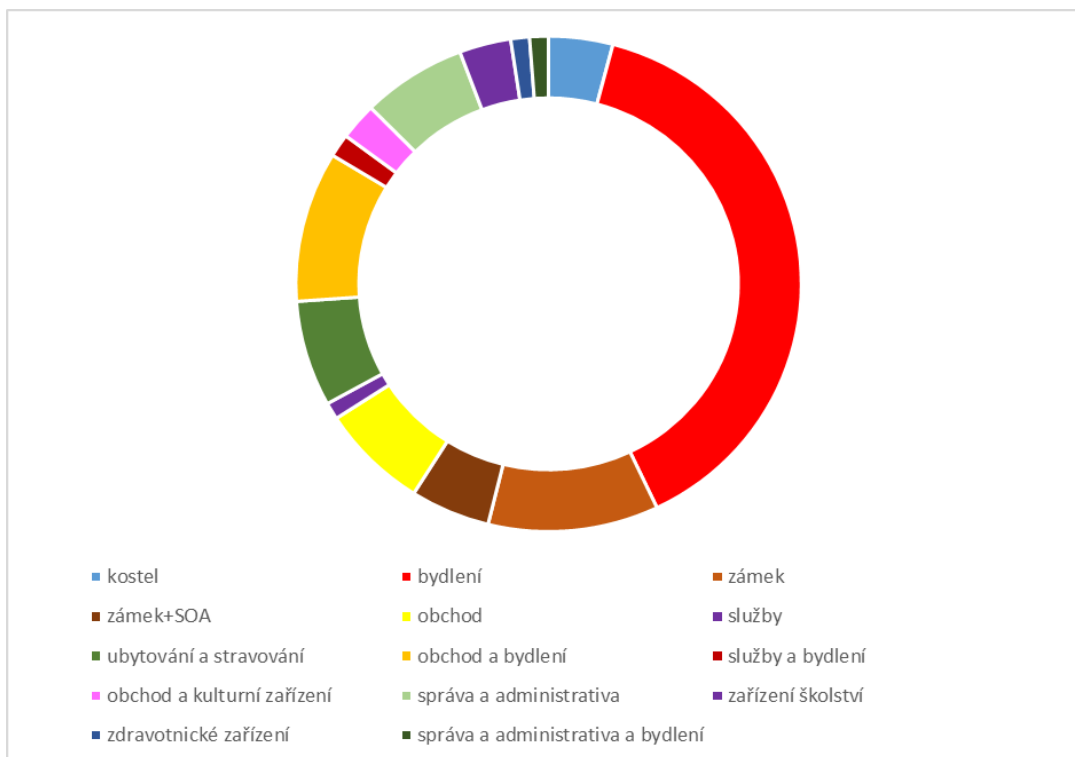
Zdroj: Líbal (1959); vlastní zpracování

Mapa 9 - Funkční využití ploch centra města Třeboně v roce 1991

Zdroj: Hosnedlová (2011); vlastní zpracování

Graf 14 - Procentuální vyjádření funkčních ploch centra města Třeboně k roku 1991

Zdroj: vlastní zpracování

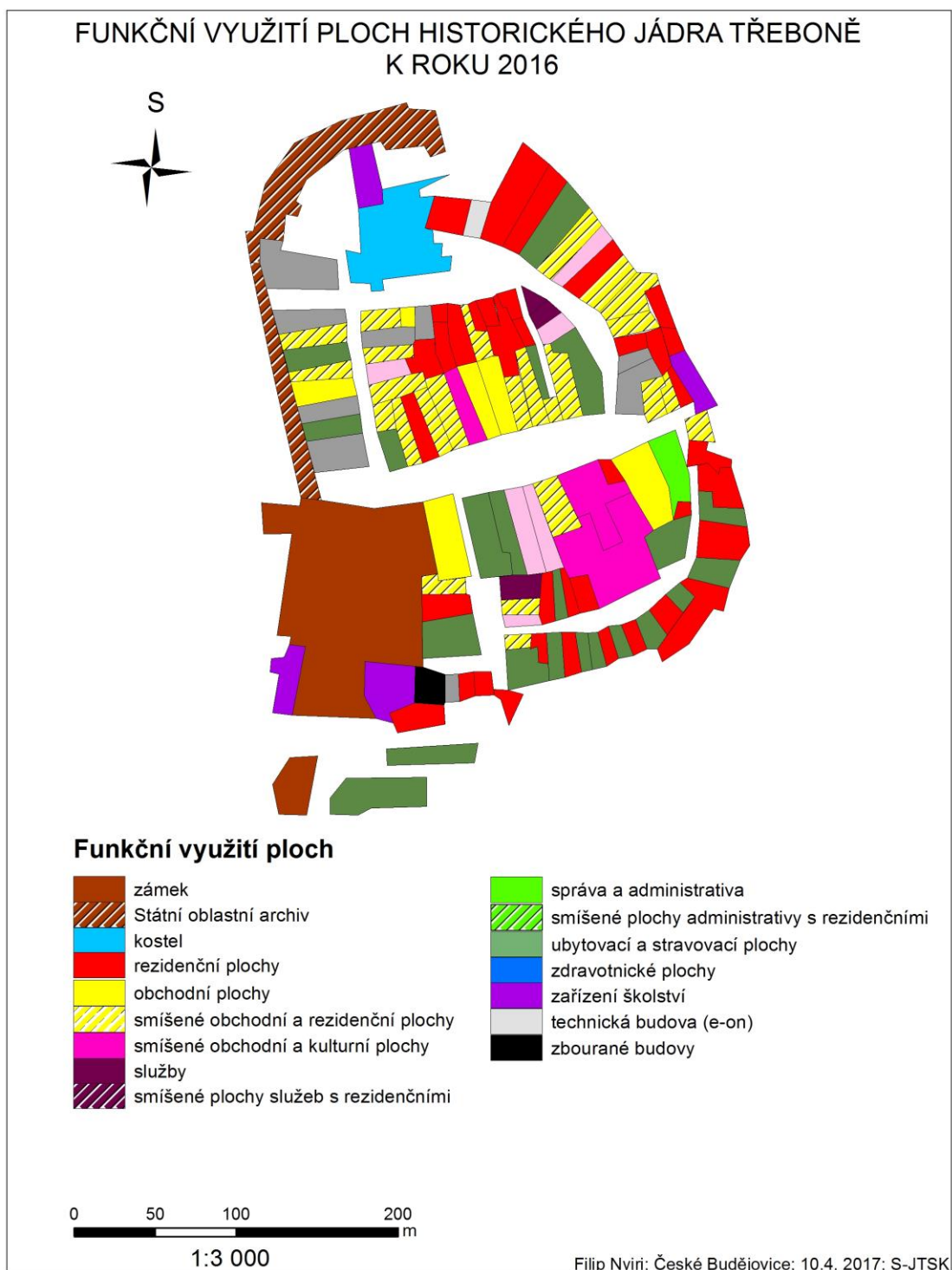

Tabulka 10 - Funkční využití ploch centra města Třeboně k roku 1991

Funkční plochy	1991	
	rozloha (absolutní číslo)	rozloha (relativní číslo)
	m ²	%
kostel	2 828	4,1
bydlení	27 021	38,8
zámek	7 593	10,9
zámek (SOA)	3 561	5,1
obchod	4 830	6,9
služby	786	1,1
ubytování a stravování	4 766	6,9
obchod a bydlení	6 821	9,8
služby a bydlení	1 043	1,5
obchod a kulturní zařízení	1 648	2,4
správa a administrativa	4 670	6,7
zařízení školství	2 330	3,3
zdravotnické zařízení	810	1,2
správa a administrativa a bydlení	849	1,2
budova v rekonstrukci	–	–
technické budovy	–	–
zbourané budovy	–	–
celkem	69 559	100,0

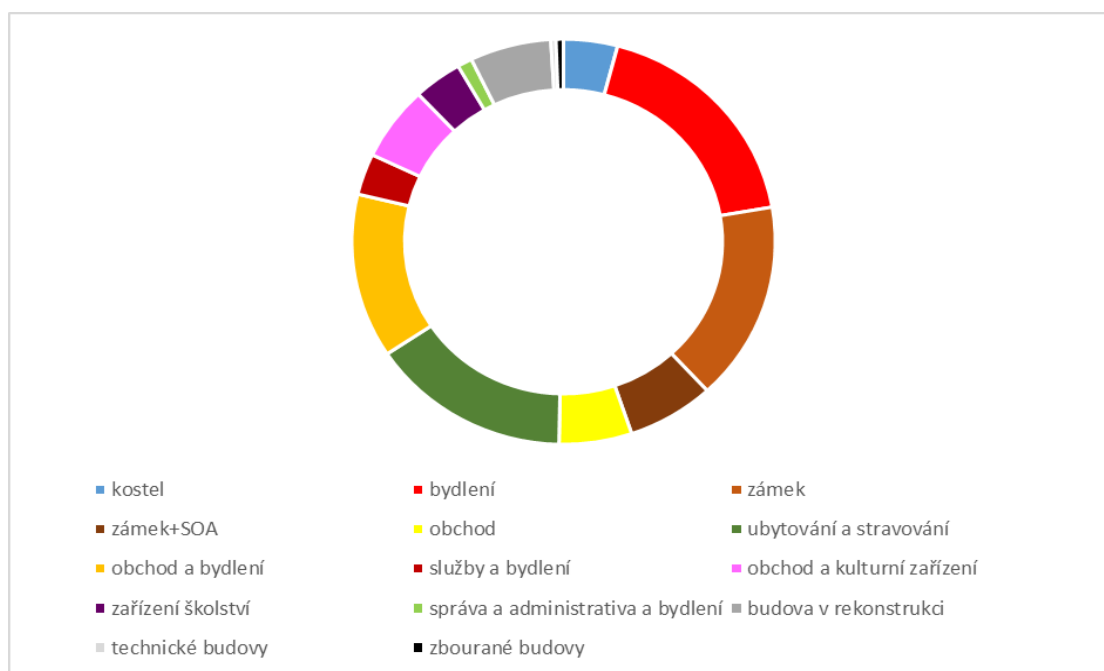
Zdroj: vlastní výpočty

Mapa 10 - Funkční využití ploch centra města Třeboně v roce 2016

Zdroj: vlastní šetření

Graf 15 - Procentuální vyjádření funkčních ploch centra města Třeboně k roku 2016

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 11 - Funkční využití ploch centra města Třeboně k roku 2016

Funkční plochy	2016	
	rozloha (absolutní číslo)	rozloha (relativní číslo)
	m ²	%
kostel	2 828	4,1
bydlení	12 455	18,0
zámek	10 900	15,7
zámek (SOA)	4 569	6,6
obchod	3 818	5,5
služby	679	1
ubytování a stravování	10 523	15,2
obchod a bydlení	8 999	13
služby a bydlení	2 252	3,2
obchod a kulturní zařízení	4 061	5,9
správa a administrativa	–	–
zařízení školství	2 561	3,7
zdravotnické zařízení	–	–
správa a administrativa a bydlení	776	1,1
budova v rekonstrukci	4 261	6,1
technické budovy	263	0,4
zbourané budovy	397	0,6
celkem	69342	100,0

Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 12 - Komparace funkčního využití ploch centra města Třeboně mezi roky 1991-2016

Funkční plochy	1991	2016
	rozloha (absolutní číslo)	rozloha (absolutní číslo)
	m ²	m ²
kostel	2 828	2 828
bydlení	27 021	12 455
zámek	7 593	10 900
zámek (SOA)	3 561	4 569
obchod	4 830	3 818
služby	786	679
ubytování a stravování	4 766	10 523
obchod a bydlení	6 821	8 999
služby a bydlení	1 043	2 252
obchod a kulturní zařízení	1 648	4 061
správa a administrativa	4 670	0
zařízení školství	2 330	2 561
zdravotnické zařízení	810	0
správa a administrativa a bydlení	849	776
budova v rekonstrukci	–	4 261
technické budovy	–	263
zbourané budovy	–	397
celkem	69 559	69342

Zdroj: vlastní výpočty

Na tabulce č. 9 můžeme pozorovat jednotlivé využití funkčních ploch centra města. Zelenou barvou jsou označené plochy, které oproti roku 1991 zaznamenávají nárůst. Naopak červenou barvou jsou označeny plochy, které vyjadřují zmenšení plochy oproti roku 1991. V roce 1991 mělo historické jádro města z téměř 40% rezidenční funkci. Zaujímal území o velikosti 27 021 m². V roce 2016 zaujímají rezidenční plochy pouze 18% (12 455 m²). Dochází k postupnému vylidňování jádra města. Je to dané zvýšeným zájmem turistů o město, a proto je zapotřebí soustředit obchodní plochy a plochy služeb do jádra města. Je zajímavé, že čistě obchodních budov je velice málo. Rozloha budov klesla ze 4 830 m² (1991) na 3 818 m² (2016). Zatímco smíšené budovy obchodu, služeb a rezidenčních ploch výrazně narostly, a to téměř o 3 300 m². Ubytování a stravování v roce 2016 zaujímá 15,6%. Představuje oblast o rozloze 10 523 m². Oproti datům z roku 1991 mají ubytovací a stravovací plochy města více než 50% nárůst. Ubytovací zařízení se v roce 2016 soustředí spíše do jižní a jihovýchodní části jádra města Třeboň. V roce 1991 měly tyto nově vzniklé budovy ubytovacích zařízení

rezidenční funkci. S rostoucí poptávkou ubytování začali lidé přetvářet svá obydlí v penziony a hotely. Od roku 1991 byla zbourána budova nacházející se v jižní části jádra města. Ještě dnes se na místě demolice nacházejí menší trosky. Bývalá administrativní budova (dnes sídlí radní na předměstí), nacházející se ve východní části města, je v přestavbě. Rekonstrukce bude hotová v říjnu roku 2018. V této budově se bude nacházet Základní umělecká škola. Rekonstrukcí budov je ve městě mnoho. Zejména v západní části jádra města. Celkem je rekonstruováno 9 budov o rozloze 4 261 m²

9. Plochy funkčního využití limitující urbanistický vývoj města

Nyní se pokusím zhodnotit na základě přírodních funkčních ploch v okruhu 6 kilometrů limity bránící v urbanizační rozpínavosti města Třeboň. Jelikož limitem mohou být i okolní obce, bylo nutné začlenit je také do studie. Zkoumaným obdobím je rok 2016. Data a informace jsem získal z vlastního šetření, z google maps (ortofotomapa) a z publikace Historické krajiny Čech od Evy Chodějovské. Tyto zdroje dat byly dostačující pro vymezení jednotlivých funkčních ploch. Na základě výsledného šetření je možné poukázat na prognózu urbanistického vývoje města. Limitujícími faktory jsou rybníky, lesy, pole a louky, bažiny a mokřady, letiště a okolní obce. Specifické v této krajině je letiště. Jedná se o travnatou plochu, kde mohou přistávat pouze velmi malá letadla.

Tabulka 13 - Funkční plochy limitující urbanistický vývoj města Třeboň v roce 2016

2016		
Funkční využití	rozloha (m²)	rozloha (%)
zastavěná plocha	7 338 710	6,5
vodní plochy	15 188 506	13,4
lesy	45 905 043	40,6
pole, louky	32 655 821	28,9
mokřady	11 644 578	10,3
letiště	417 341	0,4
celkem	113 149 999	100,0

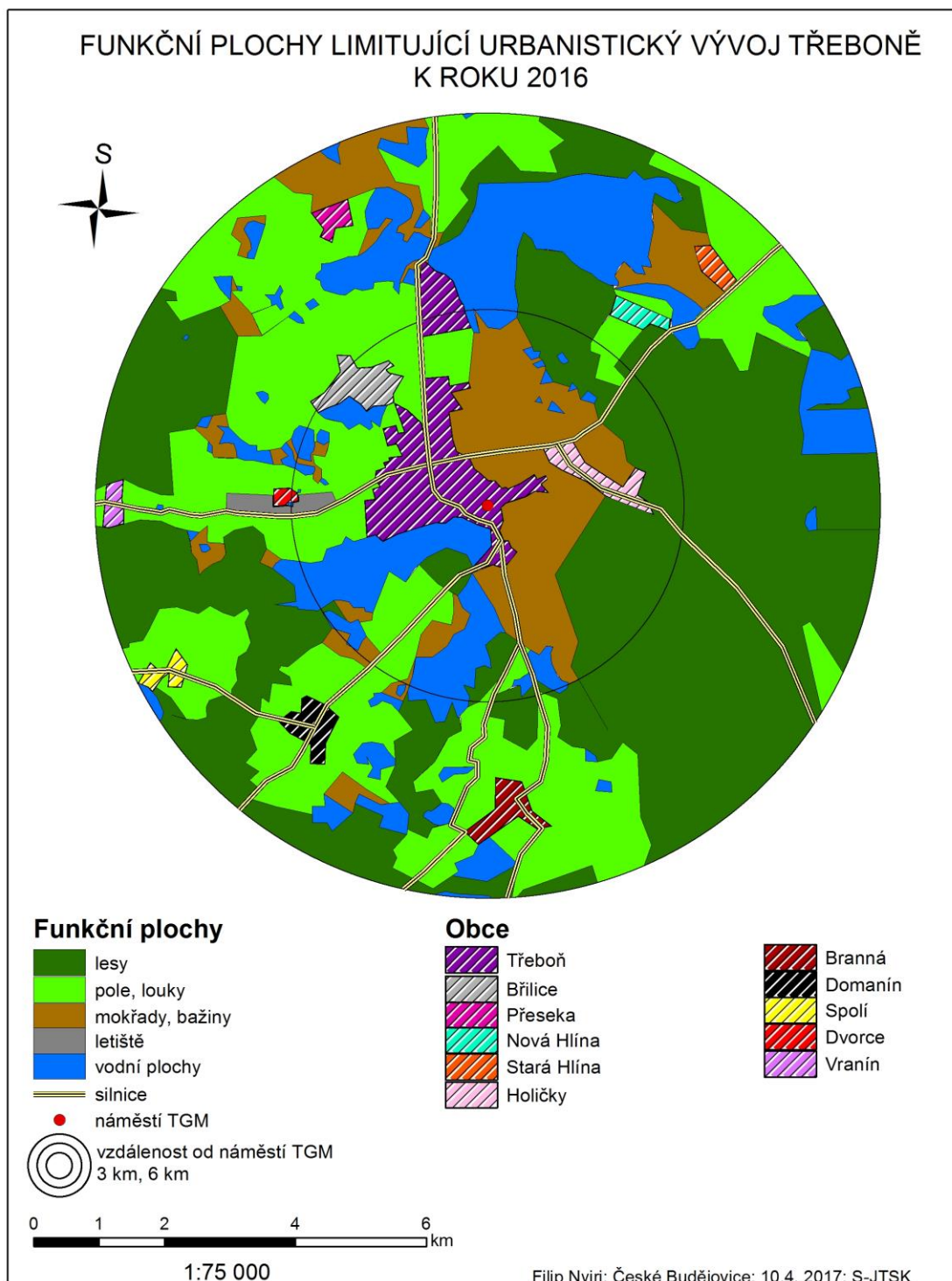
Zdroj: vlastní výpočty

Tabulka 14 - Obce limitující urbanistický vývoj města Třeboň v roce 2016

Obce	rozloha (m²)
Dvorce	90 767
Vranín	195 908
Stará Hlína	237 167
Nová Hlína	258 432
Přeseka	221 915
Břilice	676 146
Spolí	227 730
Branná	516 872
Holičky	582 662
Domanín	475 247
celkem	3 482 846

Zdroj: vlastní zpracování

Mapa 11 - Funkční plochy limitující urbanistický vývoj Třeboně v roce 2016

Zdroj: Chodějovská (2015), google maps- ortofotomapa

Z mapy č. 11 je zřetelné, že největším limitujícím faktorem jsou bažiny a mokřady východně od Třeboně. Tyto bažiny představují 10,3 % z celkového sledovaného území. Nachází se zde také železnice, která vede ze severu na jihovýchod. Jižně od města Třeboně je situován Opatovický rybník a rybník Svět. Z předchozí analýzy víme, že v západní části města Třeboň se nachází lázně Aurora, k nim přilehlý lázeňský park a sportoviště. Ihned za parkem a lázněmi se nachází pole a posléze les, kde se vyskytují také mokřady (severozápad rybníka Svět). Nachází se zde také důležitá komunikace, která spojuje krajské město České Budějovice s okresním městem Jindřichův Hradec. V severozápadní části města se nachází přilehlá obec Břilice. Jižně od Břilic se nachází Břilický rybník a k němu přilehlé rybníky, které se vyskytují jihozápadním směrem od Břilického rybníka. Jižně od těchto rybníků se nachází obec Dvorce a k této obci přilehlé letiště. V této části území se prozatím nachází potenciální parcely, které by mohly posloužit k nové výstavbě bytů a domů. Severně od města se nachází průmyslová zóna a vepřín Gigant. Tento vepřín město Třeboň plánuje zbourat a vybudovat zde cyklostezku. Teoreticky by toto území bylo vhodné pro výstavbu domů a bytů. Prozatím není naplánována výstavba bytů v severní části města, nýbrž spíše výsadba stromů a celkově zeleně. Na základě údajů a metody dedukce, lze podle grafu č. 13 vymezit zastavitelnou plochu o rozloze 262 117 m². Jelikož se jedná o území CHKO, je zcela nepravděpodobné, aby výstavba domů probíhala v jiné části než severozápadně od města Třeboň.

10. Závěr

Na základě historickogeografické analýzy podám ucelený přehled historickogeografických aspektů, ovlivňujících urbánní vývoj města Třeboň. Bezprostředních činitelů, zasahujících do vývoje struktury města je nespočet, a tak se pokusím stručně analyzovat souhrnný soubor procesů zasahujících do urbanistické studie a změnu funkce ploch na území města Třeboně v čase. Zde také zhodnotím předem určené hypotézy, které se nacházejí v úvodu mé práce.

Na základě studie můžeme označit přírodní podmínky za nejdůležitějšího činitele ovlivňujícího dnešní podobu města. Výstavba nových bytových jednotek je zcela omezená západním, jihozápadním, jihovýchodním, východním a severním směrem od centra města. Na západě, kolem rybníka Svět, se nalézají značné zásoby rašeliny, které se využívají v lázeňství. Na jihozápadě, v oblasti bývalého Svineckého předměstí, se nachází rozlehlý rybník Svět. Na jihovýchodě a východě se rozkládají bažiny a mokřady. V severní části města jsou postavené průmyslové budovy, které brání stavbě domů rezidenčního typu. Existují jen dvě možnosti k nové výstavbě bytových čtvrtí. Město se může rozpínat směrem na jih, kde do značné míry platí určitá omezení. Nacházejí se zde sádky a mnoho jiných starých objektů, které jsou pronajímány jednotlivým firmám. Některé z objektů jsou i neobyvatelné. Za Svineckou bránou směrem na východ probíhá do určité míry také výstavba. Ale jedná se pouze o budovy, které poslouží ke komerčním účelům. Nové rezidenční plochy vznikají směrem na severozápad. Na základě předchozích šetření bylo zjištěno, že Třeboň disponuje maximálním územím pro výstavbu domů o rozloze 262 117 m².

Druhým činitelem ovlivňujícím rozvoj města byla výstavba rybníka Svět. Jak již bylo řečeno, Svinecké předměstí spolu s kostelem Sv. Anny a špitálem bylo zbourané. Místo něj Jakub Krčín vybuodoval rybník Svět. A proto se lidé museli přestěhovat ze Svineckého předměstí na předměstí Budějovické. V této době docházelo v Třeboni ke stavebnímu rozkvětu. V polovině 16. století byly budovy postaveny převážně ze dřeva. Díky požárům docházelo k rekonstrukcím rezidenčních objektů. Ty byly postaveny v barokním stylu. Stavěl se rybník, stavěly se domy uvnitř hradeb, přistavoval se zámek a stavělo se na Budějovickém předměstí. Výstavba pokračovala až do roku 1620, kdy započala třicetiletá válka a následně docházelo ke stavebnímu útlumu.

Ekonomicky prosperujícím odvětví bylo, spolu s rybářstvím, pivovarnictví. Dříve putovala většina peněz získaných z prodeje ryb či piva na rekonstrukce měšťanských domů. Ty byly většinou poničené požárem. V roce 1871 byla vybudovaná železnice východo-severním směrem. Dalo by se očekávat, že začne výstavba průmyslových podniků v blízkosti železnice. Ale opak je pravdou. Uvažovalo se o výstavbě nového pivovaru v blízkosti železniční dráhy, ale tento návrh nebyl nikdy uskutečněn. Problémem v industrializaci města byla vrchnost. Právě ona vlastnila pozemky v okolí železnice, ale odmítala jakoukoliv průmyslovou výstavbu na svém pozemku. Do roku 1951 byl ve městě hlavním průmyslovým podnikem pivovar. Od roku 1871- 1890 docházelo k nárůstu počtu obyvatel. Tento nárůst nebyl primárně způsobený průmyslovou revolucí. Ve městě docházelo k výstavbě Schwarzenberské hrobky, Bertiných lázní aj. Tudíž bylo zapotřebí pracovních sil, které do města za práci přijely. Poté co byly tyto objekty dostavěny, Třeboň již nebyla schopná pro své obyvatelé zajistit pracovní příležitosti. Díky tomu docházelo k odlivu obyvatel z města, a to až do roku 1951. V témže roce byl v Třeboni vybudován závod firmy Otavan. Až nyní začalo město průmyslově vzkvétat. S udělením lázeňského statusu v roce 1960 bylo město na svém vrcholu až do počátku nového tisíciletí. Firma Otavan zkrachovala a populační složka města se začala snižovat. Podíl průmyslových ploch města Třeboně v roce 1952 činil 29%, Bylo to nejvíce ze všech sledovaných období. V témže roce měly totožné zastoupení funkčních ploch rezidenční plochy (29,4%). Vývoj průmyslu Třeboně nebyl zcela spojen s vybudováním železnice (průmyslovou revolucí), ale celkově s rozvojem dopravy v 50. letech 20. století. V této době nastal v Třeboni průmyslový boom.

V Třeboni docházelo v 60. letech 20. století k výstavbě panelových sídlišť. Velké sídliště pod názvem Hliník vznikalo velice nevhodně u historického jádra města. Sídliště narušuje urbanistický ráz města. Je nevhodně umístěné, situované k historickému jádru města. Lépe umístěny jsou bytovky nalézající se naproti učňovské škole. Tyto budovy jsou umístěny na okraji města. Je možné najít vztah sídliště-průmysl? V severní části města se nachází vepřín Gigant. V jeho blízkosti vzniklo stejnojmenné sídliště. Také bytovky, umístěné dnes mezi obchodními řetězci Penny, byly postavené u průmyslových ploch. Nebylo to zcela bezprostředně jako v případě sídliště Gigant, ale primární účel měly podobný. V současnosti se jedná o demolici vepřína Gigant. Místo něj má být vybudována cyklostezka.

Města do 10 000 obyvatel vykazují menší dynamiku populačního rozvoje než města s počtem obyvatel nad 10 000. Tato hypotéza je pravdivá, možná lze dodat, že Třeboň do roku 1950 strádala. I přesto, že došlo k výstavbě třípatrového gymnázia a výstavbě sportovišť, tak docházelo k postupnému úbytku obyvatelstva. Například Veselí nad Lužnicí v roce 1880

mělo 2 835 obyvatel. Město Třeboň téhož roku 8 132 obyvatel. V roce 1950 Veselí nad Lužnicí disponovalo 4 302 obyvateli. Město Třeboň mělo téhož roku 6 235 obyvatel. Na základě indexu změny jsou vidět jednotlivé rozdíly. Město Veselí nad Lužnicí má index změny 1,5 a Třeboň 0,8. Město Třeboň se orientuje v letech 1880-1950 na zemědělský sektor. Proto nedosahuje takových výsledků jako město Veselí nad Lužnicí orientované především na lehký průmysl.

Od roku 1950 se město začíná opět vyvíjet. Nachází se zde textilní firma Otavan. Ta poskytuje mnoho pracovních příležitostí, ale počátkem nového tisíciletí Otavan zrušil pobočku v Třeboni. V roce 1986 byla dokončená výstavba lázní Aurora. Postupem času docházelo k navýšení počtu zaměstnaných osob v terciéru. Třeboň díky lázeňství a překrásnému historickému jádru opět vzkvátá.

Zdroje

Knižní zdroje

- BRÁZDIL, R. a kol. (1995): Statistické metody v geografii. Masarykova univerzita, Brno, 177 s.
- CARTER, H. (1995): The Study of Urban Geography. 4th. Ed., Arnold, London, 251 s.
- DĚTÁK, J. (1976): Třeboň. Olympia, Praha. 99 s.
- FIALOVÁ, L. a kol. (1996): Dějiny obyvatelstva v českých zemích. Praha, 400 s.
- HAMPL, M., GARDAVSKÝ, V., KÜHNEL, K. (1987): Regionální struktura a vývoj systému osídlení ČSR. Universita Karlova, Praha, 256 s.
- HAMPL, M. (1989): Hierarchie reality a studium sociálněgeografických systémů. Academia, Praha, 76 s.
- HAMPL, M. (2005): Geografická organizace společnosti v České republice: Transformační procesy a jejich obecný kontext. Universita Karlova, Praha, 147 s.
- HAVRÁNEK, J., PETRÁŇ, J. (1963): Základy statistické metody pro historiky. Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 219 s.
- HOFFMANN, F., a kol. (1992): České město ve středověku: život a dědictví. Panorama, 453 s.
- HOSNEDLOVÁ, E. (2011): Vliv turistifikace a decentralizace funkcí na využití centra města Třeboně. Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Fakulta přírodovědecká, 87 s.
- HRAŠE, J. K. (1885): Zemské stezky, strážnice a brány v Čechách. Nové Město nad Metují, 183 s.
- HULE, M., ZEMAN, M. (2006): Průvodce lázeňského hosta Třeboní. Caprio, Třeboň, 204 s.
- HULE, M. (2000): Rybníkářství na Třeboňsku. Caprio, Třeboň, 250 s.
- HROCH, M. a kol. (1985): Úvod do studia dějepisu. Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 304 s.
- CHODĚJOVSKÁ, E., SEMOTANOVÁ, E., ŠIMŮNEK, R. (2015): Historické krajiny Čech: Třeboňsko - Broumovsko – Praha. Historický ústav, Praha, 427 s.
- JANKOVEC, O., KNOTKOVÁ, I. (2006): Sezimovo Ústí, zánik, vznik, urbanistické proměny města. Kovosvit MAS, Sezimovo Ústí, 348 s.
- JOHNSTON, J. R. a kol. (2000): The Dictionary of Human Geography. Blackwell Publishing. Malden, Oxford, 958 s.

- KÁRNÍKOVÁ, L. (1965): Vývoj obyvatelstva v českých zemích 1754-1914, HÚ ČSAV, Praha, 402 s.
- KLUFOVÁ, R. (2000): Geografické informační systémy. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 188 s.
- KOLEKTIV (1999): Historie a současnost podnikání na Jindřichohradecku. Pardubice, Městské knihy, s.r.o. 246 s.
- KOLEKTIV (2002): Historický atlas měst České Republiky, sv. 11. Český Krumlov. Praha Historický ústav Akademie věd České republiky, mapové listy.
- KOLEKTIV (2007): HISTORICKÁ GEOGRAFIE, sv. 34. Praha Historický ústav Akademie věd České republiky, 526 s.
- KOMLOSY, A. (1995): Kulturen an der Grenzen: Waldviertel-Weinviertel-Südböhmen-Südmähren. Promedia, Wien, 256 s.
- KRAJÍČ, R. a KOL. (2000): Bechyně. RUDY, Tábor, 180 s.
- KUBEŠ, J. a KOL. (2009): Urbání geografie Českých Budějovic a Českobudějovické aglomerace I. - II. Banská Bystrica, 166 s.
- KUČA, K. (1996-2008): Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Díl VII., Libri, Praha, 650 s.
- LAMPARD, E.E. (1965): Historical Aspects of Urbanization. In: Hauser, P.M., Schnore, L.F.: The Study of Urbanization. John Wiley & Sons, New York, 554 s.
- LÍBAL, D., KORČÁK, P., LANYOVÁ, H., MUK, J. (1959): Původní zpráva k základnímu architektonickému a historicko-urbanistickému rozboru města. Praha, 88 s.
- MAIER, K. (2004): Územní plánování. ČVUT, Praha, 85 s.
- MATOUŠ, F. (1972): Třeboň. Odeon, Praha, 124 s.
- MIKEŠOVÁ, A. (2014): Historickogeografické aspekty populačního vývoje města Třeboň. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 71 s.
- MUSIL, J. (1967): Sociologie soudobého města. Svoboda, 324 s.
- MUSIL, J. (1996): Urbanizace v socialistických zemích. Svoboda, 360 s.
- MUSIL, J. (2001): Vývoj a plánování měst ve střední Evropě v období komunistických režimů. *Sociologický časopis*. 2001, XXXVII, č. 3
- NOVÁČEK, A. (2006): Analýza vlivu vybraných faktorů na vývoj sídelního systému Vysočiny od roku 1869. Vlastivědný sborník Vysočiny, 15, s. 91-105.

- PECÁKOVÁ, I. (1995): Statistické aspekty terénních průzkumů I. Vysoká škola ekonomická v Praze, 132 s.
- PETRÁSEK, M. (2013): Plánování výroby a nákup ve firmě Otavan Třeboň. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Ekonomická fakulta, katedra řízení, 44 s.
- PSÍKOVÁ, J. (2003): Takové byly a jsou třeboňské lázně. Bertiny lázně, Třeboni, 130 s.
- PSÍKOVÁ, J. / ZIEGLER, J. (2009): Třeboň: Zmizelé Čechy. Paseka, Praha, 75 s.
- PURŠ, J. (1960): Průmyslová revoluce v českých zemích. Státní nakladatelství technické literatury, Praha, 168 s. + 32 s. obr. příloh.
- SEMOTANOVÁ, E. (1998): Historická geografie českých zemí: Geografie-Sborník č. 34. Historický ústav AV ČR, 293 s.
- SÝKORA, L. (1993): Teoretické přístupy a vybrané problémy v současné geografii. Karlova univerzita, Praha, 201 s.
- SÝKORA, L. (2003): Suburbanizace a její společenské důsledky. Přírodovědecká fakulta UK, 39, č. 2, s.217-233
- ŠIMON, M. (2006): Teoretické přístupy ke studiu urbanizace. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra geografie a regionálního rozvoje, Praha, 43 s.
- ŠNEBERGEROVÁ, M. (2012): Předpoklady rozvoje cestovního ruchu na Třeboňsku. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni, katedra geografie, 51 s.
- ŠOTKOVSKÝ, I. (1999): Socioekonomická geografie v obecném přehledu. VŠB-Technická univerzita Ostrava, Ostrava, 195 s.
- TOUŠEK, V., KUNC, J. a kol. (2008): Ekonomická a sociální geografie. Aleš Čeněk s.r.o., Plzeň, 416 s.
- TRUHLÁŘ, J. (1880): Urbář zboží rožumberského z roku 1379. 62 s.
- WEBER, M. (1966): The City. The Free Press, New York, 242 s.
- WECLAWOWICZ, G. (2003): Geografia społeczna miast. Wydawnictwo naukowe PNW, Warszawa, 67 s.

Prameny

- Státní oblastní archiv Třeboň (mapová díla)
- Národní památkový ústav České Budějovice (stavebně architektonická díla)
- Historický atlas měst České republiky (např. sv. č. 11, Český Krumlov, 2003)

Internetové zdroje

ZÁMEK TŘEBOŇ (2015): Historie zámku Třeboň, dostupné na: <https://www.zamek-trebon.eu/cs> (cit. 15. 11. 2016).

MMR (2014): Integrovaná strategie území MAS Třeboňsko 2014- 2020, dostupné na: <http://www.mmr.cz/getmedia/8991dc2a-0883-4f9a-94af-58ce877d6c9a/MAS-Trebonsko-ISU-2014-2020.pdf> (cit. 15. 11. 2016).

Internetový časopis Klaudyán (2000-2016): Historické a environmentalistické přístupy v geografii, dostupné na: <http://www.klaudyan.cz/> (cit. 14. 3. 2017).

KOMPASS (2015): Firmy Třeboň, dostupné na: http://cz.kompass.com/s/zemedelstvi-a-potravinarsky-prumysl/01/v/trebon/cz_cz031_cz0313_547336/ (cit. 15. 11. 2016).

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY (2001): Otavan Třeboň se mění na obchodně- výrobní firmu, dostupné na: <http://archiv.ihned.cz/c1-838320-textilni-prumysl-otavan-trebon-se-meni-na-obchodne-vyrobni-firmu> (cit. 15. 11. 2016).

Google maps (2016): Ortofotomapa, dostupná na: <https://www.google.cz/maps/@48.9763525,14.4905472,12z?hl=cs>

Město Třeboň (2016): Historie, Bertiny lázně, Aurora, dostupné na: <http://www.mesto-trebon.cz/cz/mesto-3.html> (cit. 15. 11. 2016).

Ministerstvo kultury, program NAKI: Virtuální mapová sbírka, dostupné na: <http://www.chartae-antiquae.cz/cs/about> (cit. 14. 3. 2017).

WECLAWOWICZ (2003): geografie města, dostupné na: https://www.google.cz/url?url=https://is.muni.cz/el/1431/podzim2009/Z3090/um/HGpr7www.doc&rct=j&frm=1&q=&esrc=s&sa=U&ved=0ahUKEwjIk_mBvKzRAhVeMVAKHQYEB-IQFggUMAA&usq=AFQjCNFXMvj1S8i9kMsIXOafQ8mLFsz7Kw (cit. 15. 11. 2016).

ÚAZK : Archivní mapy, dostupné na: http://archivnimapy.cuzk.cz/index_old.html (cit. 15. 11. 2016).

JINDŘICHOHRADECKÝ DENÍK (2002): Povodně 2002 v Třeboni- fotogalerie, dostupné na: <http://jindrichohradecky.denik.cz/galerie/jh-povodne-2002.html?mm=3206380> (cit. 15. 11. 2016).

ŘÍMSKOKATOLICKÁ FARNOST TŘEBOŇ: klášter Sv. Jiljí a Panny Marie Královny, dostupné na: <http://trebon.farnost.cz/historie.php> (cit. 15. 11. 2016).

Délský potápěč (2015): Sociologický náhled na rozklad moderní společnosti: <http://deliandiver.org/2015/08/pospolitost-a-spolecnost-sociologicky-nahled-na-rozklad-moderni-spolecnosti.html> (cit. 14. 3. 2017).

Český statistický úřad, oficiální internetové stránky: <https://www.czso.cz/csu/czso/historicky-lexikon-obci-1869-az-2015> (cit 15. 11. 2016).

Třeboň, lokalita vhodná pro život (2013): obyvatelstvo, vzdělání, dostupné na: http://www.mesto-trebon.cz/uploads/_mesto/ostatni/Trebon_lokalita.pdf (cit 15. 11. 2016)

Železniční trať Třeboň-České Budějovice, dostupné na: http://vlak.wz.cz/trat_budejovice-lisov-trebon.html (cit. 17. 4. 2017).

Seznam zkratek

aj.	a jiné
a.s.	akciová společnost
č.	číslo
č.p.	číslo popisné
ČR	Česká republika
ČSÚ	český statistický úřad
DPZ	dálkový průzkum země
GIS	geografický informační systém
HÚ ČSAV	Historický ústav akademie věd České republiky
CHKO	chráněná krajinná oblast
kol.	kolektiv
např.	například
obr.	obrázek
ORP	obce s rozšířenou působností
písm.	písmeno(a)
s.	strana
SOA	státní oblastní archiv
s.r.o.	společnost s ručením omezeným
Sv.	svatý(á)
TGM	Tomáš Garrigue Masaryk
UK	Karlova univerzita
v.v.i.	veřejná výzkumná instituce

Seznam map

Mapa 1 - Rozdělení města Třeboň na Třeboň I. a Třeboň II. v roce 2016. Ortofotomapa.	39
Mapa 2 - Zastoupení funkčních ploch města Třeboň k roku 1827.	47
Mapa 3 - Zastoupení funkčních ploch města Třeboň k roku 1863.	50
Mapa 4 - Zastoupení funkčních ploch města Třeboň k roku 1899.	54
Mapa 5 - Zastoupení funkčních ploch města Třeboň k roku 1952.	57
Mapa 6 - Zastoupení funkčních ploch města Třeboň k roku 1998.	61
Mapa 7 - Zastoupení funkčních ploch města Třeboň k roku 1998.	64
Mapa 8 - Architektonické slohy centra města Třeboně v roce 1959.	70
Mapa 9 - Funkční využití ploch centra města Třeboně v roce 1991.	71
Mapa 10 - Funkční využití ploch centra města Třeboně v roce 2016.	74
Mapa 11 - Funkční plochy limitující urbanistický vývoj Třeboně v roce 2016.	79

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Vývoj počtu obyvatel v oblasti Třeboň I. a Třeboň II. v letech 1980-2011	38
Tabulka 2 - Index změny ve vývoji počtu obyvatel města Třeboně a Veselý nad Lužnicí za vybraná období.	43
Tabulka 3 - Funkční využití ploch města Třeboň k roku 1827.	49
Tabulka 4 - Funkční využití ploch města Třeboň k roku 1863.	52
Tabulka 5 - Funkční využití ploch města Třeboň k roku 1899.	56
Tabulka 6 - Funkční využití ploch města Třeboň k roku 1952.	59
Tabulka 7 - Funkční využití ploch města Třeboň k roku 1998.	63
Tabulka 8 - Funkční využití ploch města Třeboň k roku 2016.	66
Tabulka 9 - Funkční využití ploch města Třeboň od roku 1827-2016.	66
Tabulka 10 - Funkční využití ploch centra města Třeboně k roku 1991.	73
Tabulka 11 - Funkční využití ploch centra města Třeboně k roku 2016.	75
Tabulka 12 - Komparace funkčního využití ploch centra města Třeboně mezi roky 1991-2016.	76
Tabulka 13 - Funkční plochy limitující urbanistický vývoj města Třeboň v roce 2016.	78
Tabulka 14 - Obce limitující urbanistický vývoj města Třeboň v roce 2016.	78

Seznam grafů

Graf 1 - Vývoj věkové struktury obyvatel města Třeboň v letech 1991-2015.....	37
Graf 2 - Vývoj počtu obyvatel Třeboně od roku 1970-2015.....	38
Graf 3 - Populační vývoj města Třeboně od roku 2007-2015.	40
Graf 4 - Populační vývoj ORP Třeboň od roku 2007-2015.....	41
Graf 5 - Přirozený přírůstek Třeboně v letech 2000-2015.....	41
Graf 6 - Vývoj střední délky života obyvatele Třeboně v letech 2000-2015.	42
Graf 7 - Vývoj počtu obyvatel Třeboně a Veselí nad Lužnicí v letech 1869-2015.	43
Graf 8 - Procentuální vyjádření funkčních ploch města Třeboň k roku 1827.....	48
Graf 9 - Procentuální vyjádření funkčních ploch města Třeboň k roku 1863.....	51
Graf 10 - Procentuální vyjádření funkčních ploch města Třeboň k roku 1899.	55
Graf 11 - Procentuální vyjádření funkčních ploch města Třeboň k roku 1952.	58
Graf 12 - Procentuální vyjádření funkčních ploch města Třeboň k roku 1998.	62
Graf 13 - Procentuální vyjádření funkčních ploch města Třeboň k roku 2016.....	65
Graf 14 - Procentuální vyjádření funkčních ploch centra města Třeboně k roku 1991.	72
Graf 15 - Procentuální vyjádření funkčních ploch centra města Třeboně k roku 2016.	75

Seznam příloh

Příloha 1: Průhled Masarykovým náměstím k západu (k zámku), před rokem 1909	95
Příloha 2: Průhled Masarykovým náměstím k západu (k zámku), rok 2017 1.1.	95
Příloha 3: jižní strana Masarykova náměstí s radnicí, před rokem 1939	96
Příloha 4: jižní strana Masarykova náměstí s radnicí, rok 2017 1. 1.	96
Příloha 5: východní konec Masarykova náměstí s domem U koníčka čp. 97/1 a Hradeckou bránou, před rokem 1916.....	97
Příloha 6: východní konec Masarykova náměstí s domem U koníčka čp. 97/1 a Hradeckou bránou, rok 2017 1. 1.....	97
Příloha 7: průhled uličkou Masné krámy k radnici, rok 2017 1. 1.....	98
Příloha 8: průhled uličkou Masné krámy k radnici, před rokem 1939	98
Příloha 9: Svinenská brána, pohled od jihu (z Trocnovského náměstí), před rokem 1939.....	99
Příloha 10: Svinenská brána, pohled od jihu (z Trocnovského náměstí), rok 2017 1. 1.	99
Příloha 11: Žižkovo náměstí se Svinenskou bránou, před rokem 1902	100
Příloha 12: Žižkovo náměstí se Svinenskou bránou, rok 2017 1. 1.	100
Příloha 13: pohled ulicí Legií ke Hradecké bráně, před rokem 1918	101
Příloha 14: pohled ulicí Legií ke Hradecké bráně, rok 2017 1. 1.	101
Příloha 15: Dvůr kláštera s věží kostela sv. Jiljí, před rokem 1909.....	102
Příloha 16: Dvůr kláštera s věží kostela sv. Jiljí, rok 2017 1. 1.....	102
Příloha 17: mlýn čp. 222/11, bašta jihovýchodního nároží městského opevnění, před rokem 1905.	103
Příloha 18: mlýn čp. 222/11, bašta jihovýchodního nároží městského opevnění, rok 2017 1. 1.	103
Příloha 19: opevnění jihozápadní nároží města s baštami čp. 119 a 120, 1980	104
Příloha 20: opevnění jihozápadní nároží města s baštami čp. 119 a 120, 2017 1. 1.	104
Příloha 21: nádraží, před rokem 1918.....	105
Příloha 22: nádraží, rok 2017 1. 1.	105
Příloha 23: Schwarzenberská hrobka na k. ú. Domanín u Třeboně, 2017 1. 1.	106
Příloha 24: Schwarzenberská hrobka na k. ú. Domanín u Třeboně, 1922	106

Příloha 25 - Statistický přehled území z roku 1830.	107
Příloha 26 - Statistický přehled panství z roku 1845.	107
Příloha 27 - Cepský a zámecký revír z roku 1863.	108
Příloha 28 - Veduta Třeboně z roku 1863.	108
Příloha 29 - Mapa hejtmanství třeboňského z r. 1899.	109
Příloha 30 - Generální mapa okresního hejtmanství třeboňského z r. 1915.	109
Příloha 31 - Topografická mapa Třeboně z roku 1952.	110
Příloha 32 - Ortofotomapa Třeboně K roku 1998.	110

Přílohy

Příloha 1: Průhled Masarykovým náměstím k západu (k zámku), před rokem 1909

Příloha 2: Průhled Masarykovým náměstím k západu (k zámku), rok 2017 1.1.

Příloha 3: jižní strana Masarykova náměstí s radnicí, před rokem 1939

Příloha 4: jižní strana Masarykova náměstí s radnicí, rok 2017 1. 1.

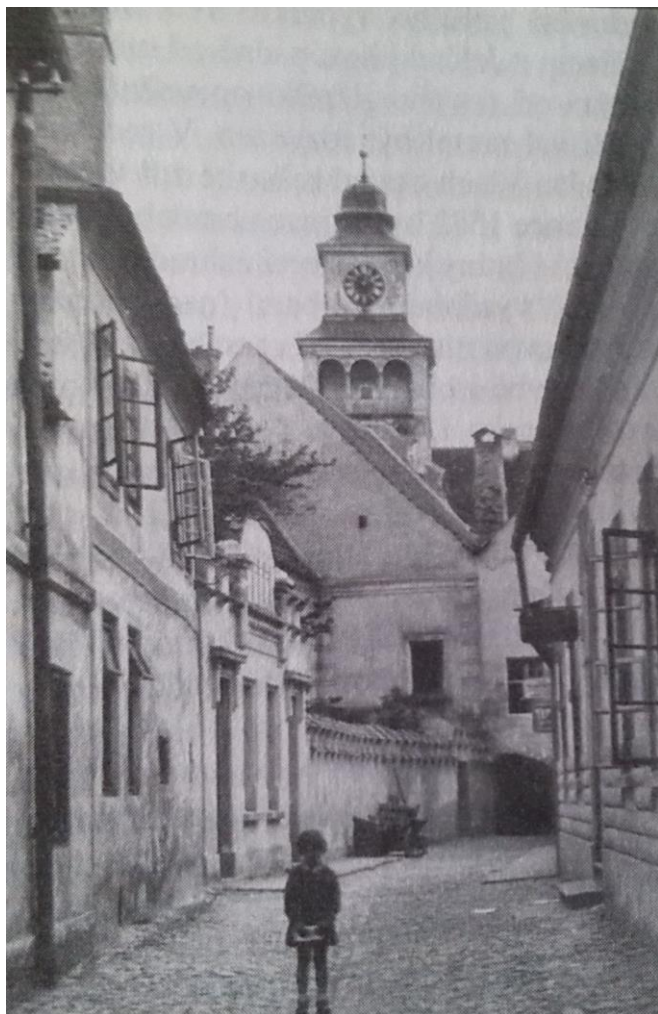
Příloha 5: východní konec Masarykova náměstí s domem U koníčka čp. 97/1 a Hradeckou bránou, před rokem 1916

Příloha 6: východní konec Masarykova náměstí s domem U koníčka čp. 97/1 a Hradeckou bránou, rok 2017 1. 1.

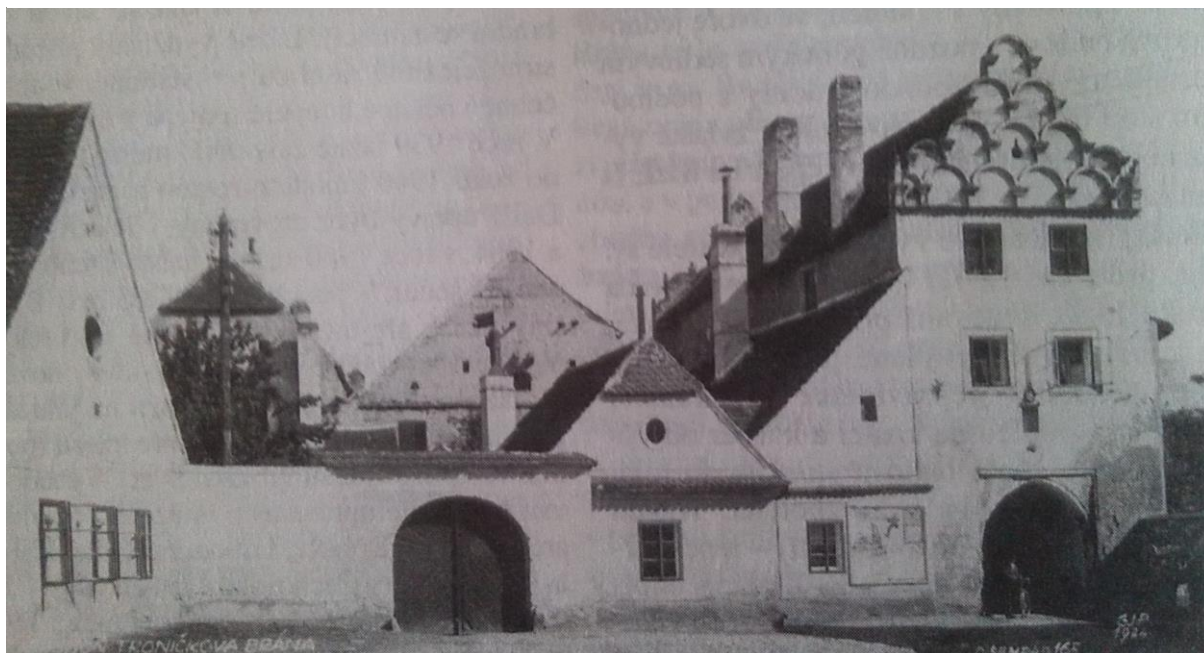
Příloha 8: průhled uličkou Masné krámy k radnici, před rokem 1939

Příloha 7: průhled uličkou Masné krámy k radnici, rok 2017 1. 1.

Příloha 9: Svinenská brána, pohled od jihu (z Trocnovského náměstí), před rokem 1939

Příloha 10: Svinenská brána, pohled od jihu (z Trocnovského náměstí), rok 2017 1. 1.

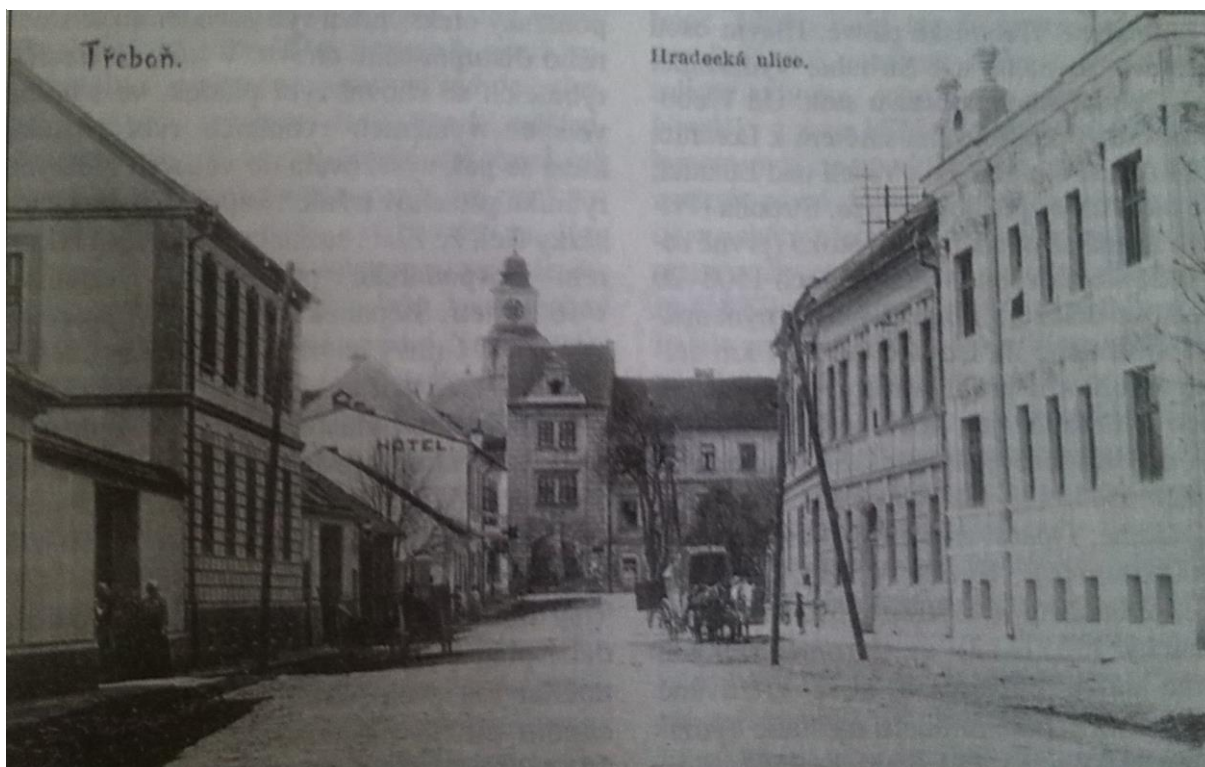
Příloha 11: Žižkovo náměstí se Svinenskou bránou, před rokem 1902

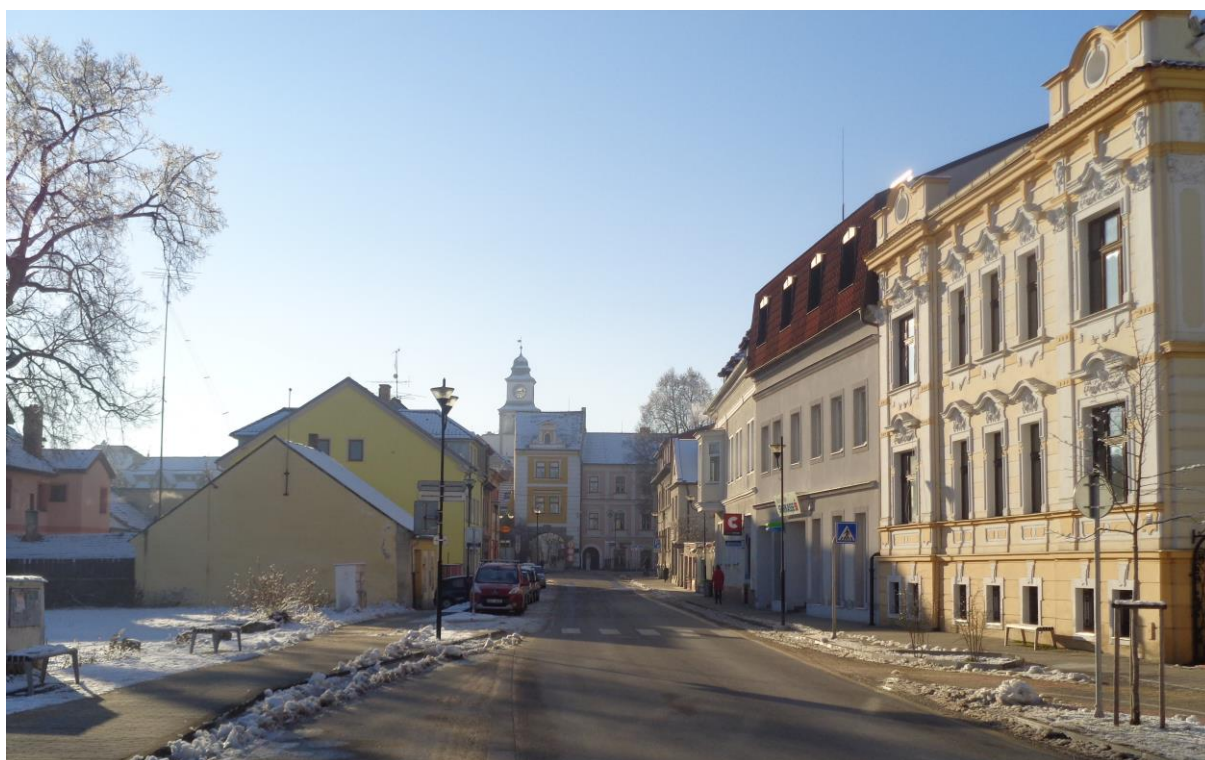
Příloha 12: Žižkovo náměstí se Svinenskou bránou, rok 2017 1. 1.

Příloha 13: pohled ulicí Legií ke Hradecké bráně, před rokem 1918

Příloha 14: pohled ulicí Legií ke Hradecké bráně, rok 2017 1. 1.

Příloha 15: Dvůr kláštera s věží kostela sv. Jiljí, před rokem 1909

Příloha 16: Dvůr kláštera s věží kostela sv. Jiljí, rok 2017 1. 1.

Příloha 17: mlýn čp. 222/11, bašta jihovýchodního nároží městského opevnění, před rokem 1905

Příloha 18: mlýn čp. 222/11, bašta jihovýchodního nároží městského opevnění, rok 2017 1. 1.

Příloha 19: opevnění jihozápadní nároží města s baštami čp. 119 a 120, 1980

Příloha 20: opevnění jihozápadní nároží města s baštami čp. 119 a 120, 2017 1. 1.

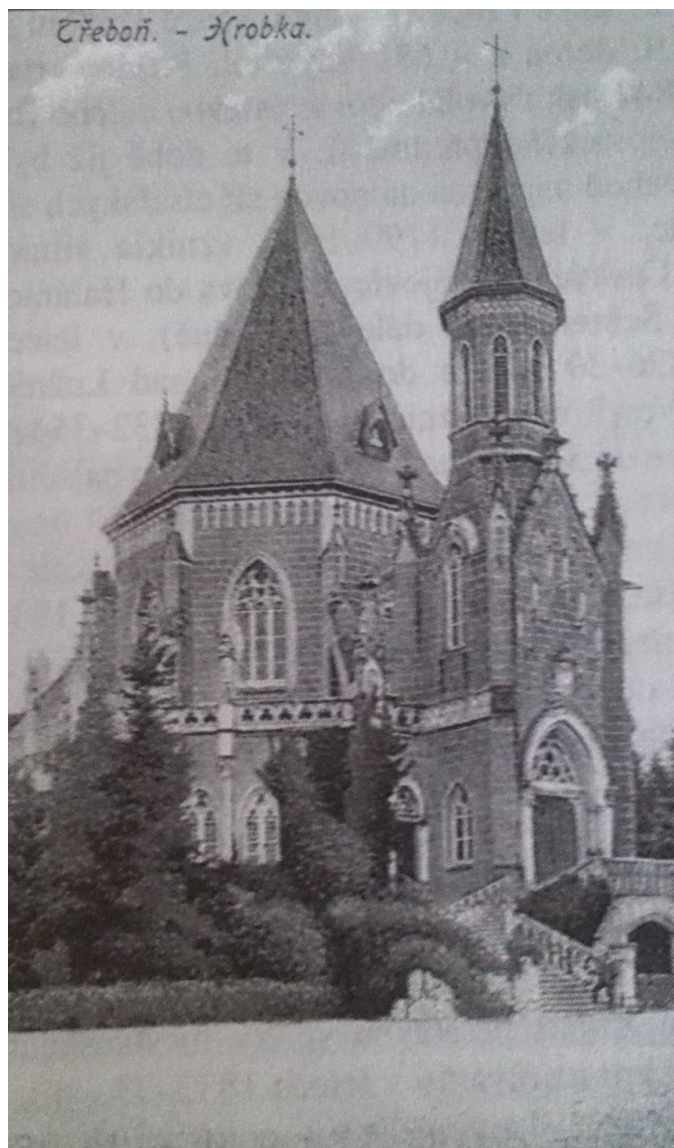
Příloha 21: nádraží, před rokem 1918

Příloha 22: nádraží, rok 2017 1. 1.

Příloha 24: Schwarzenberská hrobka na k. ú. Domanín u Třeboně, 1922

Příloha 23: Schwarzenberská hrobka na k. ú. Domanín u Třeboně, 2017 1. 1.

Příloha 25 - Statistický přehled území z roku 1830.

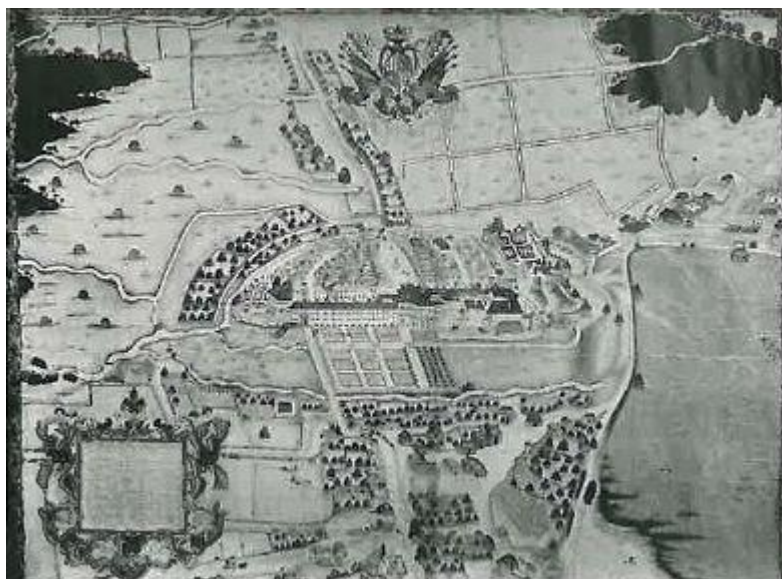
Příloha 26 - Statistický přehled panství z roku 1845.

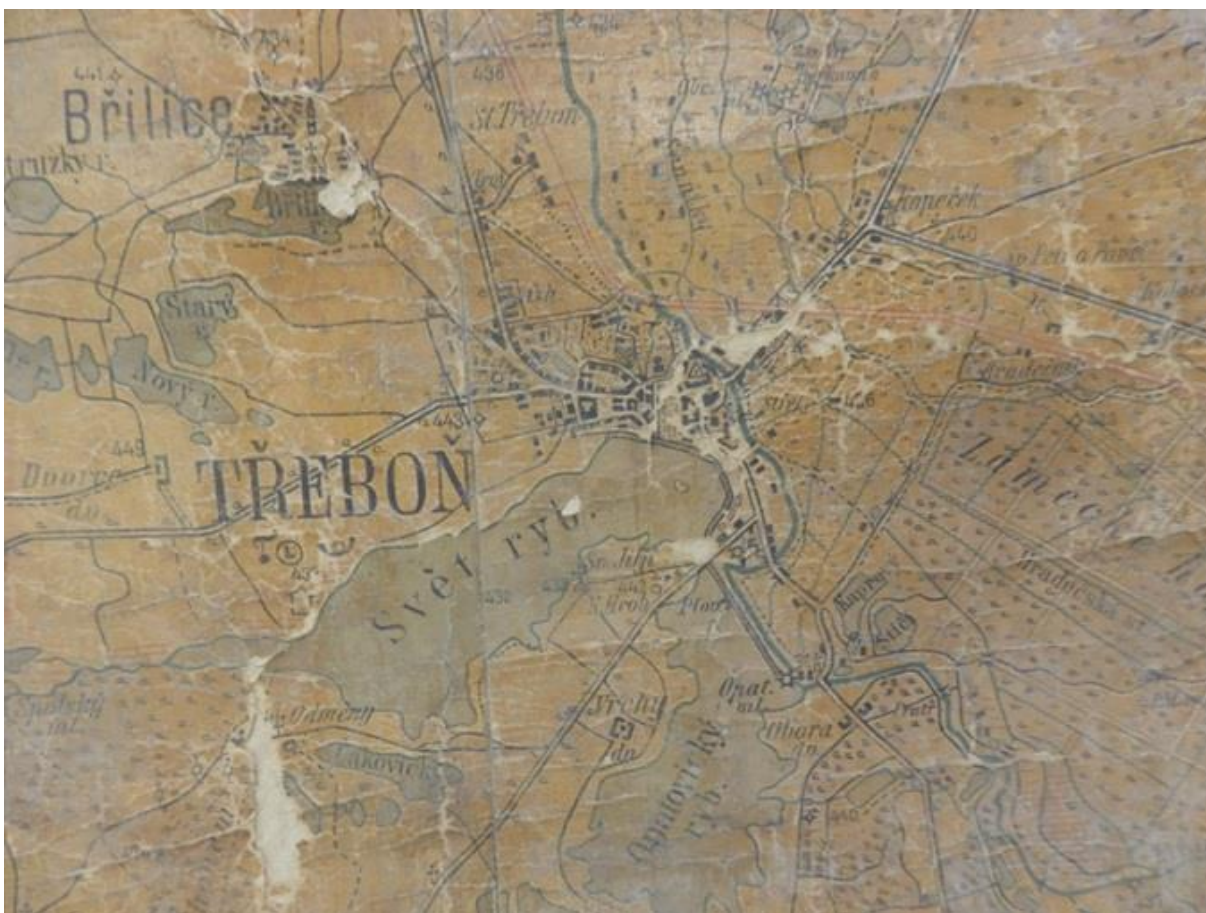
Příloha 27 - Cepský a zámecký revír z roku 1863.

Příloha 28 - Veduta Třeboně z roku 1863.

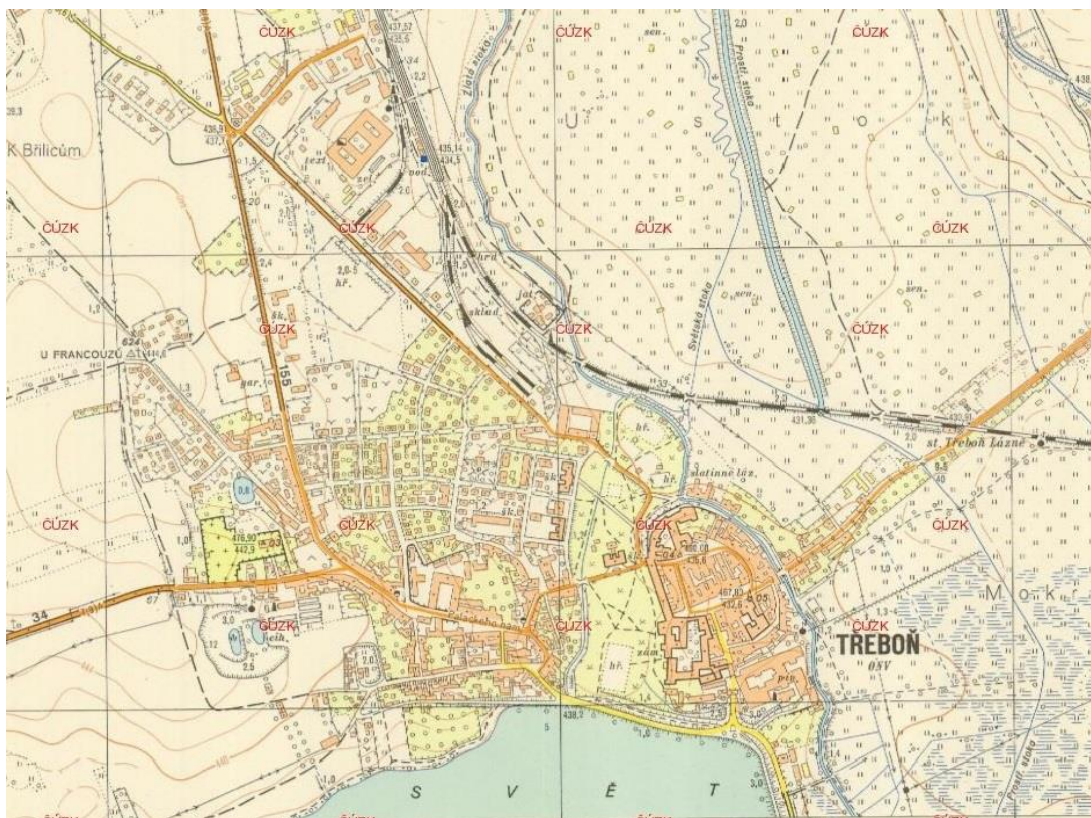
Příloha 29 - Mapa hejtmantství třeboňského z r. 1899.

Příloha 30 - Generální mapa okresního hejtmantství třeboňského z r. 1915.

Příloha 31 - Topografická mapa Třeboně z roku 1952.

Příloha 32 - Ortofotomapa Třeboně K roku 1998.

